

**Hallituksen esitys eduskunnalle jatkuvan oppimisen digitaalista palvelukokonaisuutta koske-
vaksi lainsäädännöksi**

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi lainsäädäntö uudesta digitaalisesta palvelusta, jonka tarkoituksena on tukea osaamisen kehittämistä ja ylläpitoa ('Osaamispolku'). Esitys sisältää ehdotuksen laiksi valtakunnallisesta jatkuvan oppimisen osaamistietovarannosta. Lisäksi ehdotetaan muutettavaksi valtakunnallisista opinto- ja tutkintorekistereistä annettua lakia ja siihen liittyen teknisiä muutoksia seitsemään muuhun lakiin.

Uusi laki valtakunnallisesta jatkuvan oppimisen osaamistietovarannosta sisältäisi esityksen mukaan säännökset yksilöille tarjottavasta digitaalisesta palvelusta, joka tukisi yksilöiden koulutus- ja uravalintoja. Laki sisältäisi myös säännökset yksilöiden osaamistietojen muodostamasta osaamistietovarannosta ja näiden tietojen hyödyntämisestä yksilön omiin tarkoituksiin, kuten yksilön ohjaukseen ja neuvontaan, sekä koulutuksen ja työhallinnon kehittämistehtäviin.

Valtakunnallisista opinto- ja tutkintorekistereistä annettuun lakiin ehdotetaan uutta lukua, jossa säädettäisiin koulutustarjonnan tietovarannosta. Luvussa säädettäisiin, mistä koulutusmahdollisuuksista tietovarantoon tallennettaisiin tietoja, joita Osaamispolku-palvelu voisi tekoälyn avulla hyödyntää räätälöidessään yksilöille ehdotuksia osaamisen ylläpitämiseksi ja kehittämiseksi.

Esitys ja Osaamispolku-palvelu tukevat useita pääministeri Orpon hallitusohjelman tavoitteita, erityisesti viidennen luvun tavoitteita yksilöllisistä koulutus- ja urapoluista, kohtaanto-ongelman vähentämisestä sekä osaamispotentiaalin paremmasta hyödyntämisestä. Lisäksi ne tukevat muun muassa hallitusohjelman tavoitteita tiedon liikkuvuudesta eri julkishallinnon tietojärjestelmien välillä sekä elämäntapahtumien digitalisoinnista.

Ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.7.2025.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
PERUSTELUT	4
1 Asian tausta ja valmistelu	4
1.1 Tausta	4
1.2 Valmistelu	5
2 Nykytila ja sen arviointi.....	6
2.1 Viranomaistehtävät	6
2.1.1 Opetushallitus.....	6
2.1.2 ELY-keskusten ja TE-toimistojen kehittämis- ja hallintokeskus (KEHA-keskus) ...	7
2.2 Yleislainsäädäntö henkilötietojen käsittelystä ja elinkaaresta.....	8
2.2.1 Henkilötietojen käsittelyn periaatteet ja edellytykset.....	8
2.2.2 Rekisterinpitäjä ja yhteisrekisterinpitäjät	11
2.2.3 Henkilötietojen luovuttaminen	12
2.2.4 Tietojen säilytysajat ja arkistointi	14
2.3 Erityislainsäädäntö henkilötietojen käsittelystä	15
2.3.1 Valtakunnalliset opinto- ja tutkintorekisterit.....	15
2.3.2 Työmarkkinatorin työnhakuprofiili ja työnhakuprofiilien tietovaranto	17
2.4 Digitaalisten palvelujen järjestäminen	18
2.5 Tekoäly.....	19
3 Tavoitteet	21
4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset	22
4.1 Keskeiset ehdotukset.....	22
4.2 Pääasialliset vaikutukset.....	22
4.2.1 Taloudelliset vaikutukset	22
4.2.2 Vaikutukset palvelua ylläpitäviin viranomaisiin	22
4.2.2.1 Vaikutukset Opetushallitukseen.....	22
4.2.2.2 Vaikutukset KEHA-keskukseen.....	24
4.2.3 Vaikutukset ihmisiin	25
4.2.3.1 Vaikutukset yksilöiden urasuunnitteluun	25
4.2.3.2 Vaikutukset eri väestöryhmiin	26
4.2.3.3 Vaikutukset henkilötietojen suojaan	29
4.2.4 Muut yhteiskunnalliset vaikutukset.....	30
5 Muut toteuttamisvaihtoehdot	32
5.1 Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset.....	32
5.2 Ulkomaiden vastaavia palveluita	34
5.2.1 Ruotsi	34
5.2.2 Norja.....	35
5.2.3 Tanska	36
5.2.4 Viro	36
6 Lausuntopalaute.....	37
7 Säännöskohtaiset perustelut.....	37
7.1 Laki valtakunnallisesta jatkuvan oppimisen osaamistietovarannosta	37
7.2 Laki valtakunnallisista opinto- ja tutkintorekistereistä annetun lain muuttamisesta..	48
7.3 Laki oppivelvollisuuslain 11 §:n muuttamisesta.....	57

7.4 Laki varhaiskasvatuslain muuttamisesta	57
7.5 Laki ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 109 a §:n muuttamisesta	57
7.6 Laki ammattikorkeakoululain 28 a §:n ja 28 c §:n muuttamisesta	57
7.7 Laki yliopistolain 36 a §:n ja 38 §:n muuttamisesta	58
7.8 Laki vapaasta sivistystyöstä annetun lain 6 b ja 6 c §:n muuttamisesta	58
7.9 Laki taiteen perusopetuksesta annetun lain 7 a §:n muuttamisesta	58
8 Lakia alemman asteinen sääntely	58
9 Voimaantulo	59
10 Toimeenpano ja seuranta	59
11 Suhde muihin esityksiin	59
11.1 Esityksen riippuvuus muista esityksistä	59
11.1.1 Esitys laeiksi työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain ja työttömyysturvalain muuttamisesta	59
11.1.2 Taiteen perusopetusta koskevan lainsäädännön uudistaminen	60
11.2 Suhde talousarvioesitykseen	60
12 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys	60
12.1 Lakisidonnaisuus viranomaisten ylläpitämässä palvelussa	60
12.2 Arkaluonteisten henkilötietojen käsittely	62
12.3 Henkilötietojen suojan suhde julkisuusperiaatteeseen	63
LAKIEHDOTUKSET	67
Laki valtakunnallisesta jatkuvan oppimisen osaamistietovarannosta	67
Laki valtakunnallisista opinto- ja tutkintorekistereistä annetun lain muuttamisesta	70
Laki oppivelvollisuuslain 11 §:n muuttamisesta	73
Laki varhaiskasvatuslain muuttamisesta	74
Laki ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 109 a §:n muuttamisesta	75
Laki ammattikorkeakoululain 28 a ja 28 c §:n muuttamisesta	76
Laki yliopistolain 36 a §:n ja 38 §:n muuttamisesta	77
Laki vapaasta sivistystyöstä annetun lain 6 b ja 6 c §:n muuttamisesta	78
Laki taiteen perusopetuksesta annetun lain 7 a §:n muuttamisesta	79
LIITTEET	81
RINNAKKAISTEKSTIT	81
Laki valtakunnallisista opinto- ja tutkintorekistereistä annetun lain muuttamisesta	81
Laki oppivelvollisuuslain 11 §:n muuttamisesta	87
Laki varhaiskasvatuslain muuttamisesta	88
Laki ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 109 a §:n muuttamisesta	90
Laki ammattikorkeakoululain 28 a ja 28 c §:n muuttamisesta	91
Laki yliopistolain 36 a ja 38 §:n muuttamisesta	92
Laki vapaasta sivistystyöstä annetun lain 6 b ja 6 c §:n muuttamisesta	93
Laki taiteen perusopetuksesta annetun lain 7 a §:n muuttamisesta	94

PERUSTELUT

1 Asian tausta ja valmistelu

1.1 Tausta

Ehdotettava lainsäädäntö liittyy Jatkuvan oppimisen digitaalinen palvelukokonaisuus -hankkeessa kehitettävään uuteen Osaamispolku-palveluun. Palvelukokonaisuus toteutetaan vuosina 2021–2025 opetus- ja kulttuuriministeriön sekä työ- ja elinkeinoministeriön yhteisenä hankkeena, josta on tarkempaa tietoa hankesivuilla osoitteessa <https://okm.fi/hanke?tunnus=OKM069:00/2021>.

Hanke on osa Suomen kestävän kasvun ohjelmaa (RRP) sekä siihen sisältyvää jatkuvan oppimisen digitalisaatio-ohjelmaa, joka koostuu kahdesta toisiaan tukevasta osakokonaisuudesta. Jatkuvan oppimisen digitaalinen palvelukokonaisuus on toinen näistä osakokonaisuuksista. Se on koko koulutusjärjestelmän kattava ja hallinnonrajat ylittävä. Toinen osakokonaisuus on korkeakoulutuksen digitalisaation ja joustavan oppimisen vahvistamisohjelma, joka kattaa kaikki korkeakoulut. Hankkeen taustalla ovat vuoden 2020 lopussa valmistuneet, parlamentaarisesti valmistellut Jatkuvan oppimisen linjaukset ja erityisesti seuraavat Jatkuvan oppimisen parlamentaarisen uudistuksen tavoitteet: kaikilla on merkityksellisen elämän edellyttämät tiedot, taidot ja osaaminen, jokainen työkäinen kehittää osaamistaan työuran aikana sekä osaaminen uudistaa työelämää ja työelämä osaamista.

Jatkuvan oppimisen digitaalinen palvelukokonaisuus edistää useita pääministeri Orpon hallitusohjelman tavoitteita, kuten ihmisten mahdollisuuksia kasvattaa osaamistaan ja työllistyä (s. 6) sekä rakentaa tulevaisuuttaan kouluttautumalla, työtä tekemällä ja yrittämällä (s. 11). Hallitusohjelman mukaan talouskasvu vauhditetaan muun muassa nostamalla osaamistasoa (s. 12). Tavoitteina on parantaa mahdollisuuksia osaamisen kehittämiseen (s. 25), mahdollistaa ammatillinen kehittyminen (s. 26) sekä kannustaa yksilöllisiin koulutus- ja uravalintoihin (s. 80). Lisäksi pyritään vähentämään päällekkäistä koulutusta (s. 25) ja suuntaamaan koulutusta koulutustasoa nostavaan tai työmarkkina-asemaa parantavaan koulutukseen (s. 91). Hallituskauden tavoitteeksi on kirjattu, että koulutus vastaa paremmin työelämän tarpeisiin ja vähentää kohtaanto-ongelmaa (s. 78). Tarkoituksena on myös hyödyntää paremmin yhteiskunnassa jo olemassa olevaa käyttämätöntä osaamispotentiaalia (s. 90). Jatkuvan oppimisen digitaalisen palvelukokonaisuuden tarkoituksena on edistää näitä kaikkia tavoitteita.

Lisäksi lakiesitys ja jatkuvan oppimisen digitaalinen palvelukokonaisuus toteuttavat hallitusohjelman kirjauksia digitalisaation, teknologian ja tietojen hyödyntämisestä. Hallitusohjelman mukaan hallitus toteuttaa tarvittavat kansalliset lainsäädäntömuutokset, joilla uusia teknologioita ja digitalisaatiota voidaan hyödyntää täysimääräisesti julkishallinnon toiminnassa (s. 112). Myös tekoälyn mahdollisuudet pyritään hallitusohjelman mukaan hyödyntämään täysimääräisesti, ihmiset mukana pitäen (s. 6). Tekoälyn ja digitalisaation mahdollisuudet otetaan huomioon myös koulutusjärjestelmän kehittämisessä (s. 80). Hallitusohjelman mukaan hallitus lisäksi edistää tiedon liikkumista julkishallinnon eri tietojärjestelmien välillä sekä parantaa digitalisaation kustannusvaikuttavuutta hyödyntämällä laajemmin olemassa olevia kansallisia tietovarantoja sekä tietojärjestelmiä. Hallituskauden aikana toteutetaan hankkeita, joilla digitalisoidaan elämäntapahtumien ympärille kiinnittyvät julkiset ja yksityiset palvelut niin, että ne toimivat saumattomasti yhteen. (S. 113.) Näiden tavoitteiden lisäksi esityksellä pyritään mahdollistamaan palvelukokonaisuuden tietojen hyödyntämistä myös oppilaanohjauksessa, mikä edistää hallitusohjelman kirjausta oppilaanohjauksen vahvistamisesta huomioiden erityisesti

jatko-opinnot ja työllistymisen (s. 80). Hallitusohjelman tavoitteena on myös laajentaa työvoimaviranomaisen ja palvelun tuottajien mahdollisuuksia hyödyntää tietoa toiminnan vaikuttavuuden sekä työnhakijoiden palvelunohjauksen tehostamiseksi (s. 64).

1.2 Valmistelu

Esitys on valmisteltu hankkeen lainsäädäntö- ja etiikkaryhmässä opetus- ja kulttuuriministeriön päävastuulla yhdessä työ- ja elinkeinoministeriön kanssa. Lainsäädäntö- ja etiikkaryhmässä ovat opetus- ja kulttuuriministeriön sekä työ- ja elinkeinoministeriön lisäksi olleet edustettuina Opetushallitus, Digivisio 2030 -hanke ja Uudenmaan ELY-keskus.

Lisäksi esitys on käsitelty Jatkuvan oppimisen digitaalinen palvelukokonaisuus -hankkeen ohjausryhmässä, jossa ovat olleet edustettuina opetus- ja kulttuuriministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö, valtiovarainministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö, Digivisio 2030 -hanke, Opetushallitus ja ELY-keskusten sekä TE-toimistojen kehittämis- ja hallintokeskus (KEHA-keskus). Opetushallitus ja KEHA-keskus ovat edustettuina asiantuntijajäsenenä, ilman ääni- ja päätöksentekooikeutta. Ohjausryhmän asiakirjat ovat hankesivuilla osoitteessa <https://okm.fi/hanke?tunnus=OKM069:00/2021>.

Esitystä valmisteltaessa on kuultu myös muita ohjausryhmän alaisia ryhmiä eli hankeryhmää, kokonaisarkkitehtuuriryhmää ja operatiivista kehittämisryhmää. Hankeryhmässä ja kokonaisarkkitehtuuriryhmässä ovat olleet edustettuina opetus- ja kulttuuriministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö, Opetushallitus, KEHA-keskus, Digivisio 2030 -hanke ja Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskus. Operatiivisessa kehittämisryhmässä on ollut edustus opetus- ja kulttuuriministeriöstä, työ- ja elinkeinoministeriöstä, Opetushallituksesta ja KEHA-keskuksesta sekä asiantuntijajäsenen Digivisio 2030 -hankkeesta.

Ohjausryhmä ja sen alaiset lainsäädäntö- ja etiikkaryhmä, hankeryhmä ja kokonaisarkkitehtuuriryhmä on asetettu 9.11.2021 ja niiden toimikautta on jatkettu 11.10.2023 tehdyllä päätöksellä. Operatiivinen kehittämisryhmä on asetettu 11.10.2023.

Lisäksi esitystä valmisteltaessa on kuultu hankkeen sidosryhmäfoorumia, joka on asetettu 16.3.2022. Sidoryhmäfoorumissa ovat olleet edustettuina opetus- ja kulttuuriministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö, valtiovarainministeriö, sisäministeriö, Opetushallitus, Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskus, KEHA-keskus, Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus, Kaakkois-Suomen ELY-keskus, TE-asiakaspalvelukeskus, Suomen Kuntaliitto ry, Sivistystyönantajat ry, Akava ry, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry, Elinkeinoelämän Keskusliitto EK, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK r.y., Keskuskauppakamari ry, Suomen Yrittäjät ry, Suomen itsenäisyyden juhlarahasto Sitra, Kunta- ja hyvinvointialueuuyönantajat KT, Suomen nuorisolan kattojärjestö Allianssi ry, Suomen ylioppilaskuntien liitto (SYL) ry, Suomen Lukiolaisten Liitto ry, Vammaisfoorumi ry, Opetusalan ammattijärjestö OAJ ry, Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry, Suomen yliopistojen rehtorineuvosto UNIFI ry, Työttömien keskusjärjestö ry, STTK ry, Suomen Opiskelija-Allianssi – OSKU ry, Vates-säätiö sr, Suomen Ammattiin Opiskelevien Liitto - SAKKI ry, Suomen opinto-ohjaajat SOPO ry, Erilaisien oppijoiden liitto ry, Pro Lukio ry, Ammattiosaamisen kehittämissyhdystys AMKE ry, Finlands Svenska Skolungdomsförbund FSS rf, Vapaa Sivistystyö ry, DigiOne -hanke, Digivisio 2030 -hanke, Helsingin kaupunki sekä BusinessOulu.

Esitykseen sisältyviä keskeisiä ehdotuksia on käsitelty myös Jatkuvan oppimisen digitalisaatio-ohjelman ohjausryhmässä, joka on asetettu 11.4.2022 ja jonka toimikautta jatkettu 12.2.2024.

Ohjelman ohjausryhmässä ovat olleet edustettuina opetus- ja kulttuuriministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö, valtiovarainministeriö ja Digivisio 2030 -hanke. Ohjelman ohjausryhmästä on tietoa hankeikkunassa osoitteessa <https://okm.fi/hanke?tunnus=OKM012:00/2023>.

Esitystä valmisteltaessa on kuultu myös sisäministeriötä, sosiaali- ja terveysministeriötä sekä maa- ja metsätalousministeriötä niiden hallinnonalojen koulutustarjonnan sisällyttämisestä osaksi palvelua. Myös puolustusministeriöllä on ollut mahdollisuus tuoda esille alustavia näkemyksiään ennen lausuntokierrosta.

Luonnos hallituksen esitykseksi on ollut lausuntokierroksella xx.xx.–xx.xx.2024. Esitysluonnoksesta on pyydetty lausunnot seuraavilta tahoilta: Aalto-yliopisto, Aikuislukioliitto ry, Ammatilliset erityisoppilaitokset (AMEO-verkosto), Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry, Ammattiosaamisen kehittämissyhdystys AMKE ry, Akava ry, Bildningsalliansen rf, BusinessOulu, DigiOne-hanke, Digivisio 2030 -hanke, eduskunnan oikeusasiamies, Elinkeinoelämän Keskusliitto EK, Elinkeinoelämän Oppilaitokset EOL ry, Erilaisten oppijoiden liitto ry, ELY-keskukset, Finlands Svenska Skolungdomsförbund FSS rf, Helsingin eurooppalainen koulu, Helsingin kaupunki, Helsingin yliopisto, Itä-Suomen yliopisto, Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskus, Jyväskylän yliopisto, Kansalaisopistojen liitto KoL ry, Kansallinen koulutuksen arviointikeskus, Kansallisarkisto, KEHA-keskus, Keskuskauppakamari ry, Kunta- ja hyvinvointialueyönantajat KT, Lapin yliopisto, Lappeenrannan–Lahden teknillinen yliopisto LUT, maa- ja metsätalousministeriö, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK r.y., Maanpuolustuskorkeakoulu, oikeusministeriö, Opetusalan ammattijärjestö OAJ ry, Opetushallitus, Opintokeskukset ry, Oulun yliopisto, Pelastusopisto, Poliisiammattikorkeakoulu, Pro Luki ry, puolustusministeriö, Raja- ja merivartiokoulu, Rikosseuraamusalan koulutuskeskus, Saamelaisalueen koulutuskeskus, Saamelaiskäräjät, sisäministeriö, Sivistystyönantajat ry, sosiaali- ja terveysministeriö, Suomen Ammattiin Opiskelevien Liitto - SAKKI ry, Suomen Ammattikoulutuksen Johtajat SAJO ry, Suomen Ammatiliittojen Keskusjärjestö SAK ry, Suomen Kansanopistoyhdistys ry, Suomen kesäyliopistot ry, Suomen Kuntaliitto ry, Suomen konservatorioliitto r.y., Suomen Lukiolaisten Liitto ry, Suomen Lähilukioyhdistys ry, Suomen nuorisolan kattojärjestö Allianssi ry, Suomen opinto-ohjaajat SOPO ry, Suomen Opiskelija-Allianssi – OSKU ry, Suomen opiskelijakuntien liitto - SAMOK ry, Suomen Oppisopimusosaajat ry, Suomen Rehtorit ry, Suomen itsenäisyyden juhlarahasto Sitra, Suomen yliopistojen rehtorineuvosto UNIFI ry, Suomen ylioppilaskuntien liitto (SYL) ry, Suomen Yrittäjät ry, Svenska handelshögskolan, Taideyliopisto, Taiteen perusopetusliitto TPO ry, Tampereen yliopisto, Tilastokeskus, tietosuojavaltuutettu, TE-asiakaspalvelukeskus, Toimihenkilökeskusjärjestö STTK ry, Turun yliopisto, Työttömien keskusjärjestö ry, Uudenmaan ELY-keskuksen oikeudelliset palvelut -yksikkö, Urheiluopistot ry, Vaasan yliopisto, valtioneuvoston oikeuskansleri, valtiovarainministeriö, Vammaisfoorumi ry, Vammaisten henkilöiden neuvottelukunta VANE, Vapaa Sivistystyö ry, Vates-säätiö sr, Yksityiskoulujen Liitto ry sekä Åbo Akademi.

Lausuntoyhteenveto ja lausunnot tulevat luettaviksi lainsäädäntöä koskevan esityksen hankesivuille osoitteeseen <https://hankeikkuna.vnv.fi/app#/lainsaadanto/118553/kuvaukset>.

2 Nykytila ja sen arviointi

2.1 Viranomaistehtävät

2.1.1 Opetushallitus

Opetushallituksen tehtävistä säädetään Opetushallituksesta annetussa laissa (564/2016). Lain 2 §:n 1 momentin mukaan Opetushallituksen tehtävänä on muun muassa kehittää koulutusta, varhaiskasvatusta ja elinikäistä oppimista, hoitaa näihin liittyvät palvelu- ja hallintotehtävät sekä

ennakoida osaamis- ja koulutustarpeita (1 kohta). Lisäksi tehtävänä on muun muassa edistää toimialaan kuuluvan toiminnan tuloksellisuutta ja vaikuttavuutta sekä seurata toiminnan järjestämistä (4 kohta), tiedottaa ja antaa toimialaa koskevaa neuvontaa ja ohjausta (5 kohta) sekä hoitaa opetus- ja kulttuuriministeriön määräämät tehtävät (7 kohta). Jatkuvan oppimisen digitaaliseen palvelukokonaisuuteen liittyvät erityisesti koulutuksen ja elinikäisen oppimisen kehittäminen, niihin liittyvien palvelu- ja hallintotehtävien hoitaminen sekä osaamis- ja koulutustarpeiden ennakointi.

Lain 2 §:n 2 momentin mukaan Opetushallituksen tehtävänä on lisäksi muussa laissa säädetyn mukaisesti muun muassa ylläpitää sille säädettyjä tai määrättyjä tehtäviä varten tarpeellisia tietovarantoja, -rekistereitä ja -järjestelmiä (2 kohta) sekä tuottaa palveluja opiskelijavalintojen toteuttamista varten (3 kohta). Perustelujen (HE 80/2016 vp, s. 39) mukaan 2 momenttiin on pyritty informatiivisuuden varmistamiseksi kokoamaan keskeisiä virastolle kuuluvia tehtäviä, joista säädetään muussa laissa. Kohdasta 2 todetaan perusteluissa, että viranomaisen voi silloisen henkilötietolainsäädännön mukaisesti pitää sellaisia henkilörekistereitä, jotka ovat sen lakisäästeisten tai sille määrättyjen tehtävien hoitamiseksi tarpeellisia, vaikka rekisterin pitämisestä ei erikseen säädettäisi. Virasto voisi perustelujen mukaan tarvittaessa ylläpitää myös toimintansa kannalta tarpeellisia muita kuin henkilötietoja sisältäviä tietovarantoja ja järjestelmiä.

Opetushallituksen ylläpitämistä, henkilötietoja sisältävistä tietovarannoista ja rekisteistä on säädetty erityisesti laissa valtakunnallisista opinto- ja tutkintorekistereistä (884/2017), jäljempänä *opinto- ja tutkintorekisterilaki*. Uusi jatkuvan oppimisen digitaalinen palvelukokonaisuus sisältää osittain uusia tietovarantoja ja rekistereitä, joiden ylläpitotehtäviä ehdotetaan esityksessä Opetushallitukselle. Esitystä valmisteltaessa on katsottu, että lailla olisi tarpeen säätää Opetushallituksen tehtävistä tietovarantojen ylläpitäjänä ja rekisterinpitäjänä, muun muassa vastuunjaosta KEHA-keskuksen kanssa yhteisrekisterinpitäjänä sekä valtuudesta antaa määräyksiä tietosisällöistä. Myös henkilötietojen käsittelystä palvelussa on katsottu tarpeelliseksi säätää tarkemmin siten, kuin jäljempänä käsitellään tarkemmin.

Opetushallituksesta annetun lain 2 §:n 3 momentin mukaan korkeakoulujen osalta Opetushallitus hoitaa vain 1 momentin 1 kohdassa mainitut ennakoititehtävät, 1 momentin 2–3 ja 5 kohdassa mainitut tehtävät sekä 2 momentin 2–4 kohdassa mainitut tehtävät.

2.1.2 ELY-keskusten ja TE-toimistojen kehittämis- ja hallintokeskus (KEHA-keskus)

KEHA-keskus hoitaa muun muassa ELY-keskusten ja työ- ja elinkeinotoimistojen tietohallintopalveluja. Tietohallintopalveluina KEHA-keskus kehittää, tuottaa ja hankkii sähköisiä palveluja ja tietojärjestelmiä sekä hoitaa muita vastaavia sille säädettyjä ja määrättyjä tehtäviä. KEHA-keskuksen vastuulle kuuluvat tietohallintopalvelut ovat toimialariippuvaisia tietohallintopalveluja erotuksena toimialariippumattomista perustietotekniikan palveluista, joita Valtori-palvelukeskus hoitaa valtion yhteisten tieto- ja viestintätekniisten palvelujen järjestämisestä annetun lain (1226/2013) nojalla.

KEHA-keskus vastaa nykyisten työ- ja elinkeinohallinnon valtakunnallisten tietojärjestelmäpalvelujen ja muiden sähköisten palvelujen ylläpidosta ja kehittämisestä. Lisäksi KEHA-keskus vastaa julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain (916/2012) mukaisesti työ- ja elinkeinohallinnon asiakastietojen käsittelyyn liittyvistä rekisterinpitäjän tehtävistä. Kyseisen lain kumonnut laki työvoimapalveluiden järjestämisestä (380/2023), jäljempänä *työvoimapalveluiden järjestämislaki*, tulee voimaan 1.1.2025. Työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain 13 a luku ja vuoden 2025 alusta alkaen työvoimapalveluiden järjestämislain 14 luku sisältää säännökset valtakunnallisesta palvelualustasta (Työmarkkinatori), palvelualustalla laadittavista työnhakuprofiileista ja niiden tiedoista sekä työnhakuprofiilien tietovarannosta. KEHA-keskus

vastaa jatkossakin työvoimapalvelujen valtakunnallisen tietovarannon, palvelualustan (Työmarkkinatori) ja asiakastietojärjestelmäkokonaisuuden kehittämisestä ja ylläpidosta. Lisäksi KEHA-keskus on työnhakuprofiilien tietovarannon rekisterinpitäjä.

Vuoden 2025 alussa työvoimapalvelujen järjestämisvastuu siirtyy valtiolta kuntien vastuulle. Työvoimapalveluiden järjestämislain lain mukaan työvoimaviranomaisella on velvollisuus käyttää edellä mainittuja työvoimapalvelujen valtakunnallisia tietojärjestelmäpalveluita. Työvoimaviranomaiset ja KEHA-keskus ovat työvoimapalvelujen valtakunnallisen tietovarannon yhteisrekisterinpitäjiä. Yhteisrekisterinpitäjien vastuunjaosta säädetään työvoimapalvelujen järjestämislaissa. Sen mukaan KEHA-keskuksen vastuulle kuuluvat jatkossa nykyistä vastaavasti yleisen tietosuoja-asetuksen mukaiset tietovarannon tietoturvaan ja tietosuojaan liittyvät rekisterinpitäjän vastuut.

Osa uusista palvelukokonaisuuteen liittyvistä tehtävistä ehdotetaan KEHA-keskukselle, joten niistä olisi tarpeen säätää lailla. KEHA-keskukselle ehdotettavat tehtävät liittyvät rekisterinpitäjän tehtäviin sekä tietojen tallentamiseen ja siirtämiseen uusien ja nykyisten tietovarantojen välillä. Hallituksen esitystä valmisteltaessa on arvioitu, että näistä tehtävistä on tarkoituksenmukaista säätää uusien tietovarantojen sääntelyn yhteydessä eikä samalla ole tarpeen muuttaa työvoimapalveluiden järjestämislakia.

2.2 Yleislainsäädäntö henkilötietojen käsittelystä ja elinkaaresta

2.2.1 Henkilötietojen käsittelyn periaatteet ja edellytykset

Luonnollisten henkilöiden oikeutta henkilötietojen suojaan sääntelevät yleislainsäädäntönä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2016/679 luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta (yleinen tietosuoja-asetus) sekä sitä täydentävä tietosuojalaki (1050/2018). Yleinen tietosuoja-asetus on kansallisesti suoraan sovellettava säädös, mutta se jättää paikoin jäsenvaltioille direktiivinomaista kansallista liikkumavaraa. Kansallisella liikkumavaralla tarkoitetaan yleisen tietosuoja-asetuksen osoittamaa harkintamarginaalia, jonka puitteissa jäsenvaltioiden on mahdollista täydentää tai täsmentää yleisen tietosuoja-asetuksen säännöksiä kansallisella lainsäädännöllä. EU-tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan kansallista sääntelyä ei saa antaa asetuksen soveltamisalalla, ellei asetus nimenomaisesti velvoita tai valtuuta täydentävään kansalliseen sääntelyyn tai muuhun päätöksentekoon (asia 34/73, Variola, tuomio 10.10.1973, asia 50/76, Amsterdam Bulb, tuomio 2.2.1977, 33 kohta). Yksityiskohtaisemman sääntelyn tarpeen ja sisällön osalta on otettava huomioon myös yleisen tietosuoja-asetuksen tavoitteet ja sääntelytapa (ks. PeVL 14/2018 vp, s. 3). Yleisen tietosuoja-asetuksen sääntelyä on Suomessa täydennetty tietosuojalain lisäksi erityislaeilla tarvittaessa. Kaikkia yksittäisiä tiedonkäsittelytilanteita varten ei asetuksen 45 johdantokappaleen mukaan edellytetä olevan erityislakia.

Henkilötiedoilla tarkoitetaan yleisessä tietosuoja-asetuksessa kaikkia tunnistettuun tai tunnistettavissa olevaan luonnolliseen henkilöön, eli rekisteröityyn, liittyviä tietoja (4 artiklan 1 kohta). Henkilötietojen käsittelyllä tarkoitetaan toimintoa tai toimintoja, joita kohdistetaan henkilötietoihin tai henkilötietoja sisältäviin tietojoukkoihin joko automaattista tietojenkäsittelyä käyttäen tai manuaalisesti, kuten tietojen keräämistä, tallentamista, järjestämistä, jäsentämistä, säilyttämistä, muokkaamista tai muuttamista, hakua, kyselyä, käyttöä, tietojen luovuttamista siirtämällä, levittämällä tai asettamalla ne muutoin saataville, tietojen yhteensovittamista tai yhdistämistä, rajoittamista, poistamista tai tuhoamista (4 artiklan 2 kohta). Asetusta sovelletaan 2 artiklan 1 kohdan mukaan muun muassa henkilötietojen käsittelyyn, joka on osittain tai koko-

naan automaattista. Artiklan 2 kohdassa säädetään tähän joitakin poikkeuksia, eikä asetusta sovelleta esimerkiksi sellaiseen henkilötietojen käsittelyyn, jonka luonnollinen henkilö suorittaa yksinomaan henkilökohtaisessa toiminnassa. Yleisen tietosuoja-asetuksen 4 artiklan 6 kohdan mukaan rekisterillä tarkoitetaan mitä tahansa jäsenneiltyä henkilötietoja sisältävää tietojoukkoa, josta tiedot ovat saatavilla tietyin perustein, oli tietojoukko sitten keskitetty, hajautettu tai toiminnallisesti tai maantieteellisesti perustein jaettu.

Yleisen tietosuoja-asetuksen 5 artiklassa säädetään henkilötietojen käsittelyä koskevista periaatteista, joiden noudattamisesta rekisterinpitäjä vastaa ja joiden noudattaminen rekisterinpitäjän on pystyttävä osoittamaan. Artiklassa säädetty käyttötarkoitussidonnaisuuden periaate tarkoittaa, että henkilötiedot on kerättävä tiettyä, nimenomaista ja laillista tarkoitusta varten, eikä niitä saa käsitellä myöhemmin näiden tarkoitusten kanssa yhteen sopimattomalla tavalla. Toinen keskeinen periaate on tietojen minimointi, joka tarkoittaa, että henkilötietojen on oltava asianmukaisia ja olennaisia ja rajoitettuja siihen, mikä on tarpeellista suhteessa niihin tarkoituksiin, joita varten niitä käsitellään. Täsmällisyysperiaatteen mukaan henkilötietojen on oltava täsmällisiä ja tarvittaessa päivitettyjä; on toteutettava kaikki mahdolliset kohtuulliset toimenpiteet sen varmistamiseksi, että käsittelyn tarkoituksiin nähden epätarkat ja virheelliset henkilötiedot poistetaan tai oikaistaan viipymättä. Säilytyksen rajoittamisperiaatteen mukaan henkilötiedot on säilytettävä muodossa, josta rekisteröity on tunnistettavissa ainoastaan niin kauan kuin on tarpeen tietojenkäsittelyn tarkoitusten toteuttamista varten. Eheyden ja luottamuksellisuuden periaate tarkoittaa, että henkilötietoja on käsiteltävä tavalla, jolla varmistetaan henkilötietojen asianmukainen turvallisuus, mukaan lukien suojaaminen luvattomalta ja lainvastaiselta käsittelyltä sekä vahingossa tapahtuvilta häviöisiltä, tuhoutumiselta tai vahingoittumiselta käyttäen asianmukaisia teknisiä tai organisatorisia toimia.

Yleisen tietosuoja-asetuksen 6 artiklassa säädetään käsittelyperusteista eli edellytyksistä, joiden vallitessa henkilötietojen käsittely on lainmukaista. Näistä viranomaistoiminnassa syntyvien tai käsiteltävien asiakastietojen kannalta keskeinen on 6 artiklan 1 kohdan c alakohta, jonka mukaan käsittely on lainmukaista siltä osin kuin käsittely on tarpeen rekisterinpitäjän lakisäateisen velvoitteen noudattamiseksi. Keskeinen on lisäksi alakohta e, joka sallii käsittelyn siltä osin kuin se on tarpeen yleistä etua koskevan tehtävän suorittamiseksi tai rekisterinpitäjälle kuuluvan julkisen vallan käyttämiseksi. Näiden käsittelyperusteiden tapauksessa 6 artiklan 2 kohdassa annetaan jäsenvaltioille mahdollisuus tämentää kansallisella lainsäädännöllä tietojenkäsittelyä ja muita toimenpiteitä koskevat erityiset vaatimukset, joilla varmistetaan laillinen ja asianmukainen tietojenkäsittely. Toisaalta henkilötietoja ei voi käsitellä pelkästään yleisen tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan c tai e alakohdan nojalla, vaan asetuksen 6 artiklan 3 kohdassa edellytetään, että näissä kohdissa tarkoitetun käsittelyn perustasta on säädettävä joko unionin oikeudessa tai rekisterinpitäjään sovellettavassa jäsenvaltion lainsäädännössä. Käsittelyn tarkoitus on määriteltävä kyseisessä oikeusperusteessa tai, 1 kohdan e alakohdassa tarkoitetussa käsittelyssä, sen on oltava tarpeen yleistä etua koskevan tehtävän suorittamiseksi tai rekisterinpitäjälle kuuluvan julkisen vallan käyttämiseksi. Käsittelyn oikeusperusteesta säädettäessä voidaan mukauttaa yleisen tietosuoja-asetuksen sääntöjen soveltamista kuten käsittelyn lainmukaisuutta koskevia edellytyksiä, käsiteltävien tietojen tyyppiä, rekisteröityjä, yhteisöjä joille ja tarkoituksia joihin henkilötietoja voidaan luovuttaa, käyttötarkoitussidonnaisuutta, säilytysaikoja sekä käsittelytoimia ja -menettelyjä, mukaan lukien laillisen ja asianmukaisen tietojenkäsittelyn varmistamiseen tarkoitetut toimenpiteet. Perusvaatimuksena tällaiselle lainsäädännölle on, että sen on täytettävä yleisen edun mukainen tavoite ja oltava oikeasuhtainen sillä tavoiteltuun oikeutettuun päämäärään nähden. Tämä kohta sisältää siis sekä velvoitteen säätää kansallisessa lainsäädännössä käsittelyn perustasta ja käsittelyn tarkoituksesta että mahdollisuuden säätää myös muista seikoista.

Tietosuojalain esitöissä todetaan kansallisen harkintamarginaalin perustan olevan yleisen tietosuojasetuksen 6 artiklassa, jolla annetaan jäsenvaltioille mahdollisuus säätää kansallisesti henkilötietojen käsittelyn oikeusperusteesta. Henkilötietojen käsittelyn oikeusperusteesta voidaan säätää jäsenvaltion lainsäädännössä tilanteissa, joissa henkilötietojen käsittely on tarpeen rekisterinpitäjän lakisääteisen velvoitteen noudattamiseksi tai käsittely on tarpeen yleistä etua koskevan tehtävän suorittamiseksi tai rekisterinpitäjälle kuuluvan julkisen vallan käyttämiseksi, eli 6 artiklan 1 kohdan c ja e alakohdissa tarkoitetuissa tilanteissa. Julkisen sektorin henkilötietojen käsittelyn tulisi tietosuojalakia koskevan hallituksen esityksen mukaan lähtökohtaisesti perustua näihin henkilötietojen käsittelyn oikeusperusteisiin. (HE 9/2018 vp, s. 34.) Tietosuojalain 4 §:ssä täsmennetään yleisen tietosuojasetuksen 6 artiklan 1 kohdan e alakohdan mukaista käsittelyperustetta. Pykälän mukaan henkilötietojen käsittely yleisen edun perusteella on sallittua, jos 1) kysymys on henkilön asemaa, tehtäviä sekä niiden hoitoa julkisyhteisössä, elinkeinoelämässä, järjestötoiminnassa tai muussa vastaavassa toiminnassa kuvaavista tiedoista siltä osin kuin käsittelyn tavoite on yleisen edun mukainen ja käsittely on oikeasuhtaista sillä tavoiteltuun oikeutettuun päämäärään nähden; 2) käsittely on tarpeen ja oikeasuhtaista viranomaisen toiminnassa yleisen edun mukaisen tehtävän suorittamiseksi; 3) käsittely on tarpeen tieteellistä tai historiallista tutkimusta taikka tilastointia varten ja se on oikeasuhtaista sillä tavoiteltuun yleisen edun mukaiseen tavoitteeseen nähden; tai 4) henkilötietoja sisältävien tutkimusaineistojen, kulttuuriperintöaineistojen sekä näiden kuvailutietoihin liittyvien henkilötietojen käsittely arkistointitarkoituksessa on tarpeen ja oikeasuhtaista sillä tavoiteltuun yleisen edun mukaiseen tavoitteeseen ja rekisteröidyn oikeuksiin nähden. Pykälän 2 kohdan perusteluissa (HE 9/2018 vp, s. 80) todetaan, että viranomaiset voisivat sen nojalla käsitellä henkilötietoja muiden tehtävien kuin lakisääteisten velvoitteiden suorittamiseksi, esimerkiksi suunnittelu- ja selvitystehtävissä.

Yleisen tietosuojasetuksen mukaan henkilötietojen myöhempää käsittelyä yleisen edun mukaisia arkistointitarkoituksia taikka tieteellisiä tai historiallisia tutkimustarkoituksia tai tilastollisia tarkoituksia varten ei katsota yhteen sopimattomaksi alkuperäisten tarkoitusten kanssa (5 artiklan 1 kohdan b alakohta). Yleisen tietosuojasetuksen 89 artiklassa säädetään suojatoimista ja poikkeuksista henkilötietojen käsittelylle yleisen edun mukaisia arkistointitarkoituksia, tieteellisiä tai historiallisia tutkimustarkoituksia tai tilastollisia tarkoituksia varten. Artiklan 1 kohdan mukaan yleisen tietosuojasetuksen mukaisilla suojatoimilla on varmistettava, että on toteutettu tekniset ja organisatoriset toimenpiteet, joilla taataan etenkin tietojen minimoinnin periaatteen noudattaminen. Tällaisia toimenpiteitä voivat olla esimerkiksi pseudonymisointi, jos mainitut tarkoitukset voidaan täyttää tällä tavoin. Jos nämä tarkoitukset on mahdollista täyttää käsittelemällä myöhemmin tietoja, minkä johdosta ei ole mahdollista tai ei ole enää mahdollista tunnistaa rekisteröityjä, nämä tarkoitukset on täytettävä tällä tavoin. Asetuksen 89 artiklassa säädetään mahdollisuudesta säätää poikkeuksia rekisteröityjen oikeuksiin tällaisessa käsittelyssä. Myös tietosuojalain 4 §:ssä sallitaan henkilötietojen käsittely, jos se on tarpeen tieteellistä tai historiallista tutkimusta tai tilastointia varten ja se on oikeasuhtaista sillä tavoiteltuun yleisen edun mukaiseen tavoitteeseen nähden (3 kohta).

Yleisen tietosuojasetuksen 9 artiklan 1 kohdassa kielletään erityisten henkilötietojen käsittely. Tällaisia tietoja ovat muun muassa terveystiedot ja tiedot, joista ilmenee rotu tai etninen alkuperä, poliittisia mielipiteitä tai uskonnollinen tai filosofinen vakaumus. Poikkeuksista käsittelykieltoon säädetään artiklan 2 kohdassa sekä tietosuojalain 6 §:n 1 momentissa. Asetuksessa sallitaan erityisten henkilötietojen käsittely tietyin edellytyksin esimerkiksi yleisen edun mukaisia arkistointitarkoituksia taikka tieteellisiä ja historiallisia tutkimustarkoituksia tai tilastollisia tarkoituksia varten 89 artiklan 1 kohdan mukaisesti unionin oikeuden tai jäsenvaltion lainsäädännön nojalla. Tällöin lainsäädännön tulee olla oikeasuhteinen tavoitteeseen nähden, tulee noudattaa keskeisiltä osin oikeutta henkilötietojen suojaan ja lisäksi tulee säätää asianmukaisista ja

erityisistä toimenpiteistä rekisteröidyn perusoikeuksien ja etujen suojaamiseksi. Tietosuojalaissa on säädetty erityisten henkilötietojen käsittely mahdolliseksi tieteellistä tai historiallista tutkimusta taikka tilastointia varten (6 §:n 1 momentin 7 kohta). Lisäksi tietosuojalain 6 §:n 1 momentin 2 kohta mahdollistaa erityisten henkilötietojen käsittelyn, josta säädetään laissa tai joka johtuu välittömästi rekisterinpitäjälle laissa säädetystä tehtävästä. Erityisten henkilötietojen käsittelyssä noudatettavista suojatoimista on säädetty tietosuojalain 6 §:n 2 momentissa, ja ne kattavat erilaisia teknisiä, menettelyllisiä ja organisatorisia toimenpiteitä.

Asetuksen 4 artiklan 4 kohdan määritelmän mukaan profiloinnilla tarkoitetaan mitä tahansa henkilötietojen automaattista käsittelyä, jossa henkilötietoja käyttämällä arvioidaan luonnollisen henkilön tiettyjä henkilökohtaisia ominaisuuksia. Erityisesti esimerkiksi luonnollisen henkilön työsuoritukseen, terveyteen, henkilökohtaisiin mieltymyksiin tai kiinnostuksen kohteisiin liittyvien piirteiden analysointi tai ennakointi määritellään asetuksessa profiloinniksi. Profilointia itsessään ei ole yleisessä tietosuojasetuksessa kielletty, vaan pelkästään siihen perustuva päätöksenteko 22 artiklan 1 kohdassa. [Euroopan tietosuojaneuvoston suuntaviivojen](#) (Suunta-aviivat automatisoiduista yksittäispäätöksistä ja profiloinnista asetuksen (EU) 2016/679 täytäntöön panemiseksi. Annettu 3. lokakuuta 2017, viimeksi tarkistettu ja hyväksytty 6. helmikuuta 2018. WP251rev.01, s. 9) mukaan profiloinnin käsitettä voidaan käyttää ainakin kolmella tavalla: 1) yleinen profilointi, 2) profilointiin perustuva päätöksenteko ja 3) 22 artiklan 1 kohdassa tarkoitettu pelkästään automaattinen päätöksenteko, profilointi mukaan luettuna, jolla on rekisteröityä koskevia oikeusvaikutuksia tai joka vaikuttaa häneen vastaavalla tavalla merkittävästi. Yleisen tietosuojasetuksen nojalla profilointi ja automaattinen päätöksenteko on sallittua, kunhan henkilötietojen käsittelyn yleisiä periaatteita noudatetaan ja käsittelyllä on asetuksen mukainen käsittelyperuste. Pelkästään automaattisen päätöksenteon käyttöön liittyy kuitenkin lisäedellytyksiä ja rajoituksia, joista säädetään asetuksen 22 artiklassa.

2.2.2 Rekisterinpitäjä ja yhteisrekisterinpitäjät

Yleisessä tietosuojasetuksessa tarkoitetaan rekisterinpitäjällä luonnollista henkilöä tai oikeushenkilöä, viranomaista, virastoa tai muuta elintä, joka yksin tai yhdessä toisten kanssa määrittelee henkilötietojen käsittelyn tarkoitukset ja keinot. Jos tällaisen käsittelyn tarkoitukset ja keinot määritellään unionin tai jäsenvaltioiden lainsäädännössä, rekisterinpitäjä tai tämän nimitämistä koskevat erityiset kriteerit voidaan vahvistaa unionin oikeuden tai jäsenvaltion lainsäädännön mukaisesti (4 artikla 7 alakohta). Määritelmä antaa mahdollisuuden säätää kansallisessa lainsäädännössä rekisterinpitäjästä. Rekisterinpitäjiä voi olla useampia, ja yleisen tietosuojasetuksen 26 artikla antaa mahdollisuuden säätää kansallisessa lainsäädännössä yhteisrekisterinpitäjyydestä ja yhteisrekisterinpitäjien vastuualueista. Lainsäädännöstä on käytävä asianmukaisesti ilmi yhteisten rekisterinpitäjien todelliset roolit ja suhteet rekisteröityihin nähden. Rekisteröity voi käyttää asetuksen mukaisia oikeuksia suhteessa kuhunkin rekisterinpitäjään ja kuttakin rekisterinpitäjää vastaan riippumatta yhteisrekisterinpitäjien vastuunjaosta.

Rekisteröidyn oikeuksista säädetään yleisen tietosuojasetuksen III luvussa. Lukuun sisältyvät 12, 13, 15, 16, 18 ja 19 artikla tulisivat sovellettavaksi 6 artiklan 1 kohdan c alakohdan nojalla tapahtuvaan henkilötietojen käsittelyyn, ellei soveltamista erikseen rajoiteta 23 artiklassa mahdollistetulla tavalla. Yleisen tietosuojasetuksen 12 artiklassa säädetään läpinäkyvästä informoinnista ja viestinnästä, 13 artiklassa toimitettavista tiedoista, kun henkilötietoja kerätään rekisteröidyltä, 15 artiklassa rekisteröidyn oikeudesta saada pääsy tietoihin, 16 artiklassa oikeudesta tietojen oikaisemiseen, 18 artiklassa oikeudesta käsittelyn rajoittamiseen ja 19 artiklassa rekisterinpitäjän henkilötietojen oikaisua, poistoa tai käsittelyn rajoitusta koskevasta ilmoitusvelvollisuudesta.

Tietosuojavaltuutetun toimiston lainsäädäntölausuntoja varten antamassa ohjeessa (16.10.2017 v1.0, s. 9) korostetaan, että rekisterinpitäjän vastuun on oltava osa toiminnallista vastuuta. Kun rekisterinpitäjistä säädetään laissa, määrittelyyn tulee suhtautua erityisen tarkkaavaisesti ja varmistua siitä, että vastuu kohdentuu oikealle taholle. Ohjeen mukaan rekisterinpitäjän määrittelyn riskinä on, että rekisterinpitäjä on määritelty vain muodollisesti ja ilman, että toimijan tosiasiallista roolia henkilötietojen käsittelyssä käytännön tasolla on tunnistettu. Ohjeen mukaan rekisterinpitäjäksi tulee osoittaa sellainen taho, joka tosiasiallisesti käyttää rekisterinpitäjälle kuuluvaa määräysvaltaa ja voi toteuttaa rekisterinpitäjälle kuuluvat velvoitteet.

Asetuksessa tarkoitetaan henkilötietojen käsittelijällä luonnollista henkilöä tai oikeushenkilöä, viranomaista, virastoa tai muuta elintä, joka käsittelee henkilötietoja rekisterinpitäjän lukuun (4 artikla 8 alakohta). Asetuksen 28 artiklan 3 kohdan mukaan henkilötietojen käsittelijän suorittamaa käsittelyä on määritettävä sopimuksella tai muulla unionin oikeuden tai jäsenvaltion lainsäädännön mukaisella oikeudellisella asiakirjalla, joka sitoo henkilötietojen käsittelijää suhteessa rekisterinpitäjään ja jossa vahvistetaan käsittelyn kohde ja kesto, käsittelyn luonne ja tarkoitus, henkilötietojen tyyppi ja rekisteröityjen ryhmät, rekisterinpitäjän velvollisuudet ja oikeudet. Jäsenvaltion lainsäädäntöä voidaan tietosuojavaltuutetun toimiston mukaan pitää tällaisena oikeudellisena asiakirjana. (Tietosuojavaltuutetun toimiston ohje lainsäädäntölausuntoihin 16.10.2017, versio 1.0, s. 9). Näin ollen jäsenvaltion lainsäädännössä voitaisiin säätää näistä seikoista. Asetuksen 28 artiklan 3 kohdassa säädetään käsittelijän velvollisuuksista, joista tällaisessa sopimuksessa tai muussa oikeudellisessa asiakirjassa on erityisesti säädettävä.

Asetuksen 29 artiklan mukaan henkilötietojen käsittelijä tai kukaan rekisterinpitäjän tai henkilötietojen käsittelijän alaisuudessa toimiva henkilö, jolla on pääsy henkilötietoihin, ei saa käsitellä niitä muuten kuin rekisterinpitäjän ohjeiden mukaisesti, ellei unionin oikeudessa tai jäsenvaltion lainsäädännössä niin vaadita. Asetuksen 32 artiklan 4 kohdassa on tähän liittyvä säännös. Sen mukaan rekisterinpitäjän ja henkilötietojen käsittelijän on toteutettava toimenpiteet sen varmistamiseksi, että jokainen rekisterinpitäjän tai henkilötietojen käsittelijän alaisuudessa toimiva luonnollinen henkilö, jolla on pääsy henkilötietoihin, käsittelee niitä ainoastaan rekisterinpitäjän ohjeiden mukaisesti, ellei unionin oikeudessa tai jäsenvaltion lainsäädännössä toisin vaadita. Tietosuojavaltuutetun toimiston mukaan asetuksen 29 artiklan perusteella vaikuttaisi mahdolliselta, että lainsäädännöllä luotaisiin käsittelijälle sellaisia itsenäisiä velvoitteita tai käsittelyoikeuksia, jotka ovat erillisiä rekisterinpitäjän antamista ohjeista (Tietosuojavaltuutetun toimiston ohje lainsäädäntölausuntoihin 16.10.2017, versio 1.0, s. 10).

Sekä rekisterinpitäjän että käsittelijän on asetuksen 30 artiklan mukaan ylläpidettävä selostetta käsittelytoimista. Selosteen sisällöstä säädetään mainitun artiklan 1 ja 2 kohdassa.

Yleisen tietosuojasetuksen 35 artiklassa säädetään tietosuoja koskevasta vaikutusten arvioinnista. Artiklan 3 kohdassa säädetään tapauksista, joissa vaikutustenarviointi on erityisesti laadittava ja 7 kohdassa, mitä arvioinnin on vähintään sisällettävä. Artiklan 10 kohta mahdollistaa, ettei vaikutustenarviointia tehdä, jos henkilötietojen käsittely perustuu rekisterinpitäjän lakisäänteeseen velvoitteeseen taikka laissa säädetyn yleistä etua koskevan tehtävän suorittamiseen tai rekisterinpitäjälle kuuluvan julkisen vallan käyttämiseen ja jos vaikutustenarviointi on jo tehty kyseisen lainsäädännön valmistelun yhteydessä. Tällaista lainsäädäntöä valmisteltaessa on asetuksen 36 artiklan 4 kohdan mukaan kuultava valvontaviranomaista.

2.2.3 Henkilötietojen luovuttaminen

Henkilötietojen luovutus on yleisen tietosuojasetuksen mukaan yksi henkilötietojen käsittelyn muoto (4 artiklan 2 alakohta). Vastaanottajalla tarkoitetaan yleisessä tietosuojasetuksessa

luonnollista henkilöä tai oikeushenkilöä, viranomaista, virastoa tai muuta elintä, jolle luovutetaan henkilötietoja, oli kyseessä kolmas osapuoli tai ei (4 artiklan 9 kohta).

Luovuttaminen ja vastaanottaja ovat keskeisiä käsitteitä rekisteröidyn oikeuksien toteuttamisen kannalta. Mikäli tietoja luovutetaan vastaanottajalle, tulee tästä informoida rekisteröityä (13 art. 1 d alakohta, 14 art. 1 e ja f alakohdat sekä 14 art. 3 c alakohta). Rekisteröidyllä on myös oikeus saada tieto vastaanottajista tai vastaanottajaryhmistä, erityisesti kolmansissa maissa olevat vastaanottajat tai kansainväliset järjestöt, joille henkilötietoja on luovutettu tai on tarkoitus luovuttaa (15 art. 1 c alakohdat). Rekisterinpitäjällä on myös henkilötietojen oikaisua tai poistoa tai käsittelyn rajoitusta koskeva ilmoitusvelvollisuus vastaanottajalle (19 art.). Käsittelytoimista laadittavassa selosteessa on ilmoitettava henkilötietojen vastaanottajien ryhmät, joille henkilötietoja on luovutettu tai luovutetaan, mukaan lukien kolmansissa maissa tai kansainvälisissä järjestöissä olevat vastaanottajat (30 art.). (Tietosuojavaltuutetun toimiston ohje lainsäädäntölausuntoihin 16.10.2017, v1.0, s. 10.)

Viranomaisia, jotka mahdollisesti saavat henkilötietoja jäsenvaltion lainsäädännön mukaisesti, ei kuitenkaan pidetä vastaanottajina. Näiden viranomaisten on kuitenkin käsiteltävä kyseisiä tietoja sovellettavia tietosuojasääntöjä noudattaen käsittelyn tarkoitusten mukaisesti. Tästä puolestaan seuraa se, ettei edellä mainituista viranomaisten välisistä tietojen luovutuksista ole vastaavaa informointi- ja ilmoitusvelvoitetta, kuin muista henkilötietojen luovutuksista. (Tietosuojavaltuutetun toimiston ohje lainsäädäntölausuntoihin 16.10.2017, v1.0, s. 11.)

Henkilötietojen luovutusten edellytyksiä on arvioitava käyttötarkoitussidonnaisuuden periaatetta vasten. Mikäli tietojen käyttötarkoitus muuttuisi luovutuksen johdosta, luovutus edellyttää 6 artiklan 4 kohdan mukaan rekisteröidyn suostumusta tai että siitä säädetään unionin oikeudessa tai jäsenvaltion lainsäädännössä, joka muodostaa demokraattisessa yhteiskunnassa välttämättömän ja oikeasuhtaisen toimenpiteen 23 artiklan 1 kohdassa tarkoitettujen tavoitteiden turvaamiseksi. Yksi 23 artiklan 1 kohdassa tarkoitettu tavoite on jäsenvaltion yleiseen julkiseen etuun liittyvät tärkeät tavoitteet. Kansallisen liikkumavaran puitteissa voidaan säätää yleisen tietosuojasetuksen 6 artiklan 3 kohdan mukaisesti niistä tahoista ja tarkoituksista, joihin henkilötietoja voidaan luovuttaa.

Kansallisessa lainsäädännössä tietojen luovuttamista sääntelee yleislakina laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta (621/1999), jäljempänä *julkisuuslaki*. Sen 1 §:n 1 momentissa ilmaistun julkisuusperiaatteen mukaan viranomaisten asiakirjat ovat julkisia, jollei julkisuuslaissa tai muussa laissa erikseen toisin säädetä.

Julkisuuslain 3 luvussa eli pykälissä 9–12 säädetään oikeudesta saada tietoja viranomaisella olevista asiakirjoista, mukaan lukien viranomaisen digitaalisessa palvelussa olevat tiedot. Lain 9 §:n 1 momentin nojalla jokaisella on oikeus saada viranomaiselta julkinen tieto. Salassa pidettävän tiedon saa 10 §:n mukaan antaa vain, jos niin erikseen julkisuuslaissa säädetään. Lain 11 §:n 1 momentin mukaan asianosaisella on oikeus saada tieto muunkin kuin julkisen asiakirjan sisällöstä, joka voi tai on voinut vaikuttaa hänen asiansa käsittelyyn. Asianosaisella tarkoitetaan kaikkia, joiden oikeutta, etua tai velvollisuutta asia koskee. Pykälän 2 momentissa asianosaisen tiedonsaantioikeutta on rajoitettu esimerkiksi tilanteissa, joissa tiedon antaminen olisi vastoin lapsen etua tai muuta erittäin tärkeää yksityistä etua (1 kohta). Lain 12 §:ssä säädetään, että jokaisella on lähtökohtaisesti oikeus saada viranomaisella oleva tieto hänestä itsestään.

Lain 10 §:ssä tarkoitettuja säännöksiä salassapidettävien tietojen antamisesta sisältyy myös julkisuuslain 7 lukuun. Lain 26 §:ssä säädetään yleisistä edellytyksistä, joilla viranomainen voi luovuttaa salassa pidettävän tiedon. Lain 27 §:ssä säädetään arkistoon siirrettyjen asiakirjojen antamisesta, 28 §:ssä mahdollisuudesta saada viranomaisen lupa salassapidettäviin tietoihin, 29

§:ssä salassapidettävien tietojen antamisesta toiselle viranomaiselle ja 30 §:ssä salassa pidettävien tietojen antamisesta ulkomaan viranomaiselle ja kansainväliselle toimielimelle.

Salassapidettävät tiedot on määritelty julkisuuslain 24 §:ssä. Sen 1 momentin mukaan salassapidettäviä ovat muun muassa tiedot työhallinnon henkilöasiakkaasta sekä tämän saamasta tuki-toimesta tai työhallinnon henkilöasiakkaan palvelusta sekä tiedot henkilön terveydentilasta tai vammaisuudesta (25 kohta). Salassapidettäviä ovat myös esimerkiksi tiedot henkilölle suoritetusta psykologisesta testistä tai soveltuvuuskokeesta tai sen tuloksesta sekä tiedot työntekijän valintaa tai palkkauksen perustetta varten tehdyistä arvioinneista (29 kohta). Lisäksi salassapidettäviä ovat oppilashuoltoa ja oppilaan opetuksesta vapauttamista koskevat asiakirjat, oppilaan ja kokelaan koesuoritukset sekä sellaiset oppilaitoksen antamat todistukset ja muut asiakirjat, jotka sisältävät oppilaan henkilökohtaisten ominaisuuksien sanallista arviointia koskevia tietoja (30 kohta). Salassapidettäviksi on säädetty tietyin poikkeuksin myös tiedot henkilön poliittisesta vakaumuksesta, osallistumisesta yhdistystoimintaan tai vapaa-ajan harrastuksista (32 kohta). Julkisuuslain 31 §:n 2 momentin mukaan yksityiselämän suojaamiseksi 24 §:n 1 momentin 24–32 kohdassa salassa pidettäväksi säädetyn asiakirjan salassapitoaika on 50 vuotta sen henkilön kuolemasta, jota asiakirja koskee tai, jollei tästä ole tietoa, 100 vuotta.

2.2.4 Tietojen säilytysajat ja arkistointi

Yleisen tietosuojasetuksen 5 artiklan 1 kohdan e alakohdassa tarkoitetun säilytyksen rajoittamisen periaatteen mukaan henkilötiedot on säilytettävä muodossa, josta rekisteröity on tunnistettavissa ainoastaan niin kauan kuin on tarpeen tietojenkäsittelyn tarkoitusten toteuttamista varten. Henkilötietoja voidaan säilyttää pidempiä aikoja, jos henkilötietoja käsitellään ainoastaan yleisen edun mukaisia arkistointitarkoituksia taikka tieteellisiä tai historiallisia tutkimustarkoituksia tai tilastollisia tarkoituksia varten yleisen tietosuojasetuksen 89 artiklan 1 kohdan mukaisesti edellyttäen, että asetuksessa vaaditut asianmukaiset tekniset ja organisatoriset toimenpiteet on pantu täytäntöön rekisteröidyn oikeuksien ja vapauksien turvaamiseksi.

Kansallinen yleisäänös tietojen säilytysaikojen määrittämisestä sisältyy julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annettuun lakiin (906/2019), jäljempänä *tiedonhallintalaki*. Tietoaineistojen säilytysajat määritetään sen 21 §:n mukaisesti siinä tapauksessa, jos säilytysajasta ei ole muuten säädetty laissa. Pykälän 1 momentin mukaan säilytysaikoja määritettäessä on otettava huomioon 1) tietoaineiston alkuperäisen käyttötarkoituksen mukainen tarpeellisuus viranomaisen toiminnassa, 2) luonnollisen henkilön tai oikeushenkilön etujen, oikeuksien, velvollisuuksien ja oikeusturvan toteuttaminen ja todentaminen, 3) sopimuksen tai muun yksityisoikeudellisen oikeustoimen oikeusvaikutus, 4) vahingonkorvausoikeudelliset vanhentumisajat ja 5) rikosoikeudelliset vanhentumisajat. Lainkohdan perustelujen (HE 284/2018 vp, s. 104) mukaan huomioon tulee ottaa kaikki siinä mainitut näkökulmat ja pisin säilytysajan määräytymisperuste on ratkaiseva säilytysaika määriteltäessä.

Tiedonhallintalain 21 §:n 2 momentin mukaan säilytysajan päättymisen jälkeen tietoaineistot on arkistoitava tai tuhottava viipymättä tietoturvallisella tavalla. Pykälän 3 momentti sisältää myös säännöksen siitä, että säilytysaikojen määrittämisen vastuista, arkistoinnista ja arkistotoimen tehtävistä säädetään erikseen. Arkistointia sääntelee yleislakina arkistolaki (831/1994).

Esitystä valmisteltaessa on arvioitu, että henkilötietojen käsittelystä Osaamispolku-palvelussa sekä niiden luovuttamisesta ja elinkaaresta olisi tarpeen säätää yleislainsäädäntöä täydentäen ja osittain sen syrjäyttäen siten, kuin jäljempänä kuvataan.

2.3 Erityislainsäädäntö henkilötietojen käsittelystä

2.3.1 Valtakunnalliset opinto- ja tutkintorekisterit

Opinto- ja tutkintorekisterilaki sisältää säännökset Opetushallituksen ylläpitämästä opinto- ja tutkintotietojen luovutuspalvelusta (ns. KOSKI-palvelu) sekä siihen liittyvistä opetustoimen rekistereistä ja tietovarannoista. Lain 6 luvussa säännellyn luovutuspalvelun avulla henkilö voi Oma opintopolku -palvelussa katsoa ja käyttää opetustoimen rekistereihin ja tietovarantoihin sisältyviä omia tietojaan ja tietoja voidaan myös luovuttaa niiden saamiseen oikeutetuille. Palvelu tukee jatkuvaa oppimista tekemällä näkyväksi opinnoissa hankittua osaamista. Lisäksi palvelu mahdollistaa opintotietojen käyttöä koulutukseen hakeutuessa, koulutuksessa ja työelämässä, esimerkiksi henkilön hakiessa työtä ja arvioitaessa henkilön mahdollisia työtehtäviä.

Opinto- ja tutkintorekisterilaissa säänneltyjä rekistereitä ovat oppijanumerorekisteri, opetuksen ja koulutuksen valtakunnallinen tietovaranto, oppivelvollisuusrekisteri, ylioppilastutkintorekisteri, opiskelijavalintarekisteri, korkeakoulujen valtakunnallinen tietovaranto sekä Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskuksen hankkiman muun kuin säännellyn koulutuksen rekisteri. Laissa on säännöksiä näiden rekisterien ja tietovarantojen käyttötarkoituksista, rekisterinpitäjistä, tietovarantoihin ja rekistereihin tallennettavista tiedoista, tietojen säilytysajoista ja tietojen luovuttamisesta.

Oppijanumerorekisteriä ja oppijanumeroa käytetään henkilön yksilöintiin tallennettaessa, käsiteltäessä ja luovutettaessa laissa tarkoitettuja tietoja, jotta vältettäisiin henkilötunnuksen tarpeetonta käsittelyä. Oppijanumerorekisterin rekisterinpitäjänä toimii Opetushallitus.

Opetuksen ja koulutuksen valtakunnallinen tietovaranto (ns. KOSKI-tietovaranto) sisältää tietoja yksilöiden suorittamasta tai kesken olevasta perusopetuksesta, lukiokoulutuksesta, ammatillisesta koulutuksesta, tutkintokoulutukseen valmistavasta koulutuksesta, Helsingin eurooppalaisen koulun opetuksesta sekä vapaan sivistystyön oppivelvollisille suunnatusta tai Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskuksen rahoittamasta koulutuksesta. Lisäksi tietovaranto voi sisältää tietoja taiteen perusopetuksesta sekä vapaan sivistystyön vapaatavoitteisesta koulutuksesta. Taiteen perusopetuksen ja vapaan sivistystyön vapaatavoitteisen koulutuksen tietoja tallennetaan tietovarantoon vain henkilön (tai alaikäisen huoltajan tai muun laillisen edustajan) suostumuksella. Lain valmistelussa (HE 19/2021 vp, s. 13 ja HE 160/2022 vp, s. 18–19) on tarkoitettu, että tietojen tallentamisen lainmukaisuus ei kuitenkaan perustu tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan a alakohtaan (suostumus) eikä siihen sovelleta tietosuoja-asetuksen 7 artiklaa suostumuksen edellytyksistä. Sen sijaan käsittelyn lainmukaisuuden perusteeksi on tarkoitettu tietosuoja-asetuksen e-alakohta (yleistä etua koskevan tehtävän suorittaminen tai rekisterinpitäjälle kuuluvan julkisen vallan käyttäminen). Suostumus on tarkoitettu henkilötietojen käsittelyn suojatoimeksi, ja suostumuksen antamisen ja peruuttamisen tapaa säännellään lain 9 d ja 9 e §:n 2 momenteissa. Tietovarannon yhteisrekisterinpitäjiä ovat muun muassa koulutuksen ja opetuksen järjestäjät, oppilaitosten ylläpitäjät sekä Opetushallitus.

Oppivelvollisuusrekisteri sisältää tiedot henkilön oppivelvollisuudesta sekä siitä, millä opetuksen tai koulutuksen järjestäjällä, oppilaitoksen ylläpitäjällä tai kunnalla on ohjaus- ja valvontavastuu henkilön oppivelvollisuudesta. Rekisterin yhteisrekisterinpitäjiä ovat opetuksen ja koulutuksen järjestäjät, oppilaitosten ylläpitäjät, kunnat sekä Opetushallitus.

Ylioppilastutkintolautakunnan pitämä ylioppilastutkintorekisteri sisältää tietoja ylioppilastutkinnon suorittamisesta, muun muassa tiedot ylioppilastutkinnon edellyttämästä suoritetusta

koulutuksesta sekä koesuoritukset, arvosanat ja pistemäärät. Rekisteri sisältää myös ylioppilastutkinnon suorittamisen, tutkinnon jälkeen uusittujen kokeiden sekä tutkinnon täydentämisen ajankohdat.

Opiskelijavalintarekisteri voi sisältää tietoja muun muassa henkilön aikaisemmasta koulutuksesta, suoritetuista tutkinnoista ja koulutukseen hakemisesta. Rekisteri voi sisältää tietoja myös työkokemuksesta ja harrastustoiminnasta, mutta vain jos ne ovat olleet tarpeellisia opiskelijavalinnassa. Lisäksi rekisteriin voidaan tietyissä tilanteissa tallentaa henkilön oman ilmoituksen mukaisena muun muassa ammatinvalintaan vaikuttavat terveystiedot. Opiskelijavalintarekisterin yhteisrekisterinpitäjiä ovat Opetushallitus, yliopistot ja ammattikorkeakoulut, ammatillisen koulutuksen, lukiokoulutuksen ja tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen järjestäjät ja vapaan sivistystyön oppilaitosten ylläpitäjät. Opinto- ja tutkintorekisterilain 17 §:n mukaan opiskelijavalintarekisteri jakaantuu osarekistereihin, jotka ovat korkeakoulujen hakurekisteri sekä ammatillisen koulutuksen, lukiokoulutuksen ja muun perusopetuksen jälkeisen koulutuksen hakurekisteri. Korkeakoulujen hakurekisteriä käytetään valittaessa opiskelijoita yliopistoissa tarkoitettuihin alempiin ja ylempiin korkeakoulututkintoihin johtaviin opintoihin ja ammattikorkeakoululaissa tarkoitettuun ammattikorkeakoulututkintoon ja ylempään ammattikorkeakoulututkintoon johtaviin opintoihin sekä yliopiston ja ammattikorkeakoulun harkinnan mukaan myös muuhun korkeakoulun tarjoamaan koulutukseen, sekä opiskelupaikan vastaanottamista koskevien rajoitusten valvontaan. Ammatillisen koulutuksen, lukiokoulutuksen ja muun perusopetuksen jälkeisen koulutuksen hakurekisteriä puolestaan käytetään valittaessa opiskelijoita ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa ja lukiolaissa tarkoitettuihin koulutuksiin ja tutkintoihin, tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta annetussa laissa tarkoitettuun koulutukseen ja vapaassa sivistystyössä järjestettyyn oppivelvollisille suunnattuun koulutukseen.

Korkeakoulujen valtakunnallinen tietovaranto (ns. VIRTAtietovaranto) sisältää tietoja korkeakoulujen opiskeluoikeuksista, ilmoittautumisista, tutkinnoista ja erikoiskoulutuksista sekä opintosuorituksista. Tietovarannon yhteisrekisterinpitäjiä ovat opetus- ja kulttuuriministeriö sekä yliopistot ja ammattikorkeakoulut.

Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskuksen hankkiman muun kuin säännellyn koulutuksen rekisteri sisältää tietoja erityisesti koulutuksesta, joka on suunnattu työssä sekä työvoiman ulkopuolella oleville ja täydentää muuta julkisesti tuettua koulutustarjontaa. Rekisterin yhteisrekisterinpitäjiä ovat Opetushallitus sekä Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskus.

Opetushallituksen ylläpitämästä opinto- ja tutkintotietojen luovutuspalvelusta säädetään lain 6 luvussa. Lain 29 §:n mukaan sen lisäksi, että henkilö voi luovutuspalvelun avulla katsoa omia tietojaan, hän voi palvelussa antaa tai peruuttaa suostumuksen tietojensa luovuttamiseen. Suostumuksen perusteella tietoja voivat tarvittaessa saada myös muut tahot kuin sellaiset viranomaiset, joilla on lakisääteinen tiedonsaantioikeus. Lain perustelujen (HE 260/2018 vp, s. 43; HE 19/2021 vp, s. 16 ja HE 160/2022 vp, s. 21) mukaan tietojen luovuttamista koskevan 29 §:n 5 momentin suostumuksen on tarkoitus vastata tietosuoja-asetuksessa suostumuksesta säädettyä. Toisaalta perusteluissa (HE 260/2018 vp, s. 15) on suostumuksesta todettu myös seuraavaa: ”Suostumusta on käytetty valtakunnallisista opinto- ja tutkintorekistereistä annetussa laissa perusteena antaa tietoja laissa säädettyistä tietovarannoista ja rekistereistä esimerkiksi silloin, kun yksilö haluaa omasta aloitteestaan käyttää tutkintotietoja esimerkiksi hakiessaan töitä. Tämän voidaan katsoa olevan tietosuoja-asetuksen soveltamisalan ulkopuolella, sillä 2 artiklan 2 kohdan c alakohdan mukaan asetusta ei sovelleta henkilötietojen käsittelyyn, jonka luonnollinen henkilö suorittaa yksinomaan henkilökohtaisessa toiminnassa. Tällöin tietojen näyttäminen riinastuisi siihen, että henkilö näyttäisi paperiset tutkintotodistuksena potentiaaliselle työnantajalle tai lähettäisi ne tälle työhakemuksen liitteenä tai antaisi työnvälityspalvelun hyödyntää

opintosuoritustietoja.” Henkilö voi antaa suostumuksensa tietojen luovuttamiseen muodostamalla palvelussa esimerkiksi työnantajalle lähetettävän linkin rekisterissä oleviin tietoihin. Palvelussa voi myös poistaa linkin käytöstä. Palveluun kirjautuminen vaatii vahvaa tunnistautumista. Kansalaisen kirjautumisessa hyödynnetään tällä hetkellä Suomi.fi-tunnistautumista ja kertakirjautuminen (SSO) toteutetaan CAS-protokollaa hyödyntäen. Henkilö voi antaa palvelussa myös suostumuksensa tietojen luovuttamiseen kolmannelle osapuolelle, jonka kanssa Opetushallituksella on tietojenluovutus sopimus. Lain 29 §:n 7 momentin mukaan luovutuspalvelun kautta luovutettavia tietoja ei tallenneta Opetushallituksen palveluun.

Opinto- ja tutkintorekisterilain eri luvuissa on lisäksi rekisterikohtaisia säännöksiä tietojen luovuttamisesta ja siihen liittyvistä seikoista. Esimerkiksi 9 §:n 5 momentin mukaan opetuksen ja koulutuksen valtakunnalliseen tietovarantoon tallennetaan tieto suostumuksesta, jos opiskelija on antanut sellaisen henkilökohtaista osaamisen kehittämissuunnitelmaansa koskevien tietojen luovuttamiseen. Lisäksi laissa säädetään, että Opetushallitus voi tuottaa opetuksen ja koulutuksen arvioinnin, tutkimuksen, kehittämisen, tilastoinnin ja muun seurannan sekä ohjauksen ja rahoituksen edellyttämiä tietoaineistoja opetuksen ja koulutuksen valtakunnallisesta tietovarannosta (10 §:n 2 momentti), oppivelvollisuusrekisteristä (11 d §:n 2 momentti) sekä muun kuin säännellyn koulutuksen rekisteristä (7 d §:n 2 momentti). Korkeakoulujen valtakunnallisesta tietovarannosta voi opetus- ja kulttuuriministeriö tuottaa koulutuksen ja tutkimuksen arvioinnin, kehittämisen, tilastoinnin sekä muun seurannan ja ohjauksen edellyttämiä tietoaineistoja (26 §:n 3 momentti).

2.3.2 Työmarkkinatorin työnhakuprofiili ja työnhakuprofiilien tietovaranto

Julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain 13 a luku sisältää säännökset työ- ja elinkeinohallinnon valtakunnallisiin tietojärjestelmäpalveluihin kuuluvasta palvelualustasta, Työmarkkinatorista. Sen kumonnut työvoimapolitiikan järjestämislaki tulee voimaan 1.1.2025 ja sisältää jatkossa säännökset Työmarkkinatorista. Työmarkkinatori sisältää sähköiset asiointipalvelut asiakkaille ja työvoimaviranomaisille. Lisäksi Työmarkkinatorilla on avoin palvelu, jossa henkilö voi laatia ja julkaista itsestään työllistymistä tukevan esittelyn eli työnhakuprofiilin.

Työnhakuprofiilien tiedoista säädetään työvoimapolitiikan järjestämislain 14 luvun 128 §:n 2 momentissa, jonka mukaan työnhakuprofiilin laatija päättää, mitä tietoja profiiliin sisällyttää. Työnhakuprofiili voi sisältää tietoja henkilön koulutuksesta, työkokemuksesta, muusta osaamisesta ja työtoiveista. Lisäksi se voi sisältää vapaamuotoisen esittelyn profiiliin laatijasta ja linkkejä palvelualustan ulkopuolisiin palveluihin. Profiiliin ei saa sisällyttää tietoja, jotka on laissa säädetty salassa pidettäviksi. Alustan ylläpitäjän on tiedotettava profiilin laatijaa ennen vapaamuotoisen esittelyn ja linkkien lisäämistä niiden sisältämien tietojen rajoituksista sekä vaikutuksesta hänen henkilötietojensa suojaan. Pykälän 3 momentin mukaan henkilö voi milloin tahansa muokata tai poistaa työnhakuprofiilinsa tietoja taikka poistaa laatimansa työnhakuprofiilin.

Lain 14 luvun 130 §:ssä säädetään työnhakuprofiilien tietovarannosta. KEHA-keskus on työnhakuprofiilien tietovarannon rekisterinpitäjä. Mainitun pykälän 1 momentin mukaan työnhakuprofiilien tietoja käytetään työllistymisen ja työmarkkinoiden toimivuuden edistämiseen ja tilastointiin. Työnhakuprofiilien 2 §:ssä tarkoitettujen tietojen talletetaan työnhakuprofiilien tietovarantoon. Tiedot poistetaan työnhakuprofiilien tietovarannosta, kun henkilö poistaa laatimansa työnhakuprofiilin palvelualustalta, kuitenkin viimeistään kun henkilön edellisestä palvelualustalle kirjautumisesta on kulunut vuosi. Jos työnhakuprofiilin laatinut henkilö rekisteröidään työnhakijaksi, työnhakuprofiilin tiedot voidaan mainitun 130 §:n 3 momentin mukaan kopioida

työvoimapalvelujen valtakunnalliseen tietovarantoon, josta säädetään työvoimapalveluiden järjestämislain 13 luvussa. Työnhakuprofiilien tietojen kopioimisesta tai siirtämisestä muihin kuin edellä mainittuun tietovarantoon ei ole erikseen säädetty.

2.4 Digitaalisten palvelujen järjestäminen

Digitaalisten palvelujen tarjoamisesta annetun lain (306/2019), jäljempänä *digipalvelulaki*, 2 lukuun sisältyy yleissäännökset muun muassa digitaalisen palvelun käyttäjän sähköisestä tunnistamisesta ja palveluautomaation käytöstä neuvonnassa. Sähköisestä tunnistamisesta säädetään lain 6 §:ssä. Sen 1 momentin mukaan viranomaisella voi vaatia digitaalisessa palvelussa käyttäjältä sähköistä tunnistamista vain, jos se on tarpeen palvelun tai sen tietosisältöön liittyvien käyttöoikeuksien varmistamiseksi tai palvelussa tehtävään toimeen liittyvien oikeusvaikutusten vuoksi. Säännöksen perusteluna on hallituksen esityksessä (HE 60/2018 vp, s. 69) todettu, että säännöksen tarkoituksena on ohjata viranomaisia sähköisen tunnistamisen käytössä sekä yhdenmukaistaa tunnistamiseen liittyvät perusteet ja menettelyt. Säännös ohjaisi viranomaisista arvioimaan, milloin palvelun käyttäjä on tarpeellista käyttää käyttöoikeuksien selvittämiseksi ja varmistamiseksi sekä tilanteissa, joissa palvelussa voi tehdä toimia, joihin voi liittyä hallinnon asiakkaalle merkittäviä oikeudellisia vaikutuksia hänen etuihinsa, oikeuksiinsa tai velvollisuuksiinsa. Säännöksen tarkoituksena on korostaa sitä, että kaikkiin digitaalisiin palveluihin ja kaikissa asiointitilanteissa palvelun käyttäjää ei tarvitse tunnistaa aktiivisesti jollakin erityisellä tunnistus- tai kirjautumismenettelyllä, vaan tunnistamistarve on arvioitava tapauskohtaisesti kunkin palvelun ja siinä olevien toiminnallisuuksien luonteen perusteella. Säännöksessä ei olisi säädetty tunnistamistavasta, vaan se on hallituksen esityksen perustelujen mukaan tarkoituksellisesti jätetty viranomaisen arvioitavaksi.

Tunnistamistavan arvioinnissa olisi kuitenkin tapauskohtaisesti syytä ottaa huomioon, mitä digipalvelulain 6 §:n 2 momentissa säädetään. Viranomaisella voisi riskiperusteisen arvion ja tarpeen perusteella valita palveluihinsa tarpeellisen tunnistustavan, kuten vahvan tunnistamisen tai käyttäjätunnukseen ja salasanaan perustuvan tunnistustavan. Säännöksen perusteluissa on mainittu esimerkkeinä, milloin tunnistusta voidaan vaatia. Viranomaisella voisi vaatia vahvaa sähköistä tunnistamista esimerkiksi silloin, kun käyttäjä pääsee palvelussa katsomaan omia tietojaan tai tilanteissa, joissa on tarpeen varmistaa henkilön henkilöllisyys, kun palvelussa voi tehdä merkittäviä toimia, joihin voi liittyä olennainen vaikutus henkilön etuihin, oikeuksiin ja velvollisuuksiin. Hallituksen esityksen (s. 70) mukaan viranomaisella on myös huomioitava, että yleisessä tietosuojasetuksessa säädetty 5 artiklan 1 kohdan c alakohdassa säädetty tietojen minimoiva vaatimus edellyttää arvioimaan, milloin digitaalisessa palvelussa kerätään tietoja siten, että henkilön yksilöinti tapahtuu sähköisen tunnistamisen avulla.

Digipalvelulain 6 §:n 2 momentin mukaan jos digitaalisesta palvelusta on mahdollista saada salassa pidettäviä tietosisältöjä nähtäväksi ja käytettäväksi, palvelun käyttäjä on tunnistettava hallinnon yhteisistä sähköisen asioinnin tukipalveluista annetun lain (571/2016) 3 §:n 1 momentin 4 kohdassa tarkoitettua luonnollisen henkilön tunnistuspalvelua, vahvasta sähköisestä tunnistamisesta ja sähköisistä luottamuspalveluista annetun lain (617/2009) 2 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettua vahvaa sähköistä tunnistamista tai painavasta perustellusta syystä muuta vastaavaa tietoturvallista tunnistuspalvelua käyttämällä. Säännöstä koskevan hallituksen esityksen perustelujen (HE 60/2018 vp, s. 70–71) mukaan säännöksen tarkoituksena on selkeyttää erityisesti vahvan sähköisen tunnistamisen käyttöön liittyviä vaatimuksia ja samalla edistää tietoturvallisen asioinnin toteuttamista viranomaisissa. Säännöksessä ei sidota tunnistusmenetelmää pelkästään hallinnon yhteisiin sähköisen asioinnin tukipalveluihin, vaan tunnistusvaatimuksen voi täyttää myös muu vahva sähköinen tunnistusmenetelmä ja siihen perustuva väline. Hallituksen esityksen mukaan vahvaa sähköistä tunnistamista on käytettävä esimerkiksi palveluissa, joissa käyttäjä pääsee näkemään tai käsittelemään terveydentilaansa koskevia tietoja,

muita erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja, sosiaalihuollon asiakkuutta koskevia tietoja, oppilashuoltoon liittyviä tietoja sekä liike- ja ammattisalaisuuksia.

Digitaalisten palveluiden käyttäjän tunnistamisesta on säännöksiä myös erityislainsäädännössä kuten julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain 13 a luvun 2 §:n 1 momentissa. Sen mukaan työnhakuprofiilin laatiminen edellyttää palvelualustalle kirjautumista ja kirjautuminen edellyttää käyttäjän tunnistamista ja alustan käyttöehtojen hyväksymistä. Lisäksi momentissa on informatiivinen viittaus digipalvelulain 6 §:ään. Vastaava säännös sisältyy 1.1.2025 voimaan tulevan työvoimapalveluiden järjestämislain 128 §:ään.

Digipalvelulain 6 a §:ssä säädetään edellytyksistä, joilla viranomainen voi antaa neuvontaa digitaalisessa palvelussa palveluautomaation avulla. Hallituksen esityksen (HE 145/2022 vp, s. 43 ja 133) mukaan pykälä koskee automatisoituja neuvonta- ja opastuspalveluja kuten niin kutsuttuja keskustelurobotteja eli chatbot-palveluja tai niitä vastaavia palveluja, joissa käyttäjä kommunikoi reaaliaikaisesti luonnollisella kielellä digitaalisen palveluautomaation kanssa. Pykälän 1 momentin mukaan viranomainen voi tietyin edellytyksin antaa hallinnon asiakkaalle neuvontaa käyttämällä digitaalisessa palvelussa palveluautomaatiota, joka perustuu reaaliaikaiseen viestien vaihtoon palvelun käyttäjän ja viranomaisen palveluautomaation välillä. Edellytyksinä on, että neuvonnassa ei tuoteta viranomaisen ratkaisua; viranomainen on ennalta varmistanut palveluautomaatiossa tuotettavan neuvonnan tietosisällön asianmukaisuuden; viranomainen on ennalta varmistanut, että palveluautomaatio täyttää hyvän kielenkäytön vaatimuksen; käyttäjälle kerrotaan, että hän vaihtaa viestejä palveluautomaation kanssa; käyttäjälle tarjotaan mahdollisuus ottaa yhteys viranomaisessa toimivaan luonnolliseen henkilöön asioinnin jatkamiseksi ja käyttäjälle tarjotaan mahdollisuus tallentaa palveluautomaation kanssa käyty viestien vaihto. Pykälän 2 momentin mukaan viranomaisen on seurattava palveluautomaatiolla annettavan neuvonnan laatua ja muuta sen asianmukaisuutta. Viranomaisen on nimettävä seurannasta vastaava henkilö, jonka tehtävänä on myös huolehtia laaduntarkkailun toteuttamisesta.

Hallituksen esitystä valmisteltaessa on arvioitu, että käyttäjän sähköisestä tunnistamisesta ja palveluautomaation käytöstä neuvonnassa ei ole tarpeen säätää uutta palvelukokonaisuutta varten digipalvelulain 2 luvun yleissääntelyä täydentäviä säännöksiä.

2.5 Tekoäly

Tekoälyn käyttöä sääntelee Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2024/1689 tekoälyä koskevista yhdenmukaistetuista säännöistä ja asetusten (EY) N:o 300/2008, (EU) N:o 167/2013, (EU) N:o 168/2013, (EU) 2018/858, (EU) 2018/1139 ja (EU) 2019/2144 sekä direktiivien 2014/90/EU, (EU) 2016/797 ja (EU) 2020/1828 muuttamisesta (tekoälysäädös). Se on jo voimassa, ja 113 artiklan mukaan sitä sovelletaan 2.8.2026 alkaen. Soveltamista on porrastettu niin, että edellisestä huolimatta osaa säännöksistä sovelletaan 2.2.2025, 2.8.2025 tai 2.8.2027 alkaen. Esimerkiksi suuririskisiä tekoälyjärjestelmiä koskevaa III luvun 4 jaksoa sovelletaan 2.8.2025 alkaen.

Tekoälysäädöksen 6 artiklan 2 kohdassa tarkoitettuihin suuririskisiin tekoälyjärjestelmiin kuuluvat liitteen III kohdan 3 mukaan koulutuksen alalla tekoälyjärjestelmät, jotka on tarkoitettu käytettäväksi määrittäessä luonnollisten henkilöiden pääsyä tai hyväksymistä oppilaitoksiin tai osoittaessa luonnollisia henkilöitä niihin (a alakohta). Suuririskisiä ovat myös tekoälyjärjestelmät, jotka on tarkoitettu käytettäväksi arvioitaessa oppimistuloksia, myös silloin kun kyseisiä tuloksia käytetään luonnollisten henkilöiden oppimisprosessin ohjaamiseksi oppilaitoksissa (b alakohta). Lisäksi suuririskisiä ovat tekoälyjärjestelmät, jotka on tarkoitettu käytettäväksi sen asianmukaisen koulutustason arviointiin, jonka henkilö saa tai johon hän voi päästä (c alakohta).

Työllistämisen, henkilöstöhallinnon ja itsenäisen ammatinharjoittamisen mahdollistamisen aloilla suuririskisiä ovat liitteen III kohdan 4 mukaan tekoälyjärjestelmät, jotka on tarkoitettu käytettäväksi luonnollisten henkilöiden rekrytoinnissa tai valinnassa, erityisesti muun muassa kohdennettujen työpaikkailmoitusten esittämiseen (a alakohta). Lisäksi suuririskisiä ovat tekoälyjärjestelmät, jotka on tarkoitettu käytettäväksi muun muassa uralla etenemistä koskevien päätösten tekemiseen tai tehtävien jakamiseen henkilön ominaisuuksien perusteella (b alakohta).

Tekoälysäädöksen 6 artiklan 3 kohdassa säädetään, että liitteessä III tarkoitettua tekoälyjärjestelmää ei kuitenkaan ole pidettävä suuririskisenä, jos se ei aiheuta merkittävää vahingon riskiä luonnollisten henkilöiden terveydelle, turvallisuudelle tai perusoikeuksille, mukaan lukien se, että se ei vaikuta olennaisesti päätöksenteon tulokseen. Liitteessä III tarkoitettua tekoälyjärjestelmää on aina pidettävä suuririskisenä, jos tekoälyjärjestelmä suorittaa luonnollisten henkilöiden profilointia. Profiloinnilla tarkoitetaan 3 artiklan 52 kohdan mukaan samaa kuin yleisessä tietosuoja-asetuksen 4 artiklan 4 alakohdassa, eli mitä tahansa henkilötietojen automaattista käsittelyä, jossa henkilötietoja käyttämällä arvioidaan luonnollisen henkilön tiettyjä henkilökohtaisia ominaisuuksia, erityisesti analysoidaan tai ennakoidaan piirteitä, jotka liittyvät kyseisen luonnollisen henkilön työsuoritukseen, taloudelliseen tilanteeseen, terveyteen, henkilökohtaisiin mieltymyksiin, kiinnostuksen kohteisiin, luotettavuuteen, käyttäytymiseen, sijaintiin tai liikkeisiin.

Esimerkiksi tekoälysäädöksen III luvun 2 jaksossa säädetään suuririskisiä tekoälyjärjestelmiä koskevista velvoitteista kuten vaatimustenmukaisuudesta, riskinhallintajärjestelmästä, koulutus-, validointi- ja testausdatajoukoista, teknisestä dokumentaatiosta, lokitietojen säilyttämisestä sekä ihmisten suorittamasta valvonnasta. Jaksossa 3 säädetään muun muassa suuririskisten tekoälyjärjestelmien tarjoajien ja käyttöönottajien velvollisuuksista. Jakso 5 sisältää säännöksiä vaatimustenmukaisuudesta, esimerkiksi vaatimustenmukaisuuden arvioinnista ja vaatimustenmukaisuusosoittamasta.

Säädöksen 10 artiklan 2 kohdan f ja g alakohta velvoittavat muun muassa osana datanhallinta- ja hallinnointikäytäntöjä selvittämään, havaitsemaan, ehkäisemään ja lieventämään sellaisia mahdollisia vinoumia, jotka todennäköisesti esimerkiksi vaikuttavat kielteisesti perusoikeuksiin tai johtavat unionin oikeudessa kiellettyyn syrjintään. Suuririskisten tekoälyjärjestelmien vinoutumien havaitsemisen ja korjaamisen varmistamiseksi 10 artiklan 5 kohdassa säädetään myös erityisten henkilötietojen käsittely poikkeukselliseksi mahdolliseksi tietyin edellytyksin. Säädöksen 12 artiklassa säädetään lokitietojen säilyttämisestä, jotta suuririskisen tekoälyjärjestelmän toimintaa voidaan jäljittää ja seurata esimerkiksi riskien tunnistamiseksi. Säädöksen 19 artikla ja 26 artiklan 6 kohta velvoittavat säilyttämään lokitietoja suuririskisen tekoälyjärjestelmän käyttötarkoitukseen nähden asianmukaisen ajanjakson ajan, kuitenkin vähintään kuusi kuukautta. Säännös ei kuitenkaan rajoita soveltamasta unionin tai kansallista lainsäädäntöä, jossa asiasta on säädetty toisin, erityisesti henkilötietojen suojaa koskevaa unionin oikeutta.

Tekoälysäädös sisältää velvoitteita myös tekoälyjärjestelmien avoimuudesta ja luonnollisille henkilöille ilmoitettavista tiedoista. Säädöksen 13 artiklan 1 kohdan mukaan suuririskiset tekoälyjärjestelmät on suunniteltava ja kehitettävä siten, että varmistetaan, että niiden toiminta on riittävän avointa, jotta käyttöönottajat voivat tulkita järjestelmän tuotoksia ja käyttää niitä asianmukaisesti. Säädöksen 26 artiklan 11 kohdassa säädetään ilmoitusvelvollisuudesta suuririskisten tekoälyjärjestelmien käyttöönottajille, jos tekoälyjärjestelmät tekevät tai auttavat tekemään luonnollisiin henkilöihin liittyviä päätöksiä. Tällaisten järjestelmien tapauksessa luonnollisille henkilöille on ilmoitettava, että heihin sovelletaan suuririskistä tekoälyjärjestelmää. Lisäksi IV luvussa 50 artiklassa säädetään avoimuusvelvoitteita tiettyjen tekoälyjärjestelmien tarjoajille ja käyttöönottajille. Artiklan 1 kohdan mukaan tarjoajien on varmistettava, että luonnol-

listen henkilöiden kanssa suoraan vuorovaikutukseen tarkoitettut tekoälyjärjestelmät suunnitellaan ja toteutetaan siten, että asianomaisille luonnollisille henkilöille ilmoitetaan, että he ovat vuorovaikutuksessa tekoälyjärjestelmän kanssa, ellei tämä ole ilmeistä sellaisen luonnollisen henkilön näkökulmasta, joka on suhteellisen valistunut, tarkkaavainen ja huolellinen ottaen huomioon olosuhteet ja käytön asiayhteys.

Säädöksen 21 artiklassa säädetään suuririskisten tekoälyjärjestelmien tarjoajille velvoite toimittaa toimivaltaiselle viranomaiselle tämän perustellusta pyynnöstä kaikki tieto ja dokumentaatio, joka on tarpeen sen osoittamiseksi, että suuririskinen tekoälyjärjestelmä on vaatimusten mukainen. Tarjoajien on toimivaltaisen viranomaisen perustellusta pyynnöstä myös annettava pyynnön esittäneelle toimivaltaiselle viranomaiselle tapauksen mukaan pääsy suuririskisen tekoälyjärjestelmän automaattisesti luotuihin lokitietoihin siltä osin kuin tällaiset lokitiedot ovat niiden hallinnassa.

Jos suuririskisen tekoälyjärjestelmän käyttöönottajana on esimerkiksi viranomainen, viranomaisen on rekisteröidyttävä ja rekisteröitävä järjestelmän käyttö säädöksen 71 artiklassa tarkoitettuun EU:n tietokantaan. Tämän on tehtävä ennen järjestelmän käyttöönottoa tai käyttöä. (26 artiklan 8 kohta ja 49 artiklan 3 kohta.)

Esitystä valmisteltaessa on arvioitu, että Osaamispolku-palvelulla voi olla luonnollisten henkilöiden elämään vastaavanlaisia vaikutuksia, joiden vuoksi tietyt tekoälyjärjestelmät on tekoälysäädöksessä määritelty suuririskisiksi. Palvelun vaikutuksia suhteessa tekoälysäädökseen on kuvattu tarkemmin jaksossa 4.2.3 Vaikutukset ihmisiin. Arviointia tarkennetaan mahdollisesti esityksen jatkovalmistelussa, kun tekoälysäädöksen kansallisesta toimeenpanosta on käytettävissä enemmän tietoa. Tekoälysäädöksen sisältämien velvoitteiden arvioidaan kuitenkin olevan Osaamispolku-palvelun toteuttamiseksi riittäviä. Säädos ei edes sisällä kansallista liikkumavaaraa säännösten mukauttamiseen sillä tavoin kuin yleinen tietosuoja-asetus.

3 Tavoitteet

Esityksen tavoitteena on mahdollistaa hankkeessa rakennetun Osaamispolku-palvelun käyttöönotto. Palvelun tavoitteena on tukea yksilöiden koulutus- ja uravalintoja sekä osaamisen ylläpitoa ja kehittämistä koko työuran ja elämän ajan. Palvelun avulla yksilöt voisivat hahmottaa ja tunnistaa osaamisensa, taitonsa ja mahdollisuutensa työmarkkinoilla sekä saada relevanttia työmarkkinatietoa valintojensa tueksi. Lisäksi he voisivat löytää tietoa työmahdollisuuksista, koulutuksista sekä julkisista ohjaus- ja neuvontapalveluista. Opinto- ja uraohjaajille palvelu tarjoaisi kootusti työmarkkina- ja koulutustietoa sekä digitaalisia urasuunnittelutyökaluja ohjaustyön tueksi. Työelämän toimijat voisivat saada palvelusta tietoa tukemaan organisaation strategista suunnittelua henkilöstön osaamiseen ja osaamisen kehittämiseen liittyvissä asioissa. Koulutustoimijoille palvelu mahdollistaisi pääsyn työmarkkinatietoon sekä dataan, joka auttaisi kehittämään ja kohdentamaan palveluja vastaamaan työelämän muuttuvia tarpeita. Lisäksi tavoitteena on, että työ- ja opetushallinnon toimijat saisivat palvelusta ennakointi-, koulutus- ja työmarkkinatietoa, jonka avulla voitaisiin suunnitella kysyntää vastaavia palveluja.

Tavoitteena on edistää kootusti saatavilla olevaa koulutus- ja työmarkkinatietoa ja yhdenvertaisesti saatavilla olevia digitaalisia palveluita sen sijaan, että olemassa olevat digitaaliset palvelut ovat pirstaleisia ja käytettävissä oleva tietopohja hajallaan. Uuden kokonaisuuden palvelut toimisivat itsenäisesti, mutta hyödyntäisivät olemassa olevia palveluita sekä tietovarantoja.

Palvelun yksilöille räätälöimät ehdotukset koulutus- ja uravaihtoehtoista sujuvoittaisivat siirtymiä työmarkkinoilla ja lisäisivät työvoiman saatavuutta. Tavoitteena on myös, että koulutusre-

surssit kohdentuisivat osuvammin työelämän ja yhteiskunnan tarpeisiin. Tekoälyä hyödyntämällä pyrittäisiin tarjoamaan personoitua mutta riippumatonta digitaalista palvelua. Sitä kautta tavoitteena olisi myös lisätä kustannustehokkuutta kohderyhmien palveluihin sekä opetus- ja kulttuuriministeriön että työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalalla.

4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset

4.1 Keskeiset ehdotukset

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi Osaamispolku-palveluun liittyvistä viranomaistehtävistä, henkilötietojen käsittelystä yleistä tietosuoja-asetusta täydentäen, henkilötietojen luovuttamisesta ja elinkaaresta osittain kansallisesta yleislainsäädännöstä poiketen sekä koulutustarjonnan tallentamisesta palvelussa hyödynnettäväksi.

Uusi laki valtakunnallisesta jatkuvan oppimisen osaamistietovarannosta sisältäisi säännökset yksilöiden mahdollisuudesta luoda palveluun osaamisprofiili. Laissa säädettäisiin, mitä tietoja osaamisprofiili voisi sisältää, millaisten tietojen tallentamista palvelun ylläpitäjän olisi rajoitettava ja mihin tarkoituksiin tietoja voitaisiin käyttää tai luovuttaa. Lisäksi laissa säädettäisiin Opetushallitus ja KEHA-keskus osaamisprofiilien muodostaman osaamistietovarannon yhteisrekisterinpitäjiksi.

Lisäksi esityksessä ehdotetaan, että nykyiseen opinto- ja tutkintorekisterilakiin lisättäisiin uusi luku palvelukokonaisuuteen kuuluvasta koulutustarjonnan tietovarannosta. Koulutustarjonnan tietovaranto liittyisi erityisesti palvelun kohtaantotoiminnallisuuteen eli palvelun räätälöimiin ehdotuksiin koulutusmahdollisuuksista, joita yksilöt voisivat harkita. Uudessa luvussa säädettäisiin tietovarantoon tallennettavista, koulutusmahdollisuuksia koskevista tiedoista, joita palvelu voisi näyttää ehdotuksina. Lisäksi luku sisältäisi säännökset tietovarannon ylläpidosta. Koulutustietovaranto laajennettaisiin nykyisestä opiskelijavalintarekisteristä, joten uuden tietovarannon sääntely sisällytettäisiin opiskelijavalintarekisterin sääntelyn yhteyteen. Lain soveltamisalan laajentuessa päivitetäisiin lain nimi vastaamaan paremmin uutta soveltamisalaa. Uusi nimike päivitetäisiin myös seitsemään muuhun lakiin.

4.2 Pääasialliset vaikutukset

4.2.1 Taloudelliset vaikutukset

Osaamispolku-palvelun vuosittaisiksi kustannuksiksi on arvioitu noin 2,5 miljoonaa euroa, joka koostuu teknisestä ylläpidosta, kehittämiskustannuksista sekä palvelun koordinointiin liittyvistä kustannuksista. Kustannusten rahoitus täydennetään esityksen jatkovalmistelussa.

4.2.2 Vaikutukset palvelua ylläpitäviin viranomaisiin

4.2.2.1 Vaikutukset Opetushallitukseen

Lakiehdotuksen mukaan Opetushallitus vastaisi Osaamispolku-palveluun liittyvien osaamistietovarannon ja koulutustarjonnan tietovarannon teknisestä toteutuksesta, kehittämisestä ja ylläpidosta. Opetushallitukselle tulisi myös edellä mainittuihin tietovarantoihin liittyviä viranomaisen tiedotus- ja neuvontavelvollisuuksia.

Ehdotuksen mukaan Opetushallitus vastaisi lain 5 §:n 2 momentissa luetelluista velvoitteista yleisen tietosuoja-asetuksen mukaisena yhteisrekisterinpitäjänä KEHA-keskuksen kanssa. Tietojen siirtyessä muista rekistereistä alkuperäinen rekisterinpitäjä vastaisi tallentamiensa tietojen

täsmällisyydestä sekä rekisteröidyn oikeudesta tietojen oikaisemiseen. Muista tehtävistä vastaisi Opetushallitus rekisterinpitäjänä. Näihin muihin tehtäviin lukeutuisivat tietosuojasetuksen III luvun 12 artiklan mukainen rekisteröityjen informointi, 13–15 ja 17–19 artikloissa määriteltyjen rekisteröityjen oikeuksien toteuttaminen, tietojen luovuttamiseen liittyvät tehtävät sekä tietojen poistaminen palvelusta laissa säädetyn säilytysajan päätyttyä. Ehdotuksen mukaan Opetushallitus vastaisi yksin rekisterinpitäjänä koulutustarjonnan tietovarannossa toteutettavaa henkilötietojen käsittelystä.

Edellä mainitut tehtävät olisivat Opetushallitukselle uusia viranomaistehtäviä, mutta Opetushallituksella on vastaavanlaisia tehtäviä muun muassa nykyisessä opinto- ja tutkintorekisterilaisissa tarkoitettujen tietovarantojen ja rekistereiden ylläpitäjänä. Uuteen Osaamispolku-palveluun ja sen tietovarantoihin liittyviä tiedonhallintavaikutuksia ja tietosuoja vaikutuksia on kuvattu tarkemmin jäljempänä.

Osaamispolku-palvelun, osaamistietovarannon ja koulutustarjonnan tietovarannon tiedonhallintavaikutuksista on laadittu tiedonhallintalain 5 §:ssä tarkoitettu muutosvaikutuksen arviointi, joka on toimitettu tiedonhallintalain 9 §:n mukaisesti valtiovaraministeriölle lausuntoa varten osana lainvalmistelua. Arviointia tarkennetaan esityksen jatkovalmistelussa.

Opetushallitus vastaisi myös tiedonhallintayksikkönä tiedonhallinnan velvoitteista, jotka liittyvät Osaamispolku-palvelun osaamistietovarannon ja koulutustarjonnan tietovarannon tekniseen toteutukseen, kehittämiseen ja ylläpitoon.

Osaamispolku-palvelun käyttöönotto edellyttäisi tiedonsiirtorajapinnan rakentamista osaamistietovarannon sekä opinto- ja tutkintorekisterilaisissa tarkoitettujen tietovarantojen tai tietojen luovutuspalvelun välille, jotta palvelun käyttäjä voisi halutessaan siirtää tietoja osaamisprofiiliinsa kyseisistä rekistereistä ja tietovarannoista siten kuin lakiesityksen 2 §:n 3 momentissa ehdotetaan. Lisäksi Opetushallitus ja KEHA-keskus vastaisivat tarvittavien tiedonsiirtorajapintojen rakentamisesta, jotta tietoja olisi mahdollista siirtää osaamistietovarannon ja Työmarkkinatorin työnhakuprofiilien välillä esityksen 2 §:n 3 momentin mukaisesti. Koulutustarjonnan tietovaranto rakennetaan nykyisen Opintopolku-palvelun tietovarannon toiminnallisuutta ja tietosisältöä laajentaen.

Monet Osaamispolku-palvelussa, osaamistietovarannossa ja koulutustarjonnan tietovarannossa käsiteltävät tiedot olisivat julkisia. Osaamistietovarantoon voisi kuitenkin sisältyä myös erityisiä tai salassa pidettäviä henkilötietoja, jos niiden sisällyttäminen tietovarantoon olisi välttämätöntä koulutus- tai ammatinvalinnan tai osaamisen kehittämisen kannalta. Esityksen mukaan osaamistietovarannossa olevia käyttäjän henkilötietoja saisi kuitenkin käyttää ensisijaisesti vain laissa säädetyn palvelun tarjoamiseksi käyttäjälle. Tietojen käyttö muihin tarkoituksiin esityksen 7 §:n mukaisesti edellyttäisi, että Opetushallitus anonymisoisi tiedot tai että käyttäjä antaisi suostumuksen tietojensa hyödyntämiseen. Käyttäjän suostumusta edellytettäisiin riippumatta siitä, luokitellaanko tiedot julkisiksi vai salassa pidettäviksi. Siten Opetushallitus voisi käyttää osaamistietovarannossa olevia tietoja 7 §:n 1 momentissa mainituissa tarkoituksissa tai luovuttaa niitä esimerkiksi toisille viranomaisille tai tieteelliseen tai historialliseen tutkimukseen tai toimituksellisiin tarkoituksiin vain anonymisoimalla tiedot tai palvelun käyttäjän esityksen 8 §:ssä määritellyllä suostumuksella.

Esityksen mukaan Opetushallitus ja KEHA-keskus toimisivat osaamistietovarannon yhteisrekisterinpitäjinä lain 5 §:n 2 momentissa määritellyllä tavalla. Yhteisrekisterinpitäjät vastaisivat yhdessä henkilötietojen käsittelyn tarkoitusten ja keinojen määrittelystä, yleisten tietosuojaperiaatteiden noudattamisesta ja osoitusvelvollisuudesta, rekisteröidyn tunnistamistarpeen arvioimisesta, rekisterinpitäjää ja henkilötietojen käsittelijää koskevistä yleisistä velvollisuuksista,

tietoturvaloukkauksia koskevista ilmoitusvelvollisuuksista, tietosuojan vaikutustenarvioinnista ja ennakko kuulemisesta, tietosuojavastaavan nimittämisestä, sekä tietosuojalain 6 §:n 2 momentissa määritellyistä toimenpiteistä erityisiä henkilötietoja käsitellessä. Muista henkilötietojen käsittelyyn liittyvistä velvoitteista vastaisi Opetushallitus, pois lukien tietosuojasetuksen 5 artiklan 1 kohdan d alakohdan sekä 16 artiklan mukaiset velvoitteet, joista vastaisi tietojen alkuperäinen tallentaja.

Osaamistietovarannon tietojen käsittelyn tarkoitukset olisi määritelty esitettävässä lainsäädännössä. Opetushallitus ja KEHA-keskus vastaisivat yhdessä siitä, että tietoja käytettäisiin vain laissa säädettyllä tavalla. Tätä ja edellä mainittuja muita yhteisiä velvoitteita on arvioitu lainvalmistelun yhteydessä tehdyssä tietosuojasetuksen 35 artiklan mukaisessa vaikutustenarvioinnissa. Vaikutustenarvioinnin ajantasaisuudesta vastaisivat Opetushallitus ja KEHA-keskus yhdessä edellä kerrotun vastuunjaon mukaisesti. Niiltä osin kuin rekisterinpitäjän velvoitteet kohdistuisivat vain Opetushallitukseen, Opetushallitus vastaisi tarvittavan vaikutustenarvioinnin laatimisesta tietosuojasetuksen edellyttämässä tilanteissa.

Koulutustarjonnan tietovarannon rekisterinpitäjänä toimisi Opetushallitus. Siten kaikki henkilötietojen käsittelyyn tässä tietovarannossa kohdistuvat velvoitteet kuuluisivat Opetushallitukselle.

Tiedonhallintaa ja tietosuojaa koskevan yleislainsäädännön lisäksi Osaamispolkua ylläpitäessä olisi mahdollisesti noudatettava velvoitteita, joita tekoälysäädöksessä asetetaan suuririskisille tekoälyjärjestelmille. Arviota Osaamispolun tekoälyjärjestelmän suuririskisyydestä tarkennetaan syksyn 2024 aikana tekoälysäädöksen toimeenpanon edetessä. Arviota on lisäksi päivitettävä sen mukaan, miten komissio tulee täsmentämään suuririskisten järjestelmien luokittelua tulevina vuosina.

4.2.2.2 Vaikutukset KEHA-keskukseen

Myös KEHA-keskukselle tulisi tiedonhallintayksikkönä joitakin uusia velvoitteita lakiesityksen myötä. KEHA-keskuksen tietojärjestelmiin ja tietoaineistoihin vaikuttaisi valtakunnallista jatkuvan oppimisen osaamistietovarantoa koskevan lakiesityksen säännös, jonka mukaan yksilön tulisi voida siirtää tietoaan Osaamispolun osaamisprofiiliin ja nykyisen Työmarkkinatorin työnhakuprofiiliin välillä. Säännöksen vaikutukset kohdistuisivat erityisesti tiedonhallintalain 5 luvussa tarkoitettuihin tietoaineistojen muodostumis- ja luovutustapoihin. Nykyisin työnhakuprofiili muodostuu henkilön laatiessa itsestään työnhakuprofiiliin Työmarkkinatorille ja työnhakuprofiilit tallennetaan työnhakuprofiilien tietovarantoon. Muutoksen myötä työnhakuprofiiliin pitäisi voida tuoda tietoa uudesta osaamistietovarannosta, ja työnhakuprofiilista pitäisi voida siirtää tietoa myös toiseen suuntaan osaamisprofiiliin. Työmarkkinatoriin on joka tapauksessa jo kehitteillä geneerinen rajapinta, joka mahdollistaisi muiden palveluiden kytkemisen osaksi työnhakuprofiilien tietovarantoa. Kyseisen rajapinnan kautta olisi mahdollista siirtää tietoa myös työnhakuprofiilien ja uuden osaamisprofiiliin välillä, mutta tämä vaatisi rajapinnan jatkokehittämistä toimittajilta tilattavalla työllä. Rajapintamuutoksista tulisi myös tehdä tietoturva-auditointi osana tiedonhallintalain 4 luvun tietoturvasuosuuksia ja -toimenpiteitä. Osaamisprofiileista siirtyvät tiedot tallennettaisiin samaan tietovarantoon kuin työnhakuprofiilit nykyisin. Tietovarantojen yhteentoimivuuden ja hyödynnettävyyden varmistamiseksi osaamisprofiilin tietosisällön ja käytettävien koodistojen olisi KEHA-keskuksen näkökulmasta hyvä vastata mahdollisimman suurelta osin jo olemassa olevaa työnhakuprofiilin tietorakennetta.

Esityksen valmisteluvaiheessa KEHA-keskus ei ole tunnistanut asiakirjojen julkisuuteen, salassapitoon ja tiedonsaantioikeuksiin liittyviä muutostarpeita Työmarkkinatoriin. Työmarkkinatorilla julkaistuja työnhakuprofiileja voivat hakea ja tarkastella vain palvelualustalle kirjautuneet

työnantajat. Kirjautuminen palvelualustalle edellyttää käyttäjän vahvaa tunnistautumista ja alustan käyttöehtojen hyväksymistä. Työnhakuprofiileja koskee julkisuuslain yleissääntely tietojen luovuttamisesta ja tietojensaantioikeuksista. Lakiesityksessä ehdotetaan, että henkilötietojen luovuttaminen julkisuuslain nojalla edellyttää henkilön tai hänen laillisen edustajansa suostumusta, ellei kyse ole Opetushallituksen anonymisoinnista tiedoista. Vaatimus suostumuksesta ei kuitenkaan ulottuisi tietoihin, jotka käyttäjä olisi siirtänyt osaamisprofiilistaan työnhakuprofiiliinsa.

Esitys ei toisi muutoksia KEHA-keskuksen rooliin työnhakuprofiilien tietovarannon rekisterinpitäjänä eikä siihen liittyviin tiedonhallinnan vastuisiin. KEHA-keskus arvioi, ettei esitys vaikuttaisi myöskään tiedonhallintalain 6 luvussa tarkoitettuihin asianhallinnan ja palvelujen tiedonhallinnan menettelyihin.

KEHA-keskukselle tulisi uusia tietosuojaan liittyviä vastuita uuden osaamistietovarannon yhteisrekisterinpitäjänä. Siinä roolissa KEHA-keskus yhdessä Opetushallituksen kanssa määritteli henkilötietojen käsittelyn tarkoitukset ja keinot siltä osin kuin niitä ei ole täsmennetty ehdotettavassa laissa, ylläpitäisi tietosuojaselostetta sekä tarpeen mukaan arvioisi tietosuojavaikutuksia ja tekisi yhteistyötä valvontaviranomaisen eli tietosuojavaltuutetun kanssa. Määritellesään henkilötietojen käsittelyn tarkoituksia ja keinoja sekä arvioidessaan tietosuojavaikutuksia yhteisrekisterinpitäjien olisi kiinnitettävä huomiota muun muassa tietosuojalainsäädännössä tarkoitettuihin vaatimuksiin henkilötietojen käsittelyn tarpeellisuudesta ja oikeasuhtaisuudesta. Arviointi tehtäisiin myös edellä tarkoitettujen rajapinnan toteutuksen tietoturva- ja tietosuojasta. Osaamistietovarannon teknisemmät ylläpitotehtävät osoitettaisiin esityksessä Opetushallitukselle.

4.2.3 Vaikutukset ihmisiin

4.2.3.1 Vaikutukset yksilöiden urasuunnitteluun

Uuden palvelukokonaisuuden myötä yksilö voisi suunnitella koulutustaan ja työuraansa samassa palvelussa nykyisten, eri hallinnonaloille hajaantuneiden palveluiden sijaan. Nykyisistä palveluista uusi Osaamispolku-palvelu eroaisi siinä, että palvelu räätälöisi sitä käyttäville yksilöille ehdotuksia koulutus- ja uravaihtoehtoista. Tämä tukisi yksilöiden urasuunnittelutaitoja ja todennäköisesti lisääisi osuvia uravalintoja.

Valtioneuvoston julkaisemassa selvityksessä (Tuomi, Ilkka; Hautamäki, Antti; Ketamo, Harri: Työmarkkinatieto digitalisoituvassa Suomessa. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2021:24, s. 164–165 viitteinen) on nostettu esiin, että uravalintojen tekemisessä merkittävä ongelma on potentiaalisesti relevantin informaation määrä, jota voidaan rajoittaa kolmivaiheisella prosessilla. Prosessin ensimmäisessä vaiheessa on kyse potentiaalisten uravaihtoehtojen esiselauksesta, jossa tunnistettaisiin yksilön mieltymysten perusteella pieni ja siten hallittava joukko ”lupaavia” vaihtoehtoja. Osaamispolku-palvelu auttaisi yksilöä tässä ensimmäisessä vaiheessa tarjoamalla yksilölle räätälöityjä vaihtoehtoja koulutuksista ja ammateista. Prosessin seuraavat vaiheet eli lupaavien vaihtoehtojen tutkiminen, vertaileminen ja karsiminen sekä niistä sopivimman valitseminen jäisivät jatkossakin yksilön itsensä tehtäviksi. Edellä mainitun valtioneuvoston selvityksen kirjoittajien mukaan tämän kolmivaiheisen mallin tulisi toimia osana urasuunnitteluprosessia ja valintojen tekemistä on mahdollista tukea tietojärjestelmillä sekä tekoälypohjaisilla analyysivälineillä esimerkiksi työuran nivelkohdissa. Osaamispolku-palvelu tukisi prosessin ensimmäistä vaihetta tekoälyä hyödyntäen.

Näin ollen Osaamispolku auttaisi sitä käyttäviä yksilöitä jäsentämään tulevaisuuden toiveitaan, hahmottamaan koulutus- ja uramahdollisuuksiaan sekä lisäämään tietoisuuttaan itselle sopivista

jatko-opiskelu- ja työllistymismahdollisuuksista. Lisäksi omien osaamistietojen tallentaminen palveluun auttaisi yksilöitä tunnistamaan omaa osaamistaan sekä tuomaan sitä esille konkreettisella tavalla esimerkiksi koulutuksen ja työelämän nivelvaiheissa. Nämä kaikki kuuluvat urasuunnitteluvaiheiden ja -taitojen perustaan ja kehittävät työelämä tietoja ja -taitoja. (Laajala, T., Lehtelä, P.-L., Mäki-Hakola, H. & Jussila, A. 2021. Urasuunnitteluorientaation kehittäminen tukee oppijaa kokonaisvaltaisesti. ePooki. Oulun ammattikorkeakoulun tutkimus- ja kehitystyön julkaisu 9. Hakupäivä 5.8.2024. <http://urn.fi/urn:nbn:fi-fe202101283084>.)

Työuran nivelkohtia ovat erityisesti kykyjen, motiivien ja mahdollisuuksien kannalta optimaalisen opiskeluvaihtoehdon valitseminen koulussa, opintojen keskeyttäminen (koulupudokkuus), työpaikan hakeminen ja löytäminen siirryttäessä opinnoista työelämään, heikkojen taitojen parantaminen, pätevytyminen uuteen ammattiin myöhemmin elämässä, paluu työmarkkinoille esimerkiksi koulutus- tai työttömyysjakson jälkeen tai vanhempainvapaalta, ammatillinen kehittyminen ja taitojen päivittäminen. Viimeksi mainittu kattaa jatkuvan oppimisen ja ikääntyneiden täydennyskoulutuksen. (Joint Research Centre: Institute for Prospective Technological Studies, Kirschner, P., Gijsbers, G., Stoyanov, S.; Punie, Y., Redecker, C.; Leis, M.; Leendertse, M.; Hoogveld, B.: The future of learning – Preparing for change. Euroopan unionin julkaisu, 2011, <https://data.europa.eu/doi/10.2791/64117>). Kaikissa näissä nivelkohdissa on ratkaisevassa asemassa oppiminen. Myös esimerkiksi yrittäjyyden lisääntyessä tarvitaan entistä enemmän urasuunnittelutaitoja, joihin kuuluu muun muassa kyky hyödyntää koulutuksia nivelkohdissa esimerkiksi työtä hakiessa tai työpaikkaa vaihtaessa. (Tuomi, Ilkka; Hautamäki, Antti; Ketamo, Harri: Työmarkkinatieto digitalisoituvassa Suomessa. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2021:24, s. 162 ja 174–175.)

Edellä kuvattujen vaikutusten kautta Osaamispolku-palvelu edistäisi perustuslain 16 §:ssä turvattuja sivistyksellisiä oikeuksia. Pykälän 2 momentin mukaan julkisen vallan on turvattava, sen mukaan kuin lailla tarkemmin säädetään, jokaiselle yhtäläinen mahdollisuus saada kykunjensä ja erityisten tarpeidensa mukaisesti myös muuta kuin perusopetusta sekä kehittää itseään varattomuuden sitä estämättä. Lisäksi Osaamispolku edistäisi perustuslain 18 §:n 1 momentissa turvattua jokaisen oikeutta lain mukaan hankkia toimeentulonsa valitsemallaan työllä, ammatilla tai elinkeinolla sekä 2 momentin mukaista julkisen vallan velvollisuutta edistää työllisyyttä.

4.2.3.2 Vaikutukset eri väestöryhmiin

Osaamispolku-palvelun käyttöönotto vaikuttaisi opintojen, koulutuksen ja uran suunnitteluun lapsista ja nuorista alkaen aina ikääntyneisiin asti. Koska palvelussa olisi esityksen mukaan olta-va tiedot peruskoulun jälkeisistä koulutusvaihtoehdoista, vaikutukset kohdistuisivat lapsiin ja nuoriin erityisesti siitä alkaen, kun he yläasteella pohtivat peruskoulun jälkeisiä vaihtoehtojaan. Vaikutukset sitä nuorempiin lapsiin riippuvat muun muassa siitä, miten laajasti palveluun tuodaan tietoja esimerkiksi vapaan sivistystyön opetustarjonnasta. Esityksen mukaan tarjolla olevaa vapaan sivistystyön opetusta ei olisi pakko tallentaa palveluun, vaan oppivelvollisille suunnattua koulutusta lukuun ottamatta tallentaminen olisi opetuksen järjestäjälle vapaaehtoista. Palveluun tallennetut koulutukset voisivat näkyä palvelun räätälöiminä ehdotuksina.

Osaamispolku-palvelu edistäisi muun muassa Yhdistyneiden kansakuntien lapsen oikeuksia koskevassa yleissopimuksessa (SopS 60/1991) turvattuja lapsen oikeuksia. Sopimuksen 28 artiklan 1 kohdan mukaan sopimusvaltio ryhtyy erityisesti tiettyihin toimiin toteuttaakseen lapsen oikeuden saada opetusta: Sopimusvaltio muun muassa tukee erilaisten keskiasteen koulutusmuotojen kehittämistä, mukaan luettuina opinto- ja ammatinvalinnanohjaus, ja saattaa ne jokaisen lapsen ulottuville (b alakohta). Lisäksi sopimusvaltio tuo opetukseen ja ammattikoulutukseen liittyvän tiedon ja ohjauksen kaikkien lasten saataville ja ulottuville (d alakohta). Artiklan

mukaan sopimusvaltio myös ryhtyy toimenpiteisiin koulunkäynnin säännöllisyyden edistämiseksi ja koulunkäynnin keskeyttämisen vähentämiseksi (e alakohta). Osaamispolku toteuttaisi näitä kaikkia toimia, sillä se tarjoaisi tietoa opetus- ja koulutusmahdollisuuksista ja tällä tavoin tukisi myös opinto- ja ammatinvalinnanohjausta. Palvelu tukisi lapsen ja nuoren koulupolun jatkuvuutta, voisi vähentää koulupudokkuutta ja auttaa löytämään koulutuksensa keskeyttäneille sopivampia urapolkuja. Palvelu myös edistäisi sitä, että sopimuksen 29 artiklan 1 kohdan a alakohdan mukaan lapsen koulutuksen tulee pyrkiä muun muassa lapsen persoonallisuuden ja lahjojen mahdollisimman täyteen kehittämiseen.

Valtioneuvoston julkaisemassa selvityksessä (Tuomi, Ilkka; Hautamäki, Antti; Ketamo, Harri: Työmarkkinatieto digitalisoituvassa Suomessa. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2021:24, s. 175) todetaan, että tutkimusten mukaan nuorten valintoja ohjaa ennen kaikkea se, mikä miellyttää ja mistä on kiinnostunut. Toisaalta nuoret ovat alttiina vanhempien ja ystävien kautta tulevalle vaikuttamiselle, jolloin valintoja ei tehdäkään sen mukaan mikä todella voisi kiinnostaa ja johon nuorella olisi lahjoja. Selvityksen mukaan tutkimukset osoittavat selvästi, että henkilökohtaiset kontaktit ovat paljon tärkeämpiä opintojen valinnalle kuin esimerkiksi viralliset verkkosivustot. Virallisten, tietoa tarjoavien verkkosivustojen hyötyä nuorille lisää se, jos koulujen ura- ja opinto-ohjaajat saavat koulutusta ja osaavat hyödyntää käytävissä olevaa tietoa.

Vaikka Osaamispolku ei tee urasuunnittelupäätöksiä, palvelun räätälöimät ehdotukset saattavat ohjata merkittävästi esimerkiksi lasten ja nuorten koulutusvalintoja. Koulutusehdotukset palvelu muodostaa käyttäjän itse antamien tietojen pohjalta. Suositusten tulkinnessa ja hyödyntämisessä korostuu digitaalisen lukutaidon rooli (ks. myös Tuomi, Ilkka; Hautamäki, Antti; Ketamo, Harri: Työmarkkinatieto digitalisoituvassa Suomessa. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2021:24, s. 165 viitteinen). Varsinkin nuorempien lasten kohdalla merkitystä on myös sillä, millaista ohjausta ja keskustelutukea lapsi saa palvelua käyttäessään esimerkiksi koulun opinto-ohjaajalta tai vanhemmiltaan. Yhdistyneiden kansakuntien lapsen oikeuksia koskevan yleissopimuksen 5 artiklan mukaan sopimusvaltio kunnioittaa esimerkiksi vanhempien tai huoltajien vastuuta, oikeuksia ja velvollisuuksia tarjota lapselle hänen kehittyvien valmiuksiensa mukaisesti asianmukaista ohjausta ja neuvoa sopimuksessa tunnustettujen oikeuksien käyttämiseksi. Yhdistyneiden kansakuntien lapsen oikeuksien komitean yleiskommentissa nro 25 (2021) lapsen oikeuksista suhteessa digitaaliseen ympäristöön (kohta 21) on esillä, että sopimusvaltioiden tulisi tukea myös esimerkiksi vanhempien digitaalista lukutaitoa, jotta vanhemmat voivat tukea lasten oikeuksien toteutumista digitaalisissa ympäristöissä. Toisaalta yleissopimuksen 12 artiklan 1 kohdan mukaan myös lapsella, joka kykenee muodostamaan omat näkemyksensä, on oikeus vapaasti ilmaista nämä näkemyksensä ja ne on otettava huomioon lapsen iän ja kehitystason mukaisesti. Sopimuksen 13 artiklan 1 kohdan mukainen lapsen oikeus ilmaista vapaasti mielipiteensä sisältää muun muassa vapauden hakea ja vastaanottaa tietoja. Yksilöllisesti voi vaihdella paljonkin, kuinka paljon ja millaista tukea kukin lapsi ja nuori saa koulutus- ja uravalintoihinsa. Silloinkin kun tukea saa, palvelu voi antaa nuorelle vapaamman mahdollisuuden tarkastella riippumattoman tiedon avulla, mikä kaikki voisi olla hänelle mahdollista uralla.

Esimerkiksi Oulun ammattikorkeakoulun julkaisussa (Laajala, T., Lehtelä, P-L., Mäki-Hakola, H. & Jussila, A. 2021. Urasuunnitteluorientaation kehittäminen tukee oppijaa kokonaisvaltaisesti. ePooki. Oulun ammattikorkeakoulun tutkimus- ja kehitystyön julkaisut 9. Hakupäivä 5.8.2024. <http://urn.fi/urn:nbn:fi-fe202101283084> viitteinen) todetaan, että ”urasuunnitteluorientaatio on yhteydessä hyvinvointiin ja toimintakykyyn. Se voidaan nähdä myös sosiaalisena pääomana, joka tarjoaa mahdollisuuden vaikuttaa oman elämänsä suuntaamiseen ja irtautua oman elämäntähtämyksen ja kontekstin tarjoamista reunaehdoista. On tärkeää, että nuoret oppivat tuntemaan työmarkkinoiden ja työelämän toiminnan periaatteita sekä niiden rakenteellisia ja

mahdollisesti syrjiviä tekijöitä ja purkamaan näistä johtuvia esteitä omalla urapolullaan.” Huomioimalla tällaiset syrjintään liittyvät näkökohdat palvelun toteutuksessa voidaan urasuunnittelaitoja vahvistavalla palvelulla edistää esimerkiksi lapsen oikeuksia koskevan yleissopimuksen 2 artiklan mukaista syrjinnän kieltä ja lasten suojelua syrjinnältä. Tarkoituksena on täydentää lapsivaikutusten arviointia kuulemalla lapsia syksyllä 2024 osana palvelukehitystä.

Osaamispolku-palvelun kautta saatava puolueeton tieto koulutus- ja uramahdollisuuksista voi ehkäistä ja vähentää myös koulutus- ja uravalintojen sukupuolittumista. Palvelu voisi tarjota yksilöille tasa-arvoisen mahdollisuuden löytää tietoa koulutus- ja uravaihtoehtoista sekä tunnistaa mahdollisuuksiaan.

Yhdistyneiden kansakuntien vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan yleissopimuksen (SopS 26–27/2016), jäljempänä *vammaisyleissopimus*, 24 artikla velvoittaa sopimusvaltioita varmistamaan osallistavan koulutusjärjestelmän kaikilla tasoilla sekä elinikäisen oppimisen. Artiklan mukaan vammaisia henkilöitä ei saa sulkea yleisen koulutusjärjestelmän ulkopuolelle vammaisuutensa perusteella. Osaamispolku olisi suunnattu tukemaan myös vammaisia henkilöitä osaamisensa ylläpitämisessä ja kehittämisessä sekä urasuunnittelussa. Esityksessä on otettu huomioon, että saadakseen Osaamispolusta tukea urasuunnitteluun yksilöiden olisi toisinaan annettava palveluun myös tietoa terveydentilastaan tai vammaisuudestaan. Jotta yksilöt voisivat tällaisessa tilanteessa hyödyntää palvelua mahdollisimman yhdenvertaisesti, esityksessä mahdollistettaisiin myös tällaisten henkilötietojen käsitteleminen palvelussa, vaikka tietosuojalainsäädäntö lähtökohtaisesti kieltää sen.

Vammaisten henkilöiden mahdollisuuteen hyödyntää Osaamispolkua tulisi myös vaikuttaa teknisillä ratkaisuilla. Vammaisyleissopimuksen 9 artikla velvoittaa sopimusvaltioita tunnistamaan ja poistamaan saavutettavuuden esteitä muun ohella tietojärjestelmissä ja sähköisissä palveluissa. Artiklan 2 kohta velvoittaa edistämään saavutettavien tieto- ja viestintäteknologioiden ja -järjestelmien suunnittelua, kehittämistä, tuotantoa ja jakelua varhaisessa vaiheessa siten, että näistä teknologioista ja järjestelmistä tulee saavutettavia mahdollisimman alhaisin kustannuksin. Digipalvelulaissa säädetyillä teknistä saavutettavuutta koskevilla velvoitteilla pyritään siihen, että mahdollisimman moni voisi käyttää digitaalisia palveluita itsenäisesti. Yhdistyneiden kansakuntien lapsen oikeuksien komitean yleiskommentissa nro 25 (2021) lapsen oikeuksista suhteessa digitaaliseen ympäristöön (kohta 90) kiinnitetään huomiota vammaisten lasten kohtaamiin erilaisiin esteisiin digitaalisiin ympäristöihin pääsyssä. Tällaisia esteitä voi muodostua muun muassa siitä, jos digitaalisten palvelujen sisällöt eivät olisi saavutettavassa muodossa tai jos lapsella ei esimerkiksi kotona tai koulussa olisi saatavilla avustavia teknologioita digitaaliseen palveluun pääsemiseksi. Jotta Osaamispolun vaikutukset ulottuisivat mahdollisimman laajasti myös vammaisiin lapsiin, palvelua kehitettäessä ja käytettäessä olisi tärkeää kiinnittää huomiota yleiskommentissa mainittuihin seikkoihin: saavutettavien sisältöjen ja avustavien teknologioiden lisäksi syrjivien käytäntöjen välttämiseen sekä riittävän ohjauksen tarjoamiseen vanhemmille ja esimerkiksi opinto-ohjaajille.

Syrjiviä käytäntöjä ja vinoutumia voi yleisesti liittyä myös profilointiin ja tekoälyn toimintaan. Jotta tällaisia mahdollisia käytäntöjä ja vinoutumia voitaisiin välttää tai ainakin saada kiinni riittävän varhaisessa, myös järjestelmän jatkuva valvonta ja testaaminen olisi keskeistä. Muun muassa yleisessä tietosuojasetuksessa ja tekoälysäädöksessä on säännöksiä toimenpiteistä, joiden tarkoituksena on ehkäistä syrjintää. Esimerkiksi yleisen tietosuojasetuksen johdantokappaleessa 71 todetaan, että rekisterinpitäjän olisi käytettävä profiloinnissa asianmukaisia matemaattisia tai tilastollisia menetelmiä, toteutettava teknisiä ja organisatorisia toimenpiteitä, jotka soveltuvat erityisesti sen varmistamiseen, että henkilötietojen virheellisyys johtavat tekijät korjataan ja virheriski minimoidaan, sekä turvattava henkilötiedot siten, että rekisteröidyn

etuihin ja oikeuksiin kohdistuvat mahdolliset riskit otetaan huomioon ja estetään muun muassa luonnollisten henkilöiden syrjintä tai siihen johtavat seuraukset.

Palvelu tukisi yksilöitä löytämään omia tavoitteita kiinnostuksen kohteidensa kautta eri tavoin, ei ainoastaan tekoälyä hyödyntämällä. Tekoälyn räätälöimät ehdotukset koulutuspoluista puolestaan muodostuisivat niiden tietojen perusteella, joita yksilö olisi itse antanut palveluun tai hakenut sinne esimerkiksi opinto- ja tutkintorekisterilaissa tarkoitetuista tietovarannoista. Kyse olisi tilanteista, joissa yksilö itse päättäisi rajata palvelun esittämiä koulutusmahdollisuuksia esimerkiksi opiskelu- tai osaamishistoriaansa koskevien tietojen perusteella. Ehdotusten räätälöimiseksi Osaamispolku-palvelussa tekoäly voisi mahdollisesti tehdä esipäätelmiä esimerkiksi siitä, mihin ja minkä tasoihin koulutuksiin palvelun käyttäjä voisi hakea. Kuitenkin ehdotuksissa olisi kyse ennemminkin puuttuvan osaamisen kuin osaamistason arvioinnista sinänsä. Palvelun esittämällä ehdotuksilla voi silti olla merkittävä ohjaava vaikutus siihen, mihin koulutukseen yksilö hakeutuu, eikä yksilö välttämättä osaa kyseenalaistaa algoritmin päättelyä. Vaikka palvelu ainoastaan esittää ehdotuksia, siihen liittyy vastaavanlaisia vaikutuksia ja riskejä kuin tekoälyjärjestelmiin, jotka on tekoälysäädöksen liitteen III kohdassa 3 määritelty suuririskisiksi. Esimerkiksi merkittäviä vaikutuksia voisi seurata siitä, jos palvelu tekisikin puutteellisen ehdotuksen eikä henkilö sen vuoksi päätyisi minkään koulutuksen pariin. Tästä syystä esitystä valmisteltaessa on arvioitu, että riskien ehkäisemiseksi palveluun olisi mahdollisesti sovellettava velvoitteita, joita tekoälysäädöksessä säädetään suuririskisille tekoälyjärjestelmille. Säädos velvoittaa muun muassa osana datanhallinta- ja hallinnointikäytäntöjä selvittämään, havaitsemaan, ehkäisemään ja lieventämään sellaisia mahdollisia vinoumia, jotka todennäköisesti esimerkiksi vaikuttavat kielteisesti perusoikeuksiin tai johtavat unionin oikeudessa kiellettyyn syrjintään (10 artiklan 2 kohdan f ja g alakohta).

Esimerkiksi ikääntyneillä tai osatyökykyisillä työntekijöillä voi olla suuri kynnys käyttää työllistymisen palveluita ja toisinaan siihen liittyvää häpeän tunnetta. Tällaisissa tilanteissa Osaamispolku tarjoaisi mahdollisuuden käydä nimettömästi tutkimassa mahdollisuuksia ylläpitää ja kehittää osaamistaan. Palvelu voi ohjata siihen, että yksilö pääsee tekemään asioita ja kehittämään osaamistaan, mistä voi aueta esimerkiksi uusi työpaikka tai mahdollisuus laajentaa senhetkistä työnkuvaa. Palvelua olisi mahdollista käyttää digitaalisilla perustaidoilla, joten se olisi laajasti hyödynnettävissä. Näin palvelu edistäisi yhdenvertaisia mahdollisuuksia urasuunnitteluun ja oman osaamisen ylläpitoon.

Osaamispolku-palvelua on hanketta valmisteltaessa rakennettu molemmilla kansalliskielillä, suomeksi ja ruotsiksi. Toistaiseksi palvelua ei kuitenkaan ole rakennettu saameksi, sillä nykyisissä tietovarannoissa oleva, Osaamispolun kanssa yhteentoimivaksi tarkoitettu tieto on yleensä vain suomeksi ja ruotsiksi. Aiemmin Oma Opintopolkua koskevassa hallituksen esityksessä (HE 19/2021 vp, s. 11–12) on nostettu esille oikeuskanslerin ratkaisuun (OKV/1161/1/2018) viitaten, että saamen kielen puuttuminen digitaalisen palvelun kielivalikoimasta voi heikentää yhdenvertaisuutta tilanteessa, jossa on keskeistä pystyä hallinnoimaan omia tietoja palvelun avulla.

4.2.3.3 Vaikutukset henkilötietojen suojaan

Osaamispolku-palvelun vaikutukset kohdistuisivat myös ihmisten tietosuojaan, sillä palvelussa käsiteltäisiin henkilötietoja. Käsitelyperusteena olisi yleisen tietosuojasetuksen 6 artiklan 1 kohdan c alakohta siltä osin, kuin laissa ehdotetut yhteisrekisterinpitäjät käsittelevät palvelua käyttävien yksilöiden henkilötietoja tarjotakseen heille palvelun laissa ehdotettavalla tavalla. Kyseisen kohdan mukaan henkilötietojen käsittely on sallittua, jos käsittely on tarpeen rekisterinpitäjän lakisääteisen velvoitteen noudattamiseksi. Jotta yksilöt voisivat hyödyntää palvelua riippumatta esimerkiksi terveydentilastaan tai vammaisuudestaan, Osaamispolku voisi sisältää

salassapidettäviä ja erityisiä henkilötietoja. Tällaisia tietoja ovat myös harrastukset, joista palvelu voisi sisältää tietoja sen vuoksi, että osa yksilön osaamisesta voi kertyä myös harrastusten kautta. Palvelun sisältämiin avoimiin tekstikenttiin sisältyy kuitenkin riski, että yksilöt antavat tekstikenttiin myös sellaisia salassapidettäviä tai erityisiä henkilötietoja, jotka eivät olisi välttämättömiä palvelun hyödyntämiseksi. Tätä riskiä olisi ehdotetussa lainsäädännössä pyritty vähentämään sillä, että ylläpitäjälle esitetään velvollisuutta selkeästi tiedottaa palvelun käyttäjiä annettavien tietojen rajoituksista.

Siltä osin kuin kyse olisi yksilöiden osaamistietojen hyödyntämisestä muihin kuin yksilön omiin tarkoituksiin, käsittelyperusteena olisi 6 artiklan 1 kohdan e alakohta eli se, että käsittely olisi tarpeen yleistä etua koskevan tehtävän suorittamiseksi. Tällaisia yleisen edun mukaisia käyttötarkoituksia olisivat esityksessä ehdotettavalla tavalla opetuksen, koulutuksen ja osaamisen arviointi, tutkimus, kehittäminen, tilastointi ja muu seuranta, ohjaus ja suunnittelu sekä palvelukokonaisuuteen kuuluvan avoimen tietopalvelun tuottaminen. Esityksen mukaan Opetushallituksella olisi oikeus anonymisoida osaamistiedot näihin tarkoituksiin, jolloin tietoja käytettäisiin lähinnä koottuina tilastotietoina. Anonymisoimattomina Opetushallitus voisi luovuttaa osaamistietoja opetuksen, koulutuksen ja osaamisen arviointia, tutkimusta, kehittämistä, tilastointia ja muuta seurantaa sekä ohjausta ja suunnittelua varten, jos henkilö tai hänen laillinen edustajansa olisi suojatoimena antanut suostumuksensa siihen. Käsittelyn perustuessa yleisen tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan e alakohtaan rekisteröidyllä olisi lisäksi joka tapauksessa oikeus vastustaa henkilötietojensa käsittelyä 21 artiklan nojalla. Pykälään ehdotettu edellytys suostumuksesta eroaisi kuitenkin vastustamisoikeudesta siinä, ettei henkilötietoja saisi käsitellä ennen siihen saatua suostumusta. Koska tietojen hyödyntäminen edellyttäisi joka tapauksessa suostumusta, yksilöt todennäköisesti hallinnoisivat tietojensa käyttöä antamalla ja perumalla suostumuksia palvelussa ennemmin kuin käyttämällä tietosuoja-asetuksessa tarkoitettua vastustamisoikeutta. Esityksen mukaan alle 18-vuotiaalta tarvittaisiin huoltajan suostumus, jotta tietoja voitaisiin hyödyntää yleisen edun mukaisiin tarkoituksiin. Tämän tarkoituksena olisi suojata lasten henkilötietoja, mutta samalla se saattaisi vähentää sitä määrää, joka henkilö-tiedoista olisi hyödynnettävissä yleisen edun mukaisiin tarkoituksiin. Palvelukokonaisuuteen kuuluvan avoimen tietopalvelun tuottamiseksi henkilötietoja ei esityksen mukaan voisi luovuttaa muuten kuin täysin anonymisoituina.

Myös ehdotettu koulutustarjonnan tietovaranto voisi osana koulutustarjonnan tietoja sisältää joitakin henkilötietoja. Kyse olisi tyypillisesti sellaisista tiedoista kuin opettajan tai yhteys henkilön nimi ja yhteystiedot. Joskus tiedoissa saattaisi olla tietoja esimerkiksi opettajan henkilökohtaisesta taustasta ja erikoistumisesta, joista voisi olla pääteltävissä myös salassapidettäviä tai erityisiä henkilötietoja.

4.2.4 Muut yhteiskunnalliset vaikutukset

Osana hanketta on alkuvuodesta 2023 teetetty vaikutusarviointi siitä, millaisia kilpailuvaikutuksia Osaamispolun koulutustarjonta-alustalla voi olla muihin vastaavien alustojen tarjoajiin. Arvioinnin lopputulosten mukaan mahdolliset suorat kilpailuvaikutukset kohdistuisivat lähinnä muutamaan toimijaan, jotka edistävät oppimis- ja koulutuskokonaisuuksien löydettävyyttä keräämällä koulutustarjontaa yhdelle sivustolle. Vaikutukset olisivat kuitenkin rajallisia, sillä ne kohdistuisivat vain pieneen osuuteen toimijoiden liikevaihdosta. Vaikutusarvioinnin mukaan digitaalisten oppimis- ja koulutuspalveluiden markkinat ovat kasvamassa, ja keskinäisen kilpailun sijaan toimijat pyrkivät aktiivisesti kasvattamaan markkinan kokoa. Osaamispolku saattaisi vaikuttaa kävijämääriin eri alustoilla, mutta kokonaismarkkinan kasvusta johtuen nettokilpailuvaikutus ei välttämättä olisi negatiivinen. Koulutusten tarjoajille alustat toimivat markkinapaik-

kana ja tarjoavat näkyvyyttä asiakkaiden suuntaan. Mahdollisuus koota koulutustarjontaa Osaamispolkuun saattaisi vähentää koulutusten tarjoajien kysyntää kaupallisia alustoja kohtaan etenkin, jos näkyvyys Osaamispolussa olisi maksutonta vaihtoehtona maksullisille alustoille.

Esityksen mukaan koulutustarjonnan tietovaranto muodostuisi suurelta osin tiedoista, jotka Opetushallitus toisintaisi sinne nykyisestä opiskelijavalintarekisteristä ja KEHA-keskus työvoimapalvelujen valtakunnallisesta tietovarannosta. Siltä osin kuin lakiesityksessä tarkoitettujen koulutustarjonnan tiedot olisivat toisinnettavissa Osaamispolkuun näistä tietovarannoista, opetuksen ja koulutuksen järjestäjien ei tarvitsisi tallentaa tietoja erikseen koulutustarjonnan tietovarantoon. Esitys sisältää kuitenkin velvoitteita tallentaa koulutustarjonnan tietovarantoon sellaisia tietoja, joita ei ole kattavasti tallennettuna nykyiseen opiskelijavalintarekisteriin, vaikka siihen olisi mahdollisuus. Esitystä valmisteltaessa tällaiseksi koulutustarjonnaksi on tunnistettu ainakin aikuisten perusopetus sekä ammatillisen koulutuksen, ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen tutkinnon osat. Tällaisen koulutustarjonnan tallentamisesta aiheutuisi hallinnollista lisätyötä. Hallinnollista lisätyötä voisi aiheutua myös sellaisille opetuksen ja koulutuksen järjestäjille, jotka vapaaehtoisesti tallentaisivat koulutustarjontaansa Osaamispolkuun, mutta heidän osaltaan kyse ei olisi velvoittavasta lisätyöstä. Sen sijaan että tiedot toisinnettaisiin opiskelijavalintarekisteristä, Opetushallitus voisi kuitenkin myös sopia tietojen siirtymisestä myös muusta palvelusta kuten Digivisio 2030 -hankkeen Opin.fi-palvelusta, jos tiedot olisivat vähintään yhtä kattavasti saatavissa sieltä.

Koulutustarjonnan tietovaranto sisältäisi hallituksen esityksen luonnoksen mukaan joitakin sellaisia koulutuksia, joiden sisällyttäminen tietovarantoon hyödyttäisi Osaamispolun kohderyhmää mutta joita järjestetään markkinaehtoisesti liiketaloudellisin perustein. Esimerkiksi ammattikorkeakoulu- ja yliopistolaissa tarkoitettuja tutkintojen osia voi järjestää avoimena (maksuasetuksen mukaisena) tai täydennyskoulutuksena. Täydennyskoulutus voi kuitenkin olla muuta kuin tutkintojen osia. Osa täydennyskoulutuksesta on räätälöityä markkinaehtoista eli kustannukset kattavaa koulutusta, eikä kaikkea täydennyskoulutusta ole opintopisteytetty. Lisäksi ammattikorkeakoulu- tai yliopistolaissa tarkoitettujen korkeakoulujen omistamat osakeyhtiöt järjestävät täydennyskoulutusta liiketaloudellisin perustein. Esityksen mukaan ammatillista koulutusta järjestävien, ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen olisi tallennettava koulutustarjonnan tietovarantoon tutkintojen osat. Koulutuksen järjestäjille vapaaehtoista olisi tallentaa tietovarantoon tietoa muun täydennyskoulutuksen kuin tutkintojen osien tarjonnasta. Samoin vapaaehtoista olisi tallentaa ammattikorkeakoulu- tai yliopistolaissa tarkoitettujen korkeakoulujen omistamien osakeyhtiöiden järjestämästä täydennyskoulutuksesta.

Esityksessä palveluun tallennettavaksi ehdotettu koulutustarjonta on rajattu ensisijaisesti sillä perusteella, mikä palvelisi Osaamispolkua käyttäviä yksilöitä. Myös lausuntopalautetta toivottaisiin saatavan tällä tavoin rajattuun vaihtoehtoon. Käyttäjille räätälöityinä ehdotuksina esille nousevat koulutukset voisivat kuitenkin saada palvelun kautta näkyvyyttä verrattuna sellaisiin koulutuksiin, joita palveluun ei tallenneta. Jatkovalmistelussa koulutustarjontaa olisi siksi arvioitava tarkemmin myös siitä näkökulmasta, miten palvelun antama näkyvyys mahdollisesti vaikuttaisi koulutusta järjestävien yhteisöjen (yritysten) väliseen kilpailuun ja voiko palvelun antamassa näkyvyydessä olla kyse valtiontuesta koulutusta järjestäville yhteisöille. Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 107 artiklan mukaan unionin sisämarkkinoille ei sovellu sellainen jäsenvaltion varoista muodossa tai toisessa myönnetty tuki, joka vääristää tai uhkaa vääristää kilpailua suosimalla jotakin yritystä tai tuotannonalaa, siltä osin kuin se vaikuttaa jäsenvaltioiden väliseen kauppaan. Kielletyllä valtiontuella on neljä kriteeriä: 1) tuki kana-voiv julkisia varoja yrityksille, 2) tuki vääristää tai uhkaa vääristää kilpailua, 3) tuki vaikuttaa jäsenvaltioiden väliseen kauppaan ja 4) tuki on valikoivaa. Artiklassa tarkoitettu tuki on kuitenkin sallittua tietyin edellytyksin, esimerkiksi jos tuki on vähämerkityksistä eikä ylitä säädettyjä

enimmäisrajoja. Esitystä valmisteltaessa on alustavasti arvioitu, että vapaaehtoisesti tallennettavien koulutusten osalta voitaisiin palvelussa antaa päätös laskennallisen valtiontuen määrästä tilanteissa, joissa kyse olisi markkinaehtoisesta koulutuksesta. Koulutuksen järjestäjän olisi itse valvottava, ettei sen saama valtiontuen määrä ylitä tuen enimmäisrajaa. Jos koulutustarjonnan tallentaminen tietovarantoon olisi tällaisessa tilanteessa vapaaehtoista, koulutuksen järjestäjällä olisi mahdollisuus sovittaa tallentamiensa koulutusten määrä tuen enimmäisrajojen puitteisiin. Ongelmallista valtiontukinäkökulmasta voisi mahdollisesti olla, jos osa liiketaloudellisin perustein järjestetystä koulutustarjonnasta olisi pakollista tallentaa koulutustarjonnan tietovarantoon. Valtiontukinäkökohtia arvioidaan esityksen jatkovalmistelussa tarkemmin syksyn 2024 aikana, ja myös lausuntokierroksella toivotaan saatavan palautetta siitä, millaisia vaikutuksia esityksellä voisi olla koulutuksen järjestäjiin.

Ehdotettujen muutosten ja Osaamispolku-palvelun välittömin vaikutus kohdistuu yksilöiden osaamisen kehittämiseen ja osaamisen tunnistamiseen. Se voi mahdollisesti vaikuttaa myös työmarkkinoihin esimerkiksi tukemalla työssä pysymistä ja kyvykkyyttä. Voidaan arvioida, että yksilöt usein kehittävät osaamistaan laajentaakseen tehtävänkuvansa tai työmahdollisuuksiinsa. Tällöin heille todennäköisesti kohdentuu osuvampia työmahdollisuuksia, mikä voi vähentää turhaa henkilöiden vaihtuvuutta työpaikoilla. Osaamisen kehittämisen kautta Osaamispolku-palvelu voi välillisesti lisätä myös työllisyyttä.

5 Muut toteuttamisvaihtoehdot

5.1 Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset

Olemassa olevat jatkuvan oppimisen digitaaliset palvelut ovat pirstaleisia, enimmäkseen yhteentoimimattomia ja riittämättömiä vastaamaan tulevaisuuden haasteisiin. Nykyisellään yksilöiden käytössä ei ole hakeutumispalveluita, joissa koulutus- ja työmahdollisuudet olisivat laajasti saatavilla, kansallisesti, joustavasti ja oikea-aikaisesti koulutus- ja uravalintojen sekä jatkuvan oppimisen tarpeisiin. Tällä hetkellä koulutusmahdollisuusinformaatiota ja relevanttia työmarkkinainformaatiota ei voida esittää muun muassa yksilöille ja ohjaajille tarpeeksi kattavasti ja helposti ymmärrettävällä tavalla. Yksilöillä on siten hyvinkin vaihtelevat mahdollisuudet löytää tarvitsemansa tieto ja tuki koulutus- ja työuramahdollisuuksien kartoittamiseksi ja päätösten tekemiseksi. Osaamisen kehittämistä tarvitsevilla ei myöskään ole käytettävissään kattavasti kansallisia digitaalisia osaamisen kartoituspalveluita ja ohjaus- ja urasuunnittelupalveluita. Yksilöiden on myös vaikea tarkastella omaa työmarkkina-asemaansa osaamisen ja osaamisen kehittämisen näkökulmasta. Jos palvelua ja esitettyjä rekistereitä ei toteutettaisi, jäisivät siis merkittävät yksilölliset ja yhteiskunnalliset hyödyt saavuttamatta.

Hankkeen aikana esillä on ollut myös vaihtoehto, että henkilötietojen käsittelyä Osaamispolku-palvelussa ei perustettaisi yleisen tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan c ja e alakohtiin eli rekisterinpitäjän lakisäateisen velvoitteen noudattamiseen tai yleisen edun mukaisen tehtävän suorittamiseen. Hankkeessa tarkoituksena on ollut rakentaa palvelu, jonka käyttäminen olisi yksilöille vapaaehtoista ja johon annettuja yksilön tietoja hyödynnettäisiin eri tarkoituksiin vain yksilön antaessa siihen suostumuksensa. Tämän vuoksi pohdittavana on ollut, voitaisiinko henkilötietojen käsittely perustaa yleisen tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan a alakohtaan eli siihen, että rekisteröity olisi antanut suostumuksensa henkilötietojensa käsittelyyn yhtä tai useampaa erityistä tarkoitusta varten. Esimerkiksi tietosuojalakia valmisteltaessa (HE 9/2018 vp, s. 34) on katsottu, että julkisen sektorin henkilötietojen käsittelyn tulisi lähtökohtaisesti perustua c tai e alakohtaan. Muilta osin henkilötietojen käsittelyn oikeusperusteesta ei voida antaa tarkempaa tai muutakaan kansallista sääntelyä, vaan käsiteltäessä henkilötietoja esimerkiksi a alakohtassa tarkoitettun suostumuksen perusteella seuraa henkilötietojen käsittelyn oikeusperuste

suoraan yleisestä tietosuojasetuksesta. Valmistelussa on katsottu selkeimmäksi esittää henkilötietojen käsittelystä Osaamispolku-palvelussa lainsäädäntöä, jossa voitaisiin täsmentää ja muuttaa käsittelyn oikeusperustetta yleisen tietosuojasetuksen mahdollistaman kansallisen liikkumavaran puitteissa Osaamispolku-palvelun luonteeseen soveltuvalla tavalla. Lisäksi koska kyse olisi viranomaisten ylläpitämästä palvelusta, palveluun annetut tiedot tulisivat lähtökohtaisesti viranomaisia koskevan yleislainsäädännön kuten julkisuuslain piiriin. Kun käsittely perustuisi alakohtiin c ja e, henkilötietojen suojaa olisi mahdollista tarkentaa kokonaisuutena säätämällä muun muassa tietojen käyttötarkoituksista ja yleislainsäädännöstä poikkeamisesta tietyiltä osin.

Valmistelussa on ollut esillä myös vaihtoehto, että yksilön palveluun antamien henkilötietojen hyödyntäminen muihin kuin yksilön omiin tarkoituksiin ei edellyttäisi yksilön suostumusta. Tällöin tietoja voisi olla laajemmin ja kattavammin käytettävissä opetuksen, koulutuksen ja osaamisen arviointiin, tutkimukseen, kehittämiseen, tilastointiin ja muuhun seurantaan sekä ohjaukseen ja suunnitteluun. Koska henkilötietojen käsittely näihin tarkoituksiin perustuisi esityksen mukaan yleisen tietosuojasetuksen 6 artiklan 1 kohdan e alakohdassa tarkoitettuun yleisen edun mukaiseen tehtävään, yksilö voisi vastustaa tietojensa käsittelyä näihin tarkoituksiin käyttämällä 21 artiklassa tarkoitettua vastustamisoikeuttaan. Vastustamisoikeuden käyttäminen edellyttäisi kuitenkin yksilöltä aktiivisuutta ja tietoja voitaisiin käsitellä ennen vastustamisoikeuden käyttämistä, kun taas lakiesityksen mukaan tietoja ei voitaisi käsitellä yleisen edun mukaisesti tarkoituksiin ennen kuin yksilö olisi antanut siihen nimenomaisen suostumuksensa. Suostumukseen suojatoimena on esitystä valmisteltaessa päädytty, jotta ehdotettu ratkaisu kannustaisi yksilöitä hyödyntämään palvelua mahdollisimman laajasti urasuunnitteluaan varten. Yksilöt saattaisivat hyötyä palvelusta vähemmän, jos palvelun käyttämistä rajoitaisi pelko siitä, mihin palveluun annettuja tietoja voitaisiin automaattisesti käyttää. Palvelun sisältämiä tietoja voitaisiin kuitenkin joka tapauksessa esityksen mukaan hyödyntää täysin anonymisoituina yleisen edun mukaisesti tarkoituksiin ilman ennalta annettua suostumusta. Esityksen mukaisella vaihtoehdolla on pyritty sovittamaan yhteen palvelua käyttävien yksilöiden sekä tietojen jatkohyödyntämisen tarpeet, sillä anonymisoitu tietoaaineisto olisi jo hyödynnettävissä moniin tarpeisiin.

Esitystä valmisteltaessa on ollut esillä vaihtoehto, että Osaamispolkuun liittyviä tietovarantoja eli osaamistietovarantoa sekä koulutustarjonnan tietovarantoa säänneltäisiin molempia samassa laissa, joka olisi kokonaan uusi. Tässä vaihtoehdossa koettiin erityisesti opetuksen ja koulutuksen järjestäjien näkökulmasta epäselväksi se, olisiko heidän ilmoitettava samoja koulutustarjonnan tietoja kahteen eri paikkaan eli nykyiseen Opintopolkuun sekä uuteen Osaamispolkuun. Koska Osaamispolku laajennettaisiin nykyisestä Opintopolusta, selkeyden vuoksi koulutustarjonnan tietovarantoa säänneltäisiin esityksen mukaan opinto- ja tutkintorekisterilaissa, joka sisältää nykyisin Opintopolkua koskevan sääntelyn. Lähtökohtana olisi, että mahdollisimman suuri osa koulutustarjonnan tiedoista toisinnettaisiin tai siirrettäisiin Opetushallituksen ja KEHA-keskuksen ylläpitämistä nykyisistä tietovarannoista. Uusia tallentamisvelvoitteita pyritään luomaan mahdollisimman vähän.

Valmistelussa on ollut esillä myös vaihtoehto, että muiden hallinnonalojen oppilaitoksille säädettäisiin ehdotettua laajemmin velvoite tallentaa koulutustarjontansa tietoja Osaamispolkuun. Tallentamisvelvoitteet voitaisiin tässä vaihtoehdossa ulottaa esimerkiksi sisäministeriön alaisiin Poliisiammattikorkeakouluun, Pelastusopistoon sekä Raja- ja merivartiokouluun. Lisäksi sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalla järjestetään erikoislääkäri- ja erikoishammaslääkärikoulutusta ja maa- ja metsätalousministeriön alalla erikoiseläinlääkärikoulutusta. Valmistelussa on kuultu näitä ministeriöitä. Saadun palautteen perusteella ministeriöt ja oppilaitokset pitävät perusteltuna sitä, että näiden koulutuksen järjestäjien olisi mahdollista mutta ei velvoittavaa tal-

lentaa koulutustarjontaansa palveluun. Tallentamista puoltaisi se, että palvelun kautta oppilaitokset voisivat saada enemmän näkyvyyttä ja hakijoita yhteiskunnan toiminnan kannalta keskeisille aloille. Tallentamista voisi puoltaa myös koulutuksen linkittyminen yleiseen tutkintojen viitekehukseen. Ministeriöt ja oppilaitokset eivät kuitenkaan pitäneet tallentamisvelvoitetta toivottavana siitä aiheutuvan hallinnollisen työn vuoksi.

Esitystä valmisteltaessa on lisäksi ollut esillä vaihtoehto, jossa koulutustarjonnan tietovarannon rekisterinpitäjyyttä ei osoitettaisi yksin Opetushallitukselle. Opinto- ja tutkintorekisterilaki sisältää nykyisellään säännöksiä, joissa on säädetty nykyisiin tietovarantoihin tai rekistereihin yhteisrekisterinpitäjyys Opetushallitukselle sekä tietoja tallentaville opetuksen ja koulutuksen järjestäjille. Esitykseen sisältyvän koulutustietovarannon osalta on selvitetty vastaavanlaista yhteisrekisterinpitäjyyttä. Koulutustarjonnan tietovarantoon voisi esityksen mukaan tallentaa tietoja hyvin laaja joukko opetuksen ja koulutuksen järjestäjiä. Esimerkiksi perustuslakivaliokunta (PeVL 7/2019 vp) on pitänyt yhteisrekisterinpitäjyyttä selkeämpänä ratkaisuna sitä, että sääntely perustettaisiin tietojen saamiseen ja luovuttamiseen. Tästä syystä esityksen mukaan tietojen tallentajien rooli olisi luovuttaa koulutustarjontannan tietoja uuteen tietovarantoon eikä heille esitettäisi yhteisrekisterinpitäjän roolia. Valmistelussa on arvioitu, että suuri osa koulutustarjonnan tiedoista on Opetushallituksen toisinnettavissa nykyisestä opiskelijavalintarekisteristä. Loput tiedot tyypillisesti olisi tallennettu ensin opetuksen ja koulutuksen järjestäjien omiin järjestelmiin, mistä ne kopioitaisiin uuteen tietovarantoon. Esityksen mukaan tallentajat vastaisivat tietojen täsmällisyydestä. Henkilötietojen täsmällisyys on yksi yleisen tietosuojasetuksen mukaisista henkilötietojen käsittelyn periaatteista (5 artiklan 1 kohdan d alakohta), mutta koulutustarjonnan tiedot olisivat pääosin muita kuin henkilötietoja ja esityksessä tarkoitettu vastuu täsmällisyydestä ulottuisi henkilötietoja laajemmin tallennettaviin tietoihin.

5.2 Ulkomaiden vastaavia palveluita

Esimerkiksi muissa Pohjoismaissa ja Baltian maissa on käytössä julkisen sektorin ylläpitämiä digitaalisia palveluita ura- ja koulutusvalintojen tukemiseen. Niiden painopisteet vaihtelevat maittain. Toisissa maissa kuten Tanskassa painopiste on loppukäyttäjän valintojen tukemisessa ja ohjaamisessa. Ruotsissa julkisten ohjauspalvelujen rinnalla on puolestaan painotettu erityisesti avoimiin työpaikkoihin liittyvän datan ja sen käsittelyyn tarvittavien avoimen lähdekoodin ohjelmistojen saatavuutta. (Tuomi, Ilkka; Hautamäki, Antti; Ketamo, Harri: Työmarkkinatieto digitalisoituvassa Suomessa. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2021:24, s. 19.)

5.2.1 Ruotsi

Ruotsissa Skolverket ylläpitää [Utbildningguiden-verkkosivustoa](#), joka on suunnattua tueksi koulujen, koulutusten tai ammattien valinnassa. Sivusto kattaa tietoa esikoulusta alkaen aikuis-koulutukseen asti. Lisäksi sivustolla on tietoa ammateista sekä neuvoja ja työkaluja valintojen tueksi. Sivustolla tarjotaan lisäksi tilastotietoa kouluista ja koulutuksista. Sivustolla kerrotun tiedon mukaan tietoa haetaan sitä varten erilaisista lähteistä.

[Studeranu-sivustolla](#) puolestaan tarjotaan tietoa korkeakouluopinnoista perustasolta tutkijatasolle. Sivusto on tarkoitettu neutraaliksi, ei-kaupalliseksi palveluksi, jota ylläpitää Universitets- och högskolerådet (UHR). Palvelussa voi etsiä ja vertailla Ruotsin korkeakoulujen kursseja ja koulutusohjelmia. Sivuston kautta voi myös etsiä opinto-ohjaajaa. Sivuston kautta ei haeta korkeakouluihin, vaan hakemista varten on Ruotsissa oma sivustonsa.

Lisäksi Ruotsissa Arbetsförmedlingen ylläpitää [Arbetsförmedlingen-portaalia](#), jonka sisältöä on tarkasteltu valtioneuvoston vuonna 2021 julkaisemassa selvityksessä (Tuomi, Ilkka; Hautamäki, Antti; Ketamo, Harri: Työmarkkinatieto digitalisoituvassa Suomessa. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2021:24, s. 108–111). Selvityksessä kuvataan senhetkisestä sivustosta, että ”portaalissa on runsaasti eri käyttäjäryhmille suunniteltuja sovelluksia ja katsauksia työelämään ja tulevaisuuden taitoihin. Portaalissa on myös työkaluja, joilla käyttäjät voivat omatoimisesti arvioida osaamistaan. Palveluun kirjautuneet voivat myös saada portaalien kautta aiemmin hankitun ammatillisen osaamisensa arvioitua ja kvalifioitua. Portaalii on integroitu avointen työpaikkojen ilmoitusalue Platsbanken ja työttömien työnhakijoiden palvelut. Työnhakijat voivat laatia palveluun oman profiilinsa, ja työnantajat voivat näiden perusteella etsiä sopivia työntekijöitä ja ottaa heihin suoraan yhteyttä. Portaalissa on lisäksi ulkomailta tuleville työnhakijoille ohjeita ja tietoa mm. palkoista, eläkkeistä, työluvista ja esimerkiksi oman yrityksen perustamisesta.” Selvityksen mukaan portaalia voi luonnehtia täyden palvelun portaaliksi ja se tarjoaa ohjeita työhakemusten laadintaan, ulkomailla työskentelyyn, yrityksen perustamiseen ja kesätyöpaikan etsimiseen.

Edellä mainitussa valtioneuvoston julkaisemassa selvityksessä (s. 109 viitteinen) nostetaan esiin, että portaalien ura- ja koulutusvalintoja tukevassa osuudessa on työkaluja työn tai koulutuksen harkitsijan kiinnostusten ja osaamisten kartoittamiseen, mahdollisiin ammatteihin tutustumiseen ja urasuunnitelmien laatimiseen. Selvityksessä on tarkasteltu teknisestä näkökulmasta [ammatinvalintapalvelua](#), joka etsii käyttäjälle sopivia ammatteja. Selvityksen mukaan käyttäjältä kysytään viisi kysymystä, joista muodostetaan käyttäjäprofiili. Tätä verrataan muista käyttäjistä kerättyyn historiatietoon, ja käyttäjälle tarjotaan työmarkkinatietoa ja urasuosituksia aiemmin toteutuneiden tilastollisesti mallinnettujen urapolkujen perusteella. Suosituksissa hyödynnetään vahvasti Ruotsin työmarkkinoista tehtyä mallinnusta eri ammattien automatisoinnin todennäköisyydestä. Selvityksessä todetaan, että automatisoinnin ennakoitujen vaikutusten perusteella tapahtuvaa ohjausta voi järjestelmässä pitää jopa ongelmana, sillä ennakoinnissa käytettyä metodologiaa voidaan perustellusti kritisoida. Selvityksen mukaan työkalun tuottamat urasuositukset ovat kuitenkin varsin yleisluontoisia ja lähestymistavan tekee mielenkiintoiseksi se, että se käyttää toteutunutta historiatietoa todennäköisten urapolkujen mallintamiseen. Selvityksen mukaan Ruotsissa käytetään järjestelmässä olevien rekisteritietojen sijaan ainoastaan käyttäjän itse antamia yleisluontoisia tietoja.

Lisäksi edellä mainitussa valtioneuvoston julkaisemassa selvityksessä (s. 111–112) nostetaan esille [jobtechdev.se-portaali](#), jonka on kehittänyt Arbetsförmedlingenin teknologian kehitysyksikkö JobTech Development. Selvityksen mukaan tämä portaali tarjoaa avointa dataa ja sovellusrajapintoja sovelluskehittäjille. JobTech tarjoaa myös sovellusten rakentamiseen tarvittavaa ohjelmakoodia avoimena koodina. Selvityksen mukaan JobTech oli muun muassa kehittänyt luonnollisen kielen prosessoinnin työkaluja, joilla työpaikkailmoitusten tekstiä voidaan luokitella ja joilla niitä voidaan rikastaa esimerkiksi osaamiseen liittyvällä datalla. JobTechin toiminta on erityisesti keskittynyt avoimeen työmarkkinainformaatioon, avoimen lähdekoodin luonnollisen kielen prosessoinnin työkaluihin ja omadataa käyttäviin sovelluksiin.

5.2.2 Norja

Norjassa Kunnskapsdepartementet ja Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse (HK-dir) ylläpitävät [Utdanning.no-sivustoa](#). Sivusto on Norjan virallinen koulutus- ja uraportaali, joka sisältää tietoa koulutuksista Norjassa sekä uratietoa. Koulutustarjonnasta on tietoa toiselta asteelta alkaen. Sivustolla olevien tietojen mukaan koulutustarjonnan tietoa saadaan sivustolle esimerkiksi oppilaitosten opintohallintajärjestelmistä tai yhteistyösivustojen kautta. Tietoa sivustolle voivat antaa hyväksytyt koulutusinstituutit, joille palvelun käyttäminen on maksu-

tonta. Utdanning.no-sivustolla näytetään lisäksi muiden toimijoiden palveluista haettua tilastotietoa. Sivustolla on koulutus- ja uravalintojen tueksi erilaisia työkaluja: henkilöt voivat esimerkiksi tutkia mahdollisuuksiaan kiinnostuksenkohteidensa, ominaisuuksiensa ja pätevyksiensä perusteella.

5.2.3 Tanska

Tanskassa ura- ja koulutusvalintojen tukemiseen on kansallinen ohjausportaali [UddannelsesGuiden](#). Sivustoa ylläpitää lapsi- ja opetusministeriön alainen IT- ja oppimisvirasto. Sivustolla kuvataan sen tarkoituksiksi tarkan ja päivitetyn tiedon tuottaminen jokaiselle, joka Tanskassa etsii työtä, koulutusta, yritystoimintaa tai työmarkkinatietoa. Sivustolla on tietoa koulutusohjelmista, aikuiskoulutuksesta ja jatkuvasta oppimisesta sekä työpaikoista ja työmarkkinoista Tanskassa. Kohderyhmät ulottuvat lapsista aikuisiin sekä esimerkiksi ohjaajiin.

Sivustoa on tarkasteltu valtioneuvoston vuonna 2021 julkaisemassa selvityksessä (Tuomi, Ilkka; Hautamäki, Antti; Ketamo, Harri: Työmarkkinatieto digitalisoituvassa Suomessa. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2021:24, s. 93–95). Portaalin tekemisen hetkellä ollut kattavasti ja ajantasaisesti tietoja nuorten koulutusohjelmista, korkeakoulujen ohjelmista, ammasteista, työmarkkinoista sekä englanninkielisistä opinto-ohjelmista Tanskan korkeakouluissa ja yliopistoissa. Portaalin käyttöliittymä on organisoitu kohderyhmittäin. Ensisijaisia kohderyhmiä ovat yleissivistävää ja ammatillista lukiokoulutusta hakevat lapset ja nuoret, korkeakoulumahdollisuuksia etsivät nuoret ja aikuiset, täydennyskoulutukseen hakeutuvat aikuiset sekä uravalintoihin tutustuvat ihmiset. Sivustolla on myös ohjauksen ammattilaisille tarkoitettu ”osaamiskeskus”, joka koostaa ohjaajille tarkoitettua tietoa ja uutisia. Perusopintojaan päättävälle ammatilliseen tai ylempään toisen asteen koulutukseen siirtyville portaali tarjoaa tietoa pääsyvaatimuksista, koulutusvalinnoista ja tulevaisuuden mahdollisuuksista. Portaalin on myös räätälöityjä palveluja 8.- ja 9.-luokkalaisille ja heidän vanhemmilleen. Käyttäjä voi suodattaa luetellut koulutuspolut koulutustyyppiin, alueen, pätevyystason ja valintavaatimusten perusteella.

UddannelsesGuiden-sivustolla on osio, jossa on käytettävissä erilaisia digitaalisia työkaluja koulutuksen ja työelämän siirtymiin (<https://www.ug.dk/inspiration/vejledningsvaerktoejer-0>, viitattu 30.7.2024). Esimerkiksi 8.- ja 9.-luokkalaisille suunnatulla Mit UG -työkalulla voi muun muassa kartoittaa omia vahvuuksiaan. Sivustolla ohjeistetaan, ettei sitä tehdessä kirjoita sivustolle herkkiä tai luottamuksellisia tietoja esimerkiksi uskonnosta, politiikasta, sairauksista, rikoksista, perheongelmista tai muista yksityisistä asioista. Mit UG -työkalu sisältää myös osan, jossa käyttäjä voi saada ehdotuksia itselle sopivista ammasteista toiveidensa ja kiinnostustensa perusteella. Portaali sisältää lisäksi useita ylemmille koulutusasteille sekä aikuisille suunnattuja työkaluja koulutus- ja uravalintojen tueksi. Portaalin on myös Min Kompetencemappe -työkalu, johon voi dokumentoida omaa osaamista käytettäväksi esimerkiksi koulutukseen ja työhön hakeutuessaan. Työkaluun voi tallentaa tärkeitä dokumentteja kuten todistuksia opinnoista ja töistä sekä listata muuta kokemusta kuten vapaaehtoistöitä ja luottamustoimia. Sivustolla olevan tiedon mukaan käyttäjän ei tarvitse ladata työkaluun kaikkia kurssi- ja tutkintotodistuksia, sillä osa niistä on saatavilla suoraan työkalusta.

5.2.4 Viro

Virossa [Skillskompas-sivusto](#) on suunnattu yksilöille oman osaamisen analysoinnin tai urasiirtymien tueksi. Yksilöt voivat luoda sivustolle osaamisprofiilin ja hyödyntää sitä eri yhteyksissä. Lisäksi sivusto sisältää tietoa ammasteista ja ammattialoista, ja palvelun käyttäjä voi saada am-

mateista ehdotuksia palveluun antamiensa tietojen perusteella. Sivusto on suunnattu myös ura-ohjaajille. Tietoa ja tukea koulutus- ja uravalintojen tueksi sekä urasuunnittelutaitojen kehittämiseksi tarjotaan myös [Minukarjäär-sivustolla](#).

6 Lausuntopalaute

7 Säännöskohtaiset perustelut

7.1 Laki valtakunnallisesta jatkuvan oppimisen osaamistietovarannosta

1 §. Palvelukokonaisuuden tarkoitus. Pykälä sisältäisi lain nimikettä täydentävän säännöksen lain sisällöstä. Pykälän mukaan ehdotetussa laissa säädettäisiin digitaalisesta palvelusta ja osaamistietovarannosta, jotka kuuluisivat palvelukokonaisuuteen yksilöiden tukemiseksi koulutukseen ja työelämään hakeutumisessa sekä niihin liittyvissä siirtymissä. Palvelukokonaisuuden tarkoitus olisi ensisijaisesti yksilön tukeminen. Lisäksi laissa säädettäisiin osaamistietovarannon tietojen hyödyntämisestä yksilön ohjauksessa ja neuvonnassa sekä koulutuksen ja työhallinnon kehittämistehtävissä.

Digitaalisella palvelulla tarkoitettaisiin samaa kuin digipalvelulain 2 §:n 3 kohdassa eli verkkosivustoa tai mobiilisovellusta sekä niihin liittyviä toiminnallisuuksia. Digipalvelulain 2 §:n 1 ja 2 kohta sisältävät myös verkkosivuston ja mobiilisovelluksen määritelmät. Tietovaranto puolestaan on määritelty tiedonhallintalain 2 §:n 6 kohdassa, jossa sillä tarkoitetaan viranomaisen tehtävien hoidossa tai muussa toiminnassa käytettäviä tietoaineistoja sisältävää kokonaisuutta, jota käsitellään tietojärjestelmien avulla tai manuaalisesti. Tiedonhallintalain perustelujen (HE 284/2018 vp, s. 65) mukaan tietovaranto on viranomaisten tehtävien hoidon tuloksena syntyvistä tietoaineistoista muodostuva looginen kokonaisuus. Tietovarannon käsite liittyy paitsi tiedonhallinnan, myös yhteentoimivuuden toteuttamiseen. Lisäksi perustelujen mukaan tarkoituksena on, että myöhemmin tiedonhallintalaissa omaksuttu käsitteistö yhdenmukaistetaan erityislainsäädäntöön niiltä osin kuin se on tarpeen. Ehdotetussa uudessa laissa käytettäisiin pääosin tietovarannon käsitettä. Ehdotettu osaamistietovaranto kuitenkin muodostaisi myös tietosuojalainsäädännön tarkoittaman rekisterin.

2 §. Osaamisprofiilin sisältö ja tarkoitus. Ehdotettu 2 § sisältäisi säännökset yksilöiden oikeudesta hyödyntää palvelua pykälässä tarkoitettulla tavalla oman osaamisensa kehittämiseen ja urasuunnitteluun. Koska pykälä muodostaisi vastaavasti ylläpitäjälle lakisääteisen veloitteen toteuttaa palvelu yksilöille, se olisi ylläpitäjälle yleisen tietosuojasetuksen 6 artiklan 1 kohdan c alakohdassa tarkoitettu lakisääteinen perusta käsitellä palvelua käyttävien yksilöiden henkilö-tietoja tavalla, joka olisi tarpeen palvelun tarjoamiseksi yksilöille. Tarkoituksena on, että alustan teknisenä ylläpitäjänä toimisi käytännössä Opetushallitus 5 §:ssä ehdotetun yhteisrekisterinpitäjien vastuunjaon mukaisesti.

Ehdotetun 2 §:n 1 momentissa säädettäisiin yksilön mahdollisuudesta luoda palveluun osaamisprofiili sekä ylläpitää ja hallinnoida siihen sisältyviä tietojaan. Yksilöllä viitataan siihen, että osaamisprofiilin voisivat luoda luonnolliset henkilöt. Osaamisprofiilin laatiminen olisi vapaaehtoista, eikä ketään voitaisi velvoittaa luomaan sellaista. Tarkoituksena on, että palvelua voisi käyttää myös tunnistautumatta palveluun, vaikka profiiliin palaaminen uudelleen edellyttäisi käytännössä profiilin tallentamista ja jonkinlaista tunnistautumista. Tunnistamisen tarvetta ja tunnistustapaa olisi arvioitava digipalvelulain 6 §:n yleissäännöksen mukaisesti huomioiden myös yleisen tietosuojasetuksen 5 artiklan 1 kohdan c alakohdassa säädetty tietojen mini-

mointivaatimus, johon digipalvelulain perusteluissa (HE 60/2018 vp, s. 70) viitataan. Perustelujen mukaan viranomaisen ei voisi vaatia tunnistusta esimerkiksi tyhjille lomakkeille pääsyyn taikka yleisesti tarjolla olevaan digitaalisissa palveluissa olevaan informaatioon. Jos ohjaajat haluavat hyödyntää palvelua esimerkiksi koulujen opiskelijanohjauksen tunneilla, opiskelijoiden tulisi voida myös anonyymisti käyttää palvelua, esimerkiksi pelkästään valintoja tekemällä saada ehdotuksia koulutus- ja uravaihtoehtoista ehdotetun pykälän 4 momentin mukaisesti.

Ehdotetussa 2 momentissa säädettäisiin osaamisprofiilin sisältämistä tiedoista. Lähtökohtana olisi, että yksilö päättäisi, mitä tietoja profiiliinsa itse antaisi osaamisestaan ja sen kehittämisestä. Viittauksella osaamiseen ja sen kehittämiseen olisi tarkoitus rajata sitä, että palveluun annettavat tiedot olisivat osaamisen ja sen kehittämisen kannalta olennaisia eikä palveluun annettaisi tietoa, joka ei millään tavalla liittyisi osaamiseen ja sen kehittämiseen. Osaamisella (kompetenssilla) tarkoitetaan Jatkuvan oppimisen sanastoluonnoksen (Jatkuvan oppimisen digitaalisatio -hankkeen sanastotyöryhmä: [Jatkuvan oppimisen sanasto, luonnos 28.11.2023](#), s. 37, viitattu 9.8.2024) mukaan erityisesti kansainvälisissä yhteyksissä kokonaisuutta, joka muodostuu yksilöllä olevista tiedoista ja taidoista sekä valmiuksista käyttää niitä tiettyyn tarkoitukseen kuten työtehtävään tai ammatilliseen tai henkilökohtaiseen kehittymiseen. Valmiuksilla viitataan muun muassa asenteisiin, arvoihin ja käyttäytymiseen. Osaamista karttuu muun muassa koulutuksen, työkokemuksen ja arkioppimisen kautta. Momentissa ei ole tarkoitus rajata tietoja ainoastaan jo kertyneeseen osaamiseen, vaan profiili voisi sisältää tietoja suoritettujen opintojen ja työkokemuksen lisäksi esimerkiksi yksilön asenteista ja arvoista osaamisensa kehittämisen suhteen. Osaamisen kehittämiseen voisi kuulua myös esimerkiksi tavoitteiden ja kiinnostuksen kohteiden tunnistamista. Minkään osaamiseen ja sen kehittämiseen liittyvän tiedon antaminen palveluun ei olisi pakollista, vaan osaamisprofiilin laatija voisi itse valita, mitä tietoja palveluun antaisi.

Osaamisprofiilin sisältämät tiedot voivat olla hyvin erityyppisiä sen kannalta, millaisia toimintatapoja ne edellyttävät esimerkiksi tietosuojalta tai palvelun käyttäjän tunnistamiselta. Vaikka ehdotetussa laissa osaamisprofiilista säädettäisiin yhtenä kokonaisuutena, yhteisrekisterinpitäjien olisi jaoteltava profiilin tietosisältöä tarkoituksenmukaisella tavalla soveltaessaan kutakin sääntelykehystä kuten palvelun käyttäjän tunnistamista, tietosuojan toteuttamista tai tietojen hyödyntämistä. Koska kyse on viranomaisten digitaalisesta palvelusta, sitä koskee lisäksi digipalvelulain 4 §:n 3 momentti, jonka mukaan viranomaisen on varmistettava digitaalisten palvelujensa riittävä yhteensopivuus muun muassa muiden viranomaisten digitaalisten palvelujen kanssa.

Vaikka yksilö päättäisi profiiliinsa antamistaan tiedoista, pykälän 2 momentissa ehdotetaan rajoittavaksi sitä, millaisia salassapidettäviä tai erityisiä henkilötietoja osaamisprofiili saisi sisältää. Yleisen tietosuoja-asetuksen 9 artiklan 1 kohdassa lähtökohtaisesti kielletään erityisten henkilötietoryhmien käsittely, ellei siihen ole 2 kohdan mukaista perustetta. Artiklan 4 kohta antaa kansallista liikkumavaraa pitää voimassa tai ottaa käyttöön lisäehtoja, jotka koskevat esimerkiksi terveystietojen käsittelyä. Lisää perusteita erityisten henkilötietojen käsittelyyn on säädetty tietosuojalain 6 §:n 1 momentissa. Sen 2 kohdan mukaan erityisten henkilötietojen käsittelykieltoa ei sovelleta tietojen käsittelyyn, josta säädetään laissa tai joka johtuu välittömästi rekisterinpitäjälle laissa säädetystä tehtävästä. Tietosuojalain 6 §:n perustelujen (HE 9/2018 vp, s. 85) mukaan tietosuojalain 6 §:n lisäksi erityisten henkilötietojen käsittelystä on mahdollista säätää tarkemmin myös erityislainsäädännöllä.

Ehdotetun 2 momentin mukaan profiili ei saisi sisältää salassapidettäviä tietoja eikä erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja, elleivät ne olisi koulutus- ja uravaihtoehtojen kannalta välttämättömiä. Säännös olisi lähtökohdiltaan sama, mitä työvoimapalveluiden järjestämislain 128 §:n 2 momentissa säädetään Työmarkkinatorin työnhakuprofiilista. Ehdotettavaan pykälään

olisi työnhakuprofiiliin verrattuna lisätty maininta välttämättömyydestä, sillä joidenkin koulutusten kohdalla voi olla välttämätöntä tai jo suoritetuista koulutuksista voi ilmetä esimerkiksi tietoja, jotka on säädetty salassapidettäväksi viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 24 §:n 1 momentin 25 tai 32 kohdassa. Tällaisia tietoja ovat esimerkiksi tieto henkilön terveydentilasta tai vammaisuudesta sekä tieto vapaa-ajan harrastuksista. Esimerkiksi vapaa sivistystyö voi olla myös harrastuspainotteista ja vapaan sivistystyön suostumusperusteiset opintosuoritukset nykyisessä opetuksen ja koulutuksen valtakunnallisessa tietovarannossa ovat mahdollisesti katsottavissa harrastuksiksi. Työmarkkinatorin sääntelyyn verrattuna ehdotettuun pykälään olisi lisätty myös maininta erityisistä henkilötietoryhmistä, joissa on kyse tietosuoja-asetuksen 9 artiklassa tarkoitetuista tiedoista. Erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvat muun muassa terveyttä koskevat tiedot, mutta erityiset henkilötietoryhmät mainittaisiin 1 momentissa selvyysvuoksi, sillä ne eivät ole täysin yhtenevät salassapidettävien tietojen kanssa. Jos salassapidettävien ja erityisten henkilötietoryhmien käsittelyä ei sallittaisi Osaamispolku-palvelussa, henkilöt eivät pystyisi hyödyntämään palvelua tilanteissa, joissa tällaiset tiedot olisivat keskeisiä heidän urasuunnittelussaan. Tällöin osa yksilöistä saattaisi joutua epätasa-arvoiseen asemaan palvelua käyttäessään esimerkiksi terveydentilansa vuoksi. Jotta yksilöt voisivat hyödyntää Osaamispolkua yhdenvertaisesti riippumatta esimerkiksi terveydentilastaan tai harrastuksistaan, olisi välttämätöntä sallia salassapidettävien tietojen ja erityisten henkilötietoryhmien käsittely palvelussa tältä osin.

Ehdotetun 2 momentin mukaan Opetushallituksen olisi ennen osaamisprofiilin laatimista tiedotettava profiilin laatijaa annettavien tietojen rajoituksista ja vaikutuksesta hänen henkilötietojensa suojaan. Alustan ylläpitäjän tiedottamisvelvollisuudesta on säädetty vastaavasti Työmarkkinatorin työnhakuprofiilin kohdalla työvoimapalveluiden järjestämislain 128 §:n 2 momentissa. Ehdotettu säännös olisi tarkoitettu rajoittamaan erityisesti salassapidettävien ja erityisten henkilötietoryhmien antamista palveluun. Se täydentäisi yleisessä tietosuoja-asetuksessa ja tietosuojalain 6 §:n 2 momentissa tarkoitettuja suojatoimia. Lisäksi tiedottamisen tarkoituksena olisi yleisemminkin rajata palveluun annettavia tietoja osaamisen ja sen kehittämisen kannalta olennaisiin tietoihin. Annettavia tietoja olisi tarpeen pyrkiä rajaamaan tällä tavoin erityisesti palvelun sisältämien vapaiden tekstikenttien yhteydessä, ottaen huomioon yleisen tietosuoja-asetuksen 5 artiklan 1 kohdan c alakohdassa tarkoitettu tietojen minimoinnin periaate. Periaatteen mukaan käsiteltävien henkilötietojen on oltava asianmukaisia ja olennaisia ja rajoitettuja siihen, mikä on tarpeellista suhteessa niihin tarkoituksiin, joita varten niitä käsitellään. Lisäksi ehdotetun 2 momentin mukaan Opetushallituksen olisi tiedotettava profiilin laatijaa yksilön mahdollisuudesta hallinnoida tietojensa palvelussa. Tämä tarkoittaisi esimerkiksi tietoa siitä, miten yksilö voisi hallinnoida tietojensa säilymistä palvelussa siten kuin jäljempänä 4 §:ssä ehdotetaan.

Yhdistyneiden kansakuntien lapsen oikeuksien komitean yleiskommentissa nro 25 (2021) lapsen oikeuksista suhteessa digitaaliseen ympäristöön todetaan kohdassa 72, että sopimusvaltioiden tulee tarjota lapsille ja heidän huoltajilleen erilaisista tietosuojaan liittyvistä asioista tietoa lapsille soveltuvalla kielellä ja saavutettavassa muodossa. Myös ehdotetussa 2 momentissa mainituista asioista olisi tiedotettava palvelun käyttäjiä tavalla, joka sopii esimerkiksi lapsille sekä muille saavutettavaa kieltä ja teknistä toteutusta tarvitseville. Pykälän 2 momentissa tarkoitettujen tietojen tulisi ilmaista tavalla, joka on käyttäjille selkeää ja saavutettavaa, ja tietojen tulisi olla palvelussa sellaisessa paikassa, josta käyttäjä huomaa ne helposti. Momentissa ehdotetun tiedottamisvelvollisuuden tarkoituksena olisi, että käyttäjä saisi keskeisimmät tiedot lyhyesti esimerkiksi samalla verkkosivulla, jolla antaa tietojensa, vaikka tarkemmat tiedot olisivat tutustuttavissa erillisestä tietosuojaaselosteesta tietosuojan yleissääntelyn mukaisesti.

Ehdotetussa 3 momentissa säädettäisiin, että yksilö voisi siirtää osaamisprofiiliinsa tietojensa opinto- ja tutkintorekisterilaisissa tarkoitetuista rekistereistä ja tietovarannoista. Lisäksi hän voisi

siirtää tietojaan osaamisprofiiliin ja työvoimapalveluiden järjestämislain 14 luvussa tarkoitetun palvelualueella olevan työnhakuprofiiliin välillä. Ehdotetussa laissa olisi perusteltua säätää tiedon liikkumisesta näiden palveluiden välillä, jotta ylläpitäjällä olisi velvollisuus varmistaa sähköinen tiedonsiirto momentissa tarkoitetulla tavalla. Momentin tarkoituksena ei olisi kuitenkaan estää ylläpitäjää mahdollistamasta tiedonsiirtoa myös osaamisprofiiliin ja muiden tietovarantojen välillä muun lainsäädännön mukaisesti. Sen sallisi myös ehdotettuun 4 momenttiin sisältyvä maininta eri tarkoituksista, joihin henkilö voisi tietojaan käyttää. Tarkoituksena on, että tiedon liikkuminen osaamisprofiiliin ja muiden tietovarantojen välillä olisi aina yksilölle vapaaehtoista, sillä 1 momentissa tarkoitetulla tavalla yksilö hallinnoisi osaamisprofiilinsa tietoja.

Ehdotetussa 4 momentissa säädettäisiin osaamisprofiilien sisältämien tietojen käsittelyn tarkoituksesta, sillä yleisen tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 3 kohta edellyttää määrittelemään henkilö tietojen käsittelyn tarkoituksen lainsäädännössä erityisesti silloin kun käsittelyn perusteena on lakisääteinen velvoite. Momentin mukaan yksilö päättäisi itse tietojensa käyttämisestä eri tarkoituksiin. Koska Osaamispolku-palvelun ensisijainen tarkoitus olisi tukea opintojaan ja uraansa suunnittelevia yksilöitä, ehdotettu säännös voisi kannustaa yksilöitä käyttämään palvelua opintojensa ja uransa suunnitteluun laajemmin kuin mitä he tekisivät siinä tapauksessa, jos palveluun annettuja tietoja voitaisiin käyttää muihin tarkoituksiin suoraan lain nojalla. Henkilö voisi halutessaan käyttää tietojaan omia tarkoituksiaan kuten työnhakua varten muodostamalla palvelussa esimerkiksi työnantajalle lähetettävän linkin osaamisprofiiliinsa. Lisäksi yksilö voisi halutessaan luovuttaa tietojaan esimerkiksi omaa ohjaustaan ja neuvontaansa varten. Yksilö voisi myös halutessaan jakaa dataansa muihin digitaalisiin palveluihin yleislainsäädännön ja teknisten edellytysten asettamissa puitteissa. Jos palvelua käyttävä yksilö ei haluaisi luovuttaa tietojaan minnekään, tiedot olisivat yksilöön yhdistettävässä muodossa vain henkilön itsensä ja yhteisrekisterinpitäjistä tietovarantoa ylläpitävän Opetushallituksen saatavilla. Yksilön oikeus päättää itse tietojensa käyttämisestä tarkoittaisi sitä, että tietoja ei saisi ilman yksilön suostumusta käyttää yksilöä koskevien päätösten tekemiseen esimerkiksi koulutuksessa tai työhallinnossa.

Lisäksi 4 momentin mukaan yksilö voisi valitsemiensa rajausten tai osaamisprofiilinsa tietojen perusteella saada palvelussa ehdotuksia koulutus- ja uravaihtoehtoista. Ehdotusten antamisessa käytettäisiin automaattista profilointia sekä tekoälyä. Kyse ei kuitenkaan olisi tietosuoja-asetuksen 22 §:ssä tai hallintolain 8 b luvussa tarkoitetut automaattisista päätöksistä eikä tiedonhallintalaissa tarkoitetusta automaattisesta ratkaisumenettelystä.

Ehdotettu 4 momentti sisältäisi lisäksi informatiivisen viittauksen siitä, että Opetushallituksen oikeudesta anonymisoida tiedot säädettäisiin 7 §:n 1 momentissa. Tietojen anonymisointi olisi poikkeus siihen, että henkilö päättäisi itse tietojensa käyttämisestä eri tarkoituksiin, joten siitä olisi selvyuden vuoksi perusteltua olla maininta samassa yhteydessä.

3 §. Ohjaajasta tallennettavat tiedot. Ehdotettu 3 § sisältäisi 2 §:ää täydentävän säännöksen osaamisprofiiliin sisältämistä tiedoista. Pykälän mukaan profiili voisi 2 §:ssä tarkoitettujen tietojen lisäksi sisältää ohjaajaan liittyvää tietoa, jonka hän vapaaehtoisesti tuottaa palveluun saadakseen suosituksia materiaaleista ohjaustyön ja ammatillisen osaamisen kehittymisen tueksi. Tällaiset tiedot olisivat käytännössä tietoa hänen toiminnastaan ja mielenkiinnon kohteistaan ohjaajana. Pykälässä tarkoitettuja tietoja antaisivat palveluun tyypillisesti opinto- ja uraohjaajat, sillä pykälässä tarkoitetut materiaalit olisi tarkoitettu erityisesti heille ohjaustyön ja ammatillisen kehittymisen tueksi. Pykälässä ei kuitenkaan rajattaisi, kuka voisi käyttää ohjaajalle suunnattuja toiminnallisuuksia, vaan pykälässä tarkoitettua tietoa voisi palveluun antaa kuka tahansa ohjaajaksi itsensä identifioiva saadakseen suosituksia ohjaajille tarkoitetuista materiaaleista.

4 §. Osaamistietovaranto. Ehdotetussa 4 §:ssä säädettäisiin osaamisprofiilien tietojen muodostamasta osaamistietovarannosta ja sen tarkoituksesta. Ehdotetun 1 momentin mukaan osaamisprofiilien tiedoista muodostuisi osaamistietovaranto, jonka tarkoituksena olisi tukea palvelua käyttäviä yksilöitä koulutukseen ja työelämään hakeutumisessa, niihin liittyvissä siirtymissä, oman osaamisen ylläpitämisessä sekä omien koulutus- ja uratietojen hyödyntämisessä. Lisäksi tietovarannon tarkoituksena olisi tukea yksilöiden ohjausta ja neuvontaa sekä osaamisen ja koulutuksen arviointia, tutkimusta, kehittämistä, tilastointia, muuta seurantaa ja suunnittelua.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin osaamistietovarannon tietojen säilytysajasta. Osaamistietovarannon tiedot säilytettäisiin lähtökohtaisesti niin kauan, kunnes henkilö itse poistaisi osaamisprofiilinsa palvelusta. Yleisen tietosuoja-asetuksen 5 artiklan 1 kohdan e alakohdassa tarkoitettujen säilytysten rajoittamisen periaatteen mukaan henkilötiedot on säilytettävä muodossa, josta rekisteröity on tunnistettavissa ainoastaan niin kauan kuin on tarpeen tietojenkäsittelyn tarkoitusten toteuttamista varten. Tietovaranto olisi olemassa ensisijaisesti yksilöiden omaa urasuunnittelua varten. Olisi kuitenkin haastavaa säätää objektiivisesti yhtä säilytysaikaa, joka olisi sopiva kaikkien palvelua käyttävien yksilöiden tarpeisiin: Siinä missä toiset tarvitsisivat palveluun tallentamia tietoja esimerkiksi vain vuoden ajan uransa yhdessä siirtymävaiheessa, toisilla olisi tarve palata osaamistietoihinsa uudelleen myöhemmin parin vuoden päästä. Esimerkiksi nuorten tekemät suunnitelmat koulutuspoluistaan voisivat ulottua ajallisesti jopa kymmenkin vuoden päähän, ja niitä voisivat sen jälkeenkin jatkaa suunnitelmat työllistymisestä. Jos tiedot häviäisivät palvelusta automaattisesti eikä yksilö pystyisi hyödyntämään palvelua silloin kun hänellä olisi siihen tarvetta, se saattaisi vähentää palvelun käyttöä ja sen yksilöille tuottamaa hyötyä. Vaikka tiedot olisivat palvelussa käyttämättä, ne olisivat tallessa vain yksilöiden omia tarkoituksia varten, ellei yksilö olisi antanut suostumusta niiden jatkohyödyntämiseen ehdotetun 7 ja 8 §:n mukaisesti.

Vaikka tietojen poistamisen lähtökohta olisi ehdotetun momentin mukaan sidottu osaamisprofiilin poistamiseen palvelusta, yhteisrekisterinpitäjille jätettäisiin mahdollisuus määrittellä tiedoille muu säilytysaika tiedonhallintalain 21 §:n 1 momentissa tarkoitetuilla perusteilla. Tällaisia perusteita ovat 1) tietoaineiston alkuperäisen käyttötarkoituksen mukainen tarpeellisuus viranomaisen toiminnassa; 2) luonnollisen henkilön tai oikeushenkilön etujen, oikeuksien, velvollisuuksien ja oikeusturvan toteuttaminen ja todentaminen; 3) sopimuksen tai muun yksityisoikeudellisen oikeustoimen oikeusvaikutus; 4) vahingonkorvausoikeudelliset vanhentumisajat; ja 5) rikosoikeudelliset vanhentumisajat. Tietoaineiston alkuperäinen käyttötarkoitus ei liity ensisijaisesti viranomaisen vaan yksilön toimintaan, mutta viranomaisen tarvitsee säilyttää tietoa tarjotakseen palvelun yksilölle ehdotetussa laissa säädetyllä tavalla. Yksilöiden suostumuksella tai anonymisoituina tietoja voitaisiin hyödyntää myös jäljempänä 7 §:ssä säädettyihin tarkoituksiin. Tällaisia tarkoituksia olisivat opetuksen, koulutuksen ja osaamisen arviointi, tutkimus, kehittäminen, tilastointi ja muu seuranta sekä ohjaus ja suunnittelu. Myös yleisessä tietosuoja-asetuksessa tarkoitettujen säilytysten rajoittamisen periaatteen mukaan henkilötietoja voidaan säilyttää pidempiä aikoja kuin mitä tietojenkäsittelyn tarkoitus edellyttää, jos henkilötietoja käsitellään ainoastaan yleisen edun mukaisia arkistointitarkoituksia taikka tieteellisiä tai historiallisia tutkimustarkoituksia tai tilastollisia tarkoituksia varten yleisen tietosuoja-asetuksen 89 artiklan 1 kohdan mukaisesti. Samalla on yleisen tietosuoja-asetuksen mukaan toteutettava tekniset ja organisatoriset toimenpiteet rekisteröidyn oikeuksien ja vapauksien turvaamiseksi, esimerkiksi anonymisoitava tiedot.

Määritettäessä säilytysaikoja tiedonhallintalain 21 §:n 1 momentin mukaisesti olennaista olisi, että Osaamispolku-palvelu ei tee yksilöitä koskevia päätöksiä, joihin voisi vaatia oikaisua tai hakea muutosta. Palvelun tarkoituksena ei myöskään olisi säilyttää tietoja tällaisten päätösten tekemistä varten. Sen sijaan palvelun rekisterinpitäjän ja ylläpitäjän näkökulmasta olisi tarpeen

mahdollistaa se, että ne voisivat määrittää riittävän pitkän säilytysajan, jotta ne kykenisivät tarvittaessa osoittamaan palvelun toteutuksen asianmukaisuuden. Tiedonhallintalain 21 §:n 1 momentin 4 ja 5 kohdissa tarkoitettujen vahingonkorvaus- ja rikosoikeudellisten vanhentumisaikojen lisäksi säilytysaikoihin voisi vaikuttaa se, millaisia tietoja ylläpitäjän olisi tarpeen säilyttää osoittaakseen noudattaneensa yleisen tietosuoja-asetuksen ja tekoälysäädöksen velvoitteita. Tarkoituksena on, että rekisterinpitäjät voisivat määrittää eri tietoaineistoille kuten lokitiedoille tarpeen mukaan erilaisia säilytysaikoja ottaen kuitenkin huomioon yleisen tietosuoja-asetuksen periaatteet, jotka rajoittavat henkilötietojen säilyttämistä. Koska vielä ei ole ehtinyt muodostua oikeuskäytäntöä esimerkiksi tekoälysäädöksen velvoitteiden noudattamisesta, tarkoituksenmukaista olisi, että rekisterinpitäjillä olisi mahdollisuus joustavasti määrittää tietoaineistojen säilytysaikoja tiedonohjaussuunnitelmissaan tiedonhallintalain 21 §:n yleissäännöksen nojalla.

Säilytysaika jäisi yhteisrekisterinpitäjien määritettäväksi myös tilanteissa, joissa henkilö ei ole poistanut osaamisprofiiliaan palvelusta ennen kuolemaansa. Tällöin on ilmeistä, ettei yksilö enää tarvitse tietoja niiden ensisijaiseen käyttötarkoitukseen eli osaamisensa ylläpitämiseen ja kehittämiseen sekä koulutuksensa ja uransa suunnitteluun. Perustuslakivaliokunta (PeVL 31/2017 vp, s. 5–6 ja siinä viitatus lausunnot) on kiinnittänyt huomiota tietojen säilyttämiseen rekisteröidyn kuoleman jälkeen. Vaikka vainaja ei lähtökohtaisesti ole Suomen perusoikeusjärjestelmässä perusoikeuksien subjekti, valiokunnan mukaan perustuslain 1 §:n 2 momentin säännös ihmisarvon loukkaamattomuudesta ulottaa kuitenkin vaikutuksensa laajemmalle kuin elossa olevien ihmisyksilöiden kohteluun ja säilytysaikoja tulisi arvioida sitä vasten. Valiokunnan mukaan tietojen pysyvä säilyttäminen ei ole henkilötietojen suojan mukaista, ellei siihen ole tietojärjestelmän luonteeseen tai tarkoitukseen liittyviä perusteita. Valiokunta on painottanut erityisesti arkaluonteisten tietojen säilytysajan rajaamista siihen, mikä on välttämätöntä sen tavoitteen saavuttamiseksi, jonka vuoksi tiedot on järjestelmään tallennettu. Yhteisrekisterinpitäjien tulisi huolehtia siitä, että osaamisprofiileja ei jäisi palveluun pysyvästi ainoastaan sen vuoksi, ettei profiiliin laatinut henkilö ole poistanut profiilia ennen kuolemaansa.

5 §. Yhteisrekisterinpitäjät ja vastuiden jako. Ehdotetun pykälän 1 momentissa säädettäisiin osaamistietovarannon yhteisrekisterinpitäjiksi Opetushallitus sekä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten sekä työ- ja elinkeinotoimistojen kehittämis- ja hallintokeskus (KEHA-keskus). Yleisen tietosuoja-asetuksen 4 artiklan 7 kohdan mukaan 'rekisterinpitäjällä' tarkoitetaan luonnollista henkilöä tai oikeushenkilöä, viranomaista, virastoa tai muuta elintä, joka yksin tai yhdessä toisten kanssa määrittelee henkilötietojen käsittelyn tarkoitukset ja keinot. Käsittelyn tarkoitukset ja keinot sekä rekisterinpitäjä voidaan määrittellä myös lainsäädännössä. Jos vähintään kaksi rekisterinpitäjää määrittää yhdessä käsittelyn tarkoitukset ja keinot, ne ovat yleisen tietosuoja-asetuksen 26 artiklan 1 kohdan mukaan yhteisrekisterinpitäjiä. Euroopan tietosuoja-neuvoston suuntaviivojen (Euroopan tietosuojaneuvosto: Suuntaviivat 07/2020 rekisterinpitäjän ja henkilötietojen käsittelijän käsitteistä yleisessä tietosuoja-asetuksessa, versio 2.0, annettu 7. heinäkuuta 2021) mukaan tarkoitusten ja keinojen määrittämisessä on kyse siitä, miksi ja miten tietoja käsitellään. Rekisterinpitäjän vastuulle kuuluvat erityisesti olennaiset keinot, jotka liittyvät läheisesti käsittelyn tarkoitukseen ja laajuuteen, kuten käsiteltävien henkilötietojen tyyppiin (mitä tietoja käsitellään), käsittelyn keston (kuinka pitkän aikaa niitä käsitellään), vastaanottajaryhmiin (keillä on pääsy tietoihin) ja rekisteröityjen ryhmiin (kenen henkilötietoja käsitellään). Käsittelyn tarkoituksen ohella keskeiset keinot liittyvät läheisesti myös siihen, onko käsittely laillista, tarpeellista ja oikeasuhteista. Yhteisrekisterinpitäjyyden yleinen kriteeri on kahden tai useamman yksikön yhteinen osallistuminen käsittelyn tarkoitusten ja keinojen määrittämiseen.

Esityksessä Opetushallituksen ja KEHA-keskuksen yhteisrekisterinpitäjyyttä ehdotettaisiin siksi, että osaamistietovarannon käyttötarkoitukset liittyvät sekä opetus- ja kulttuuriministeriön että työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonaloihin. Sen vuoksi tietojen käsittelyn tarkoituksia ja

keinoja määriteltäessä olisi tärkeää huomioida molempien hallinnonalojen näkökulmat. Ehdotettu laki sisältäisi säännöksiä sekä tarkoituksista että keinoista, mutta erityisesti keinoja ei ole mahdollista määritellä täysin tyhjentävästi laissa vaan yhteisrekisterinpitäjien olisi tarkennettava niitä lakia sovellettaessa. Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan näkökulma tulisi Opetushallitukselta; työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan näkökulma puolestaan KEHA-keskukselta. Yhteisrekisterinpitäjät määriteltäisiin ehdotetussa laissa myös siksi, että perustuslain 2 §:n 3 momentin mukaan julkisen vallan käytön tulee perustua lakiin eli viranomaisten tehtävistä on säädettävä lailla.

Ehdotetussa 2 momentissa säädettäisiin yhteisrekisterinpitäjien vastuunjaosta. Yleisen tietosuoja-asetuksen 26 artiklan 1 kohdan mukaan yhteisrekisterinpitäjien tulee määritellä keskinäisellä järjestyllä läpinäkyvällä tavalla kunkin vastuualue yleisessä tietosuoja-asetuksessa vahvistettujen velvoitteiden noudattamiseksi, paitsi jos rekisterinpitäjien vastuualueet määrittäisivät esimerkiksi kansallisessa lainsäädännössä. Ehdotetun 2 momentin mukaan yhteisrekisterinpitäjät määrittäisivät yhdessä henkilötietojen käsittelyn tarkoitukset ja keinot yleisen tietosuoja-asetuksen 4 artiklan 7 kohdassa ja 26 artiklassa tarkoitetulla tavalla. Euroopan tietosuojaneuvoston suuntaviivojen mukaan yhteinen osallistuminen tarkoitusten ja keinojen määrittämiseen voi olla esimerkiksi kahden tai useamman tahon tekemä yhteinen päätös tai tulos kahden tai useamman yksikön yhtenevistä päätöksistä, jotka koskevat tarkoituksia ja olennaisia keinoja. Hallituksen esitystä valmisteltaessa on arvioitu tarkoituksenmukaisimmaksi lähtökohdaksi, että Opetushallitus ja KEHA-keskus tekisivät ensisijaisesti yhteisiä päätöksiä.

Ehdotetun 2 momentin mukaan yhteisrekisterinpitäjät vastaisivat lisäksi yhdessä yleisen tietosuoja-asetuksen 5 artiklan 2 kohdassa tarkoitettuun osoitusvelvollisuudesta, 6 artiklassa tarkoitettuun käsittelyn lainmukaisuudesta, rekisteröidyn tunnistamistarpeen arvioimisesta 11 artiklan ja muun lainsäädännön mukaisesti, IV luvun 1 jakson mukaisesti rekisterinpitäjää ja henkilötietojen käsittelijää koskevista yleisistä velvollisuuksista, 33–34 artiklassa tarkoitettuun tietoturvaloukkauksia koskevista ilmoitusvelvollisuuksista, IV luvun 3 jakson mukaisesti tietosuojan vaikutustenarvioinnista ja ennakkokuulemisesta sekä IV luvun 4 jaksossa tarkoitettuun tietosuojavastaavasta. Ehdotetun 2 momentin mukaan yhteisrekisterinpitäjät vastaisivat yhdessä myös tietosuojalain 6 §:n 2 momentin 3 kohdassa tarkoitettuun tietosuojavastaavan nimittämisestä, 9 kohdassa tarkoitettuun erityisistä menettelysäännöistä, 10 kohdassa tarkoitettuun tietosuojan vaikutustenarvioinnin laatimisesta sekä 11 kohdassa tarkoitettuun muista menettelyllisistä ja organisatorisista toimenpiteistä. Tietosuojalain momentin 11 kohdassa mainitut tekniset toimenpiteet olisi ehdotetusta luettelosta jätetty pois, sillä tekniset toimenpiteet olisivat Opetushallituksen vastuulla. Tietosuojalain velvoitteet ovat pääosin samoja velvoitteita kuin edellä mainitut yleisen tietosuoja-asetuksen mukaiset velvoitteet.

Ehdotetussa 3 momentissa säädettäisiin, että tiedon siirtyessä muista rekistereistä alkuperäinen rekisterinpitäjä vastaisi kuitenkin tallentamiensa tietojen täsmällisyydestä yleisen tietosuoja-asetuksen 5 artiklan 1 kohdan d alakohdan mukaisesti. Lisäksi alkuperäinen rekisterinpitäjä vastaisi 16 artiklan mukaisesti rekisteröidyn oikeudesta tietojen oikaisemiseen. Momentin säännöksellä viitattaisiin erityisesti tilanteisiin, joissa osaamisprofiilin laatinut yksilö haluaisi siirtää osaamisprofiiliinsa tietojaan 2 §:n 3 momentissa tarkoitettulla tavalla opinto- ja tutkintorekistereissä tarkoitettuun rekistereistä ja tietovarannoista tai työvoimapalveluiden järjestämislain 14 luvussa tarkoitettulla palvelualustalla olevasta työnhakuprofiilista.

Ehdotetussa 4 momentissa säädettäisiin, että muista rekisterinpitäjän tehtävistä vastaisi Opetushallitus. Opetushallituksen tehtäviä olisivat erityisesti teknisemmät rekisterinpitäjän tehtävät. Hankkeen valmistelussa on katsottu, että ehdotettujen rekisterinpitäjien tehtävien hoitamiseksi yhteisrekisterinpitäjistä vain Opetushallitus tarvitsisi pääsyn henkilötietoihin. Euroopan tietosuojaneuvoston suuntaviivojen mukaan rekisterinpitäjällä ei tarvitse olla tosiasiallisesti pääsyä

käsiteltäviin tietoihin, jotta häntä voitaisiin pitää rekisterinpitäjänä. KEHA-keskus voisi siten olla yhteisrekisterinpitäjä ja vastata yleisemmistä velvoitteista myös ilman pääsyä käsiteltäviin henkilötietoihin. Lisäksi 4 momentissa Opetushallitukselle ehdotettavat muut rekisterinpitäjän tehtävät kattaisivat erityisesti yleisen tietosuoja-asetuksen III luvun mukaisista rekisteröidyn oikeuksista huolehtimisen. Vaikka Opetushallituksella olisi näistä ensisijainen vastuu, rekisteröity voisi yleisen tietosuoja-asetuksen 26 artiklan 3 kohdan mukaisesti käyttää yleisen tietosuoja-asetuksen mukaisia oikeuksiaan suhteessa kuhunkin rekisterinpitäjään ja kutakin rekisterinpitäjää vastaan.

6 §. Yhteisrekisterinpitäjien tiedonsaantioikeus. Pykälässä säädettäisiin yhteisrekisterinpitäjille oikeus salassapitosäännösten estämättä luovuttaa toisilleen 5 §:ssä säädettyjen tehtävien hoitamiseksi välttämättömät tiedot. Tarkoituksena on, että yhteisrekisterinpitäjät voisivat ehdotetun pykälän nojalla luovuttaa toisilleen sekä julkisia että salassapidettäviä tietoja, joita ne tarvitsevat 5 §:ssä säädettyjen rekisterinpitäjän tehtäviensä hoitamiseksi. Yleisen tietosuoja-asetuksen mukaisena käsittelyperusteena olisi tässä tapauksessa lakisääteinen velvoite hoitaa 5 §:ssä säädettyjä rekisterinpitäjän tehtäviä.

7 §. Tietoaineistot ja tietojen luovuttaminen. Ehdotetussa 7 §:ssä säädettäisiin tietojen käytöstä ja luovuttamisesta muihin tarkoituksiin kuin palvelua käyttävän yksilön henkilökohtaisia tarkoituksia varten tai yhteisrekisterinpitäjien tehtävien hoitamiseksi. Henkilötietojen käsittelyperusteena olisi 7 §:ssä tarkoitetuissa tilanteissa yleisen tietosuoja-asetuksen 6 artiklan e alakohta eli se, että käsittely olisi tarpeen yleistä etua koskevan tehtävän suorittamiseksi. Artiklan 3 kohdan mukaan käsittelyn perustasta on säädettävä lainsäädännössä. Siinä on määriteltävä myös käsittelyn tarkoitus tai 1 kohdan e alakohdassa tarkoitettu käsittelyssä sen on oltava tarpeen yleistä etua koskevan tehtävän suorittamiseksi. Lisäksi lainsäädännöllä voidaan mukauttaa yleisen tietosuoja-asetuksen sääntöjen soveltamista, muun muassa tietojenkäsittelyn yleisiä edellytyksiä, yhteisöjä joille ja tarkoituksia joihin henkilötietoja voidaan luovuttaa sekä käyttötarkoitussidonnaisuutta. Perusvaatimuksena tällaiselle lainsäädännölle on, että sen on täytettävä yleisen edun mukainen tavoite ja oltava oikeasuhtainen sillä tavoiteltuun oikeutettuun päämäärään nähden. Yleissäännös yleisen edun mukaisista käsittelyperusteista sisältyy tietosuojalain 4 §:ään, mutta siihen nähden ehdotetussa säännöksessä tarkennettaisiin, millaisiin yleisen edun mukaisiin tarkoituksiin osaamistietovarannon tietoja voitaisiin käsitellä.

Ehdotetussa 1 momentissa säädettäisiin, että Opetushallitus voisi anonymisoida osaamistietovarannon tiedot tiettyihin yleisen edun mukaisiin tarkoituksiin. Anonymisoinnista sisältyisi säännös ehdotettavaan pykälään, sillä tietojen anonymisointi edellyttää tietojen käsittelyä ja on siten henkilötietojen käsittelytoimi. Anonymisoinnilla tarkoitettaisiin täyttä anonymisointia, jonka jälkeen tiedot eivät olisi yhdistettävissä yksilöön mitenkään sillä tavoin, että tietty yksilö olisi tunnistettavissa niistä suoraan tai epäsuorasti. Anonymisoiduissa tiedoissa ei silloin olisi enää kyse yleisen tietosuoja-asetuksen 4 artiklan 1 kohdassa tarkoitetuista henkilötiedoista. Ehdotetun momentin mukaan Opetushallitus voisi anonymisoida tiedot tuottaakseen opetuksen, koulutuksen ja osaamisen arvioinnin, tutkimuksen, kehittämisen, tilastoinnin ja muun seurannan sekä ohjauksen ja suunnittelun edellyttämiä anonymisoituja tietoaineistoja (1 kohta). Lisäksi Opetushallitus voisi anonymisoida tiedot luovuttaakseen anonymisoituja tietoja opetuksen, koulutuksen ja osaamisen arviointia, tutkimusta, kehittämistä, tilastointia ja muuta seuranta sekä ohjausta ja suunnittelua varten (2 kohta). Opetushallitus voisi anonymisoida tiedot myös ehdotetussa laissa tarkoitettuun palvelukokonaisuuteen kuuluvan avoimen tietopalvelun tuottamista varten (3 kohta). Avointa tietopalvelua ei säänneltäisi ehdotetussa laissa tarkemmin, vaan sen toteuttaminen pohjautuisi yleislainsäädäntöön kuten nykyistenkin tietopalveluiden, esimerkiksi opetushallinnon tilastopalvelu Vipusen ja KEHA-keskuksen tietoalusta Myllyn.

Ehdotetussa 1 momentissa tietojen anonymisointi säädettäisiin Opetushallituksen oikeudeksi, sillä yhteisrekisterinpitäjistä Opetushallitus hoitaisi 5 §:ssä ehdotetun vastuunjaon mukaan tekniset käsittelytoimet. KEHA-keskus voisi saada tietoja käytettäväksi yleisen edun mukaisesti tarkoituksiin tietojen luovutuksen kautta. Euroopan tietosuojaneuvoston suuntaviivojen mukaan esimerkiksi samojen tietojen tai tietokokonaisuuksien vaihtoa kahden yksikön välillä ilman yhteisesti määriteltyjä tarkoituksia tai yhteisesti määriteltyjä käsittelytapoja olisi pidettävä tietojen siirtämisenä erillisten rekisterinpitäjien välillä (kyse ei siis ole yhteisrekisterinpidosta). Kunkin yhteisrekisterinpitäjän velvollisuutena on varmistaa, että sillä on käsittelylle oikeusperusta ja että tietoja ei käsitellä myöhemmin tavalla, joka on ristiriidassa niiden tarkoitusten kanssa, joita varten tiedot jakava rekisterinpitäjä alun perin keräsi ne.

Oikeus tietojen anonymisointiin mahdollistaisi sen, että osaamistiedoista olisi käytettävissä anonymisoitu tietoaineisto palvelun kehittämiseen ja moniin yleisen edun mukaisesti tarkoituksiin. Anonymisoiduista tiedoista voitaisiin esimerkiksi seurata algoritmin toimintaa ja tuottaa tilastoja. Anonymisoidun aineiston käytettävyys esimerkiksi tieteelliseen tutkimukseen riippuu siitä, millaisiin tutkimuskysymyksiin anonymisoidun aineiston avulla voidaan vastata.

Ehdotetussa 7 §:n 2 momentissa säädettäisiin, millä edellytyksillä osaamistietovarannosta voisi luovuttaa henkilötietoja anonymisoimattomina. Momentin mukaan Opetushallitus voisi luovuttaa osaamistietoja 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettuihin käyttötarkoituksiin anonymisoimattomina, jos henkilö tai hänen laillinen edustajansa olisi palvelussa antanut suostumuksensa siihen. Suostumus olisi tarkoitettu suojatoimeksi, ja sen antamisen sekä perumisen tavasta säädettäisiin jäljempänä ehdotetussa 8 §:ssä. Ehdotettu 2 momentti sisältäisi myös säännöksen salassapitettävien tietojen luovuttamisesta salassapitosäännösten estämättä. Salassapitosäännösten estämättä voitaisiin luovuttaa vain välttämättömät tiedot, vaikka henkilö tai hänen laillinen edustajansa olisi antanut suostumuksen tietojen luovuttamiseen.

Yleislakeihin kuten julkisuuslakiin nähden ehdotetussa 2 momentissa olisi kyse erityissäännöksestä, jota sovellettaisiin sen sijaan, mitä julkisuuslaissa säädetään oikeudesta saada tietoja. Tarkoituksena on, että anonymisoituja tietoja lukuun ottamatta osaamistietovarannon tiedot olisivat hyödynnettävissä muihin kuin osaamisprofiilin luoneen yksilön omiin tarkoituksiin ainoastaan yksilön suostumuksella. Tätä on esitystä valmisteltaessa pidetty oikeasuhtaisena siihen nähden, että palvelun tarkoituksena on ensisijaisesti tukea yksilöitä urasuunnittelussa sekä osaamisensa ylläpitämisessä ja kehittämisessä. Jotta yksilöt voisivat saada palvelusta sillä tavoitellun hyödyn, heillä olisi esityksen mukaan laaja oikeus hallinnoida palveluun antamia tietoja. Jos tietoja voitaisiin luovuttaa edelleen ilman suostumusta anonymisoimattomina, se vaikuttaisi todennäköisesti siihen, haluaisivatko yksilöt käyttää vapaaehtoista palvelua.

Ehdotetussa 2 momentissa säädettäisiin lisäksi, että osaamistietovarannon tietoja ei ilman henkilön tai hänen laillisen edustajansa suostumusta saisi anonymisoimatta käyttää tai luovuttaa muihin tarkoituksiin kuin 2 ja 3 §:ssä tarkoitettun palvelun tarjoamiseen yksilöille eikä arkistoida. Arkistoinnin lähtökohtana on yleensä, että kaikki viranomaisen asiakirjat olisivat arvomäärityksen kohteena. Kansallisarkisto määrittää asiakirjojen arvon, ellei laissa ole toisin säädetty. Ehdotettu 2 momentti olisi myös arkistolakiin nähden erityissäännös. Momentissa rajattaisiin arkistointitarkoituksiin käytettäväksi anonymisoimattomista tiedoista vain se tietovarannon osa, jota yksilöt olisivat antaneet suostumuksen hyödyntää arkistointitarkoituksiin.

Ehdotettu 7 §:n 2 momentti olisi tarkoitettu erityissäännökseksi myös esimerkiksi tilastolakiin (280/2004) nähden. Sen 15 §:n 1 momentissa säädetään Tilastokeskuksen oikeudesta saada valtion viranomaisilta tilastojen laatimisen kannalta välttämättömät henkilötiedot salassapitosäännösten estämättä. Tällaisia tietoja ovat 5 kohdan mukaan muun muassa henkilötiedot, jotka ku-

vaavat koulutusta sekä työllistymistä ja työoloja. Henkilön opintoja koskevien tietojen luovuttamista esimerkiksi tilastointiin käsiteltiin hallituksen esityksessä, jossa ehdotettiin vapaan sivistystyön vapaatavoitteisen koulutuksen suoritustietojen tallentamista valtakunnalliseen opinto- ja tutkintorekistereistä annetun lain mukaiseen tietovarantoon (HE 19/2021 vp). Tuolloin arvioitiin, että vapaaehtoisesti tallennettavista tiedoista ei muodostuisi kattavaa tietokantaa, jota olisi tarkoituksenmukaista hyödyntää tilastoinnissa. Toisaalta kyseisessä hallituksen esityksessä oli kyse tiedoista, jotka olivat kattavammin saatavilla vapaan sivistystyön oppilaitosten ylläpitäjiltä kuten siihenkin saakka. Vaikka kyseisen esityksen mukaan tietoja ei voisi luovuttaa tietovarantoa koskevan lain nojalla muutoin kuin opiskelijan itsensä palvelussa antaman suostumuksen perusteella, esimerkiksi Tilastokeskuksella kuitenkin tunnistettiin olevan oman lainsäädäntönsä nojalla mahdollisuus pyytää tietovarannosta samoja tietoja, mitkä niillä oli oikeus saada oppilaitoksen ylläpitäjältä. Sivistysvaliokunta totesi kyseistä hallituksen esitystä koskevassa mietinnössään (SiVM 2/2021 vp), tietojen tallentamisen vapaaehtoisuuden merkitsevän sitä, etteivät tiedot ole kattavia, mikä vaikeuttaa niiden käyttämistä tutkimuksellisiin, tilastollisiin ja yhteiskunnallisen päätöksenteon tarpeisiin. Koska tiedot olivat esityksen mukaan pääsääntöisesti vain henkilön itsensä, tiedot tallentaneen oppilaitoksen ylläpitäjän ja Opetushallituksen saatavilla, tällaiset tiedot ovat sivistysvaliokunnan mukaan rinnastettavissa omadataan. Omien tietojen hyödyntäminen palvelussa ja sen ulkopuolella on keskeistä myös Osaamispolussa.

Tieteellistä tai historiallista tutkimusta ja tilastointia koskeva tietosuojalain 4 §:n 3 kohta sekä arkistointia koskeva 4 kohta eivät niiden perustelujen (HE 9/2018 vp, s. 81–82) mukaan rajoita niiden toimijoiden piiriä, jotka voisivat käsitellä henkilötietoja kyseisillä perusteilla, vaan henkilötietojen käsittely on näiden tietosuojalain kohtien nojalla mahdollista niin luonnollisille henkilöille kuin julkisille tai yksityisille oikeushenkilöille. Perusteluissa kuitenkin korostetaan käsittelyn tarpeellisuutta ja oikeasuhtaisuutta sillä tavoiteltuun yleisen edun mukaiseen tavoitteeseen nähden. Perustelujen mukaan henkilötietojen myöhempi käsittely olisi aina erikseen arvioitava ottaen huomioon esimerkiksi aineistoon liittyvät tutkimusluvan ehdot ja aineistoon liittyvät aiemmat suostumukset.

8 §. Suostumuksen edellytykset. Ehdotetussa 8 §:ssä säädettäisiin suostumuksen edellytyksistä. Perustuslakivaliokunta (ks. esim. PeVL 20/2020 vp, s. 8) on katsonut, että silloin kun kyse ei tietosuoja-asetuksen mukaan ole suostumukseen perustuvasta käsittelystä eikä 7 artikla tule sovellettavaksi, on suostumuksesta säädettävä täsmällisesti. Säätelyyn on sisällyttävä säännökset suostumuksen antamisen ja sen peruuttamisen tavasta sekä suostumuksen aitouden ja vapaaseen tahtoon perustuvuuden varmistamisesta. Säätelyssä on myös varmistettava suostumuksen perustuminen riittävään tietoon eri käyttötarkoitusten ja esimerkiksi tietojen luovutusten suhteen. Myös Yhdistyneiden kansakuntien lapsen oikeuksien komitean yleiskommentissa nro 25 (2021) lapsen oikeuksista suhteessa digitaaliseen ympäristöön todetaan kohdassa 71, että pyydettyä suostumusta lapsen tietojen käsittelyyn sopimusvaltioiden tulisi varmistaa, että suostumus on informoitu ja vapaasti annettu. Suostumus tulee saada ennen tietojen käsittelyä. Kun huoltajan suostumus on tarpeen, tulee todentaa, että suostumus on paitsi informoitu, myös merkityksellinen ja lapsen huoltajan antama.

Ehdotetussa 8 §:ssä säädettäisiin, että 7 §:n 2 momentissa tarkoitettun suostumuksen voisi antaa ja sen voisi milloin tahansa perua palvelun kautta. Suostumuksesta tulisi käydä ilmi, että se on annettu vapaaehtoisesti ja nimenomaisesti sekä tietoisena siitä, mihin tarkoituksiin osaamistietoja voidaan käyttää ja luovuttaa. Perustuslakivaliokunta (PeVL 20/2020 vp, s. 8 ja PeVL 1/2018 vp, s. 10–11) on edellyttänyt, että suostumuksesta ilmenisi lisäksi, että sitä ei ole annettu esimerkiksi sosiaali- ja terveydenhuollon asiakaspalvelutilanteessa tai muussakaan viranomaismenettelyssä. Tämä johtuu siitä, että valiokunnan mielestä tällaisessa epätasapainoisessa tilanteessa annettava suostumus ei välttämättä ole aidosti vapaaehtoinen eikä tällaisessa tilanteessa

asiakkaalla ole välttämättä tosiasiallisia mahdollisuuksia harkita suostumuksen merkitystä. Vastaava näkökohta liittyy myös ehdotettuun 8 §:ään ja sen vuoksi suostumuksesta olisi pykälän mukaan myös käytävä ilmi, ettei sitä ole annettu työvoimahallinnon asiakaspalvelutilanteessa eikä viranomaismenettelyssä.

Lisäksi pykälässä olisi informatiivinen maininta siitä, että alaikäiseltä lapselta tarvittaisiin tietojen käyttöön ja luovuttamiseen myös tämän huoltajan tai muun laillisen edustajan suostumus. Alle 18-vuotiaan lapsen asioista kuten koulutuksesta, harrastuksista ja muista henkilökohtaisista asioista on lapsen huoltajilla oikeus päättää lapsen kanssa keskustellen ja ottaen huomioon lapsen mielipide ja toivomukset siten kuin lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain (361/1983) 3–5 §:ssä säädetään. Tällä perusteella edellytetään alaikäisen lapsen huoltajan suostumusta esimerkiksi opinto- ja tutkintorekisterilain 9 d §:n 3 momentin mukaan siihen, että vapaan sivistystyön suorituksista tallennetaan tieto opinto- ja tutkintorekisterilaissa tarkoitettuun tietovarantoon (HE 19/2021 vp, s. 22). Ehdotetussa 8 §:ssä tarkoitettun suostumuksen ikäraja ei olisi perusteita säätää alemmaksi kuin mitä edellytetään opintosuoritusten tallentamiseen. Ehdotetussa 8 §:ssä tarkoitettu suostumus alaikäisen lapsen huoltajalta olisi edellytyksenä ainoastaan 7 §:n 2 momentissa säädettyyn tietojen käyttöön ja luovuttamiseen yleisen edun mukaisesti tarkoituksiin. Sen sijaan 8 §:ssä tarkoitettu suostumus ei sääntelisi sitä, voiko lapsi hyödyntää digitaalista palvelua opintojensa suunnitteluun tai esimerkiksi tiedon etsimiseen eri ammateista. Digitaalisen palvelun käyttö esimerkiksi opinto-ohjauksen tunneilla jäisi yleislainsäädännön ja opetusallalla vakiintuneiden käytänteiden varaan.

Tietosuojalain 5 §:ssä säädetään, että kun henkilötietoja käsitellään tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan a alakohdassa tarkoitettun suostumuksen perusteella ja kyseessä on tietosuoja-asetuksen 4 artiklan 25 kohdassa tarkoitettujen tietoyhteiskunnan palvelujen tarjoaminen suoraan lapselle, lapsen henkilötietojen käsittely on lainmukaista, jos lapsi on vähintään 13-vuotias. Säännöksellä täsmennetään yleisen tietosuoja-asetuksen 8 artiklan 1 kohtaa. Sen perusteella lapsen henkilötietojen käsittely on tällöin lainmukaista, jos lapsi täyttää tässä tapauksessa kansallisessa lainsäädännössä säädetyn 13 vuoden ikärajan. Jos lapsi on alle kyseisen ikärajan, lapsen henkilötietojen käsittely on lainmukaista vain siinä tapauksessa ja siltä osin kuin lapsen vanhempainvastuunkantaja on antanut siihen suostumuksen tai valtuutuksen. (HE 9/2018 vp, s. 84.) Tietoyhteiskunnan palvelulla tarkoitetaan etäpalveluina sähköisessä muodossa palvelun vastaanottajan henkilökohtaisesta pyynnöstä toimitettavia palveluja, joista tavallisesti maksetaan korvaus. 'Etäpalvelu' viittaa palveluun, joka toimitetaan siten, että osapuolet eivät ole samanaikaisesti läsnä. 'Sähköisessä muodossa' toimitettava palvelu lähetetään lähetyspaikasta ja vastaanotetaan määränpäässä tietoja elektronisesti käsittelevien laitteiden (mukaan lukien digitaalinen pakkaaminen) tai tietojen säilytyksen avulla ja joka lähetetään, siirretään ja vastaanotetaan kokonaan linjoja, radioyhteyttä, optisia tai muita elektromagneettisia välineitä käyttäen. 'Palvelun vastaanottajan henkilökohtaisesta pyynnöstä toimitettavalla palvelulla' tarkoitetaan palvelua, joka toimitetaan henkilökohtaisen pyynnön perusteella tapahtuvana tiedonsiirtona. Osaamispolku-palvelussa ei tarkalleen ottaen ole kyse tietosuojalain 5 §:ssä ja yleisen tietosuoja-asetuksen 8 §:ssä tarkoitettun tietoyhteiskunnan palvelun tarjoamisesta tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan a alakohdassa tarkoitettun suostumuksen perusteella. Esimerkiksi tietosuojalain perusteluissa (HE 9/2018 vp, s. 84) todetaan, että pykälässä säädetty ikäraja koskisi ainoastaan henkilötietojen käsittelyä, jossa käsittelyn oikeudellinen käsittelyperuste on yleisen tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan a kohta eli rekisteröidyn suostumus. Tässä ehdotuksessa käsittelyperusteena ei olisi yleisen tietosuoja-asetuksen mukainen suostumus, vaan asetuksen mukaisena käsittelyperusteena olisi e kohta eli yleinen etu. Ehdotetussa 8 §:ssä säädetäisiin valtiosääntöoikeudellisesta suostumuksesta suojatoimenä. Lisäksi tietoyhteiskunnan palvelun määritelmän mukaan palveluista maksetaan tavallisesti korvaus, mutta Osaamispolku-

palvelusta ei. Näistä eroista huolimatta Osaamispolku-palvelu olisi kuitenkin lähellä tietoyhteiskunnan palvelun määritelmää, sillä se esimerkiksi tarjottaisiin etänä, sähköisessä muodossa ja palvelun vastaanottajan henkilökohtaisesta pyynnöstä.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin opinto- ja tutkintorekisterilain tavoin suostumuksen säilytysajasta. Suostumus ja ilmoitus sen perumisesta olisi pykälän mukaan säilytettävä yhtä pitkään kuin henkilöön yhdistettävissä olevat tiedot. Momentti sisältäisi myös säännöksen, että suostumuksen peruminen ei vaikuttaisi sitä ennen suostumuksen perusteella tehtyihin tiedonluovutuksiin.

9 §. Voimaantulo. Pykälä sisältäisi säännöksen lain voimaantulosta. Esityksen mukaan laki olisi tarkoitettu tulemaan voimaan 1.7.2025.

7.2 Laki valtakunnallisista opinto- ja tutkintorekistereistä annetun lain muuttamisesta

Lain nimike. Nykyisin opinto- ja tutkintorekisterilaki sisältää säännöksiä opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan opinnoista, koulutuksista, tutkinnoista ja osaamismerkeistä. Koska esityksen mukaan lain soveltamisala laajenisi muidenkin hallinnonalojen koulutuksiin jäljempänä kuvatulla tavalla, lain nimeen ehdotetaan lisättäväksi *koulutus*-sana. Lain uusi nimike olisi *laki valtakunnallisista opinto-, koulutus- ja tutkintorekistereistä*. *Koulutus*-sana tarkentaisi myös lain nykyistä soveltamisalaa, sillä alkuperäisen lain voimaantulon jälkeen sitä on laajennettu esimerkiksi vapaan sivistystyön koulutuksiin sekä Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskuksesta annetussa laissa tarkoitettuihin koulutuksiin.

2 §. Soveltamisala. Opinto- ja tutkintorekisterilain 2 §:n 1 momentti on luonteeltaan informatiivinen säännös siitä, missä laeissa tarkoitetut koulutukset ja tutkinnot ovat lain soveltamisalan piirissä (HE 72/2017 vp, s. 36). Sen mukaan lakia sovelletaan koulutukseen, tutkintoihin ja osaamismerkkeihin, joista säädetään perusopetuslaissa (628/1998), lukiolaissa (714/2018), ylioppilastutkinnosta annetussa laissa (502/2019), ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa (531/2017), ammattikorkeakoululaissa (932/2014), yliopistolaisissa (558/2009), vapaasta sivistystyöstä annetussa laissa (632/1998), tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta annetussa laissa (1215/2020), Helsingin eurooppalaisesta koulusta annetussa laissa (1463/2007), taiteen perusopetuksesta annetussa laissa (633/1998) sekä Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskuksesta annetussa laissa (682/2021). Jäljempänä laissa tarkennetaan, mitä tietoja näiden lakien mukaisista koulutuksista tallennetaan laissa tarkoitettuihin nykyisiin opinto- ja tutkintorekistereihin. Vastaavasti jäljempänä ehdotettavassa uudessa 4 a luvussa säädettäisiin, miltä osin näiden lakien mukaista koulutusta tallennettaisiin 4 a luvussa tarkoitettuun tietovarantoon.

Lisäksi 2 §:ään lisättäisiin uusi 2 momentti, jonka mukaan 4 a lukua sovellettaisiin 1 momentissa tarkoitettujen koulutusten, tutkintojen ja osaamismerkkien lisäksi työvoimapalveluiden järjestämislaissa säädettyihin koulutuksiin. Työvoimapalveluiden järjestämislaki tulee pääosin voimaan 1.1.2025, eli ennen kuin tässä esityksessä opinto- ja tutkintorekisterilakiin ehdotetut muutokset. Laki ehdotetaan säädettäväksi opinto- ja tutkintorekisterilain piiriin erillisessä momentissa selvyuden vuoksi, sillä siihen sovellettaisiin opinto- ja tutkintorekisterilain ainoastaan 4 a lukua.

Lisäksi uudessa 2 momentissa olisi informatiivinen maininta siitä, että 4 a lukua sovellettaisiin myös muuhun koulutukseen siten kuin jäljempänä kyseisessä luvussa säädetään. Tämän perusteella ehdotettua 4 a lukua sovellettaisiin muun muassa muiden hallinnonalojen kuin opetus- ja työhallinnon alan julkisesti rahoitettuihin koulutuksiin. Tällaisia koulutuksia on esimerkiksi

puolustusministeriön hallinnonalan Maanpuolustuskorkeakoululla sekä sisäministeriön hallinnonalan Poliisiammattikorkeakoululla ja Pelastusopistolla.

Pykälän nykyinen 2 momentti siirtyisi esityksen mukaan 3 momentiksi. Momentissa luetellaan laissa säänneltyjä tietovarantoja, joten siihen lisättäisiin maininta, että laissa säädettäisiin jatkossa myös jatkuvan oppimisen koulutustarjonnan tietovarannosta.

17 §. *Opiskelijavalintarekisterin käyttötarkoitus.* Pykälään lisättäisiin uusi 4 momentti, jonka mukaan opiskelijavalintarekisteriin tallennettuja koulutustarjonnan tietoja hyödynnettäisiin myös 4 a luvussa tarkoitettussa koulutustarjonnan tietovarannossa siten kuin kyseisessä luvussa säädetään. Opiskelijavalintarekisteri sisältää jo nykyisin koulutustarjonnan tietoja, jotka tallennetaan rekisteriin 17 §:n 3 momentissa säädettyjen osarekisterien käyttötarkoitusten perusteella. Nykyisen 3 momentin 1 kohdan mukaan opiskelijavalintarekisterin osarekistereistä korkeakoulujen hakurekisteriä käytetään valittaessa opiskelijoita yliopistolaissa tarkoitettuihin alempiin ja ylempiin korkeakoulututkintoihin johtaviin opintoihin ja ammattikorkeakoululaissa tarkoitettuun ammattikorkeakoulututkintoon ja ylempään ammattikorkeakoulututkintoon johtaviin opintoihin sekä yliopiston ja ammattikorkeakoulun harkinnan mukaan myös muuhun korkeakoulun tarjoamaan koulutukseen, sekä opiskelupaikan vastaanottamista koskevien rajoitusten valvontaan. Toista osarekisteriä eli ammatillisen koulutuksen, lukiokoulutuksen ja muun perusopetuksen jälkeisen koulutuksen hakurekisteriä käytetään 2 kohdan mukaan valittaessa opiskelijoita ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa ja lukiolaissa tarkoitettuihin koulutuksiin ja tutkintoihin, tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta annetussa laissa tarkoitettuun koulutukseen ja vapaassa sivistystyössä järjestettyyn oppivelvollisille suunnattuun koulutukseen. Näin kertyviä koulutustarjonnan tietoja hyödynnettäisiin 4 a luvussa tarkoitettuna koulutustarjonnan tietovarannon pohjana, jotta vältettäisiin kaksinkertaisten tallennusvelvoitteiden syntymistä opetuksen ja koulutuksen järjestäjille.

4 a luku. *Jatkuvan oppimisen koulutustarjonnan tietovaranto.* Lakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 4 a luku, jossa olisi säännökset jatkuvan oppimisen koulutustarjonnan tietovarannosta. Uusi koulutustarjonnan tietovaranto eroaa nykyisistä opinto- ja tutkintorekisterilain mukaisista tietovarannoista siinä, että nykyisiin tietovarantoihin tallennettavat tiedot koskevat lähtökohtaisesti yksittäisiä henkilöitä kuten heidän opintosuorituksiaan, oppivelvollisuuden suorittamistaan tai opiskelupaikkojen hakua. Sen sijaan uudessa tietovarannossa ei olisi kyse yksilöiden aikaisemmin suorittamista opinnoista, vaan tarjolla olevista tulevista koulutusmahdollisuuksista. Koulutustarjonnan tietovaranto liittyisi erityisesti Osaamispolku-palvelun kohtaantotoiminnallisuuden siten, että tietoja käytettäisiin rajattujen koulutusmahdollisuuksien esille tuomiseen palvelua käyttäville yksilöille. Tieto linkittyisi yksilöiden osaamisprofiileihin ja esimerkiksi työmahdollisuuksiin, mutta linkitys olisi tarkoitus toteuttaa valtakunnallisesta jatkuvan oppimisen osaamistietovarannosta annetussa laissa tarkoitettuna osaamistietovarannon puolella. Koulutustarjonnan tietovarannon tiedot eivät pääasiassa olisi henkilötietoja, vaikka mukana voisi olla esimerkiksi koulutusten yhteishenkilöiden nimiä ja yhteystietoja tai opettajien nimiä ja taustatietoja.

22 a §. *Tietovarannon käyttötarkoitus.* Pykälässä säädettäisiin jatkuvan oppimisen koulutustarjonnan tietovarannon käyttötarkoituksesta. Ehdotetun 1 momentin mukaan tietovarantoon tallennettuja tietoja olisi tarkoitus käyttää kohdennetuista koulutusmahdollisuuksista tiedottamiseen valtakunnallisesta jatkuvan oppimisen osaamistietovarannosta annetussa laissa tarkoitettussa palvelussa. Tietovarantoon tallennettavat koulutusmahdollisuudet voisivat nousta esille, kun yksilö hakee palvelusta ehdotuksia itselleen sopivista koulutuksista. Lisäksi 2 momentin mukaan tarkoituksena olisi tukea opetuksen ja koulutuksen arviointia, tutkimusta, kehittämistä, tilastointia ja muuta seurantaa sekä ohjausta ja suunnittelua.

22 b §. *Tietovarantoon tallennettava koulutustarjonta.* Pykälässä säädettäisiin, mitä koulutustarjontaa tietovarantoon olisi sisällytettävä kattavasti, jotta palvelu tukisi useimpien käyttäjiensä opintojen, koulutuksen ja uran suunnittelua. Kaikki tietovarannon sisältämä koulutustarjonta ei näkyisi palvelun käyttäjille. Palvelu voisi käyttää koulutustietovarannon tietoja räätälöidessään, mitä palveluun tallennettuja koulutusmahdollisuuksia palvelu nostaisi esille kunkin käyttäjän antamien valintojen ja tietojen pohjalta. Kokonaisuutena koulutustarjonnan tietoja hyödynnettäisiin erilaisten kokoomatietojen kuten tilastojen tuottamiseen. Jokin koulutus voisi olla pakollista tai mahdollista tallentaa tietovarantoon useamman ehdotetun lainkohdan perusteella. Tällaisessa tilanteessa tietovarantoa ylläpitävän Opetushallituksen ja tietoja siirtävän KEHA-keskuksen olisi tärkeää huolehtia siitä, että samaa koulutustarjontaa ei esiinny tietovarannossa ainakaan niin laajasti, että se esimerkiksi vääristäisi algoritmin toimintaa tai tilastoja.

Ehdotettu 1 momentti sisältäisi luettelon koulutustarjonnasta, jonka tiedot opetuksen ja koulutuksen järjestäjien olisi tallennettava tietovarantoon, elleivät ne olisi jo tallennettuina lain 4 luvussa tarkoitettuun opiskelijavalintarekisteriin ja hyödynnettävissä koulutustarjonnan tietovarantoon sieltä. Suuri osa ehdotetussa 1 momentissa tarkoitettujen koulutustarjonnan tiedoista sisältyy käytännössä nykyiseen opiskelijavalintarekisteriin. Opiskelijavalintarekisteriä koskevassa 4 luvussa ei kuitenkaan ole säädetty opetuksen ja koulutuksen järjestäjille suoraan velvoitetta koulutustarjonnan tietojen tallentamisesta opiskelijavalintarekisteriin. Lain 17 §:n 2 momentissa tarkoitettuun, opiskelijavalintarekisterin osarekisterinä olevaan korkeakoulujen hakurekisteriin on tällä hetkellä käytännössä tallennettava korkeakoulujen tutkintokoulutus, koska yhden paikan säännön valvontaa varten tarvitaan tieto vastaanotetuista tutkintopaikoista. Lain 17 §:n 3 momentin 1 kohdan mukaan korkeakoulujen hakurekisteriä käytetään valittaessa opiskelijoita yliopistolaisissa tarkoitettuihin alempiin ja ylempiin korkeakoulututkintoihin johtaviin opintoihin ja ammattikorkeakoululaisissa tarkoitettuun ammattikorkeakoulututkintoon ja ylempään ammattikorkeakoulututkintoon johtaviin opintoihin sekä yliopiston ja ammattikorkeakoulun harkinnan mukaan myös muuhun korkeakoulun tarjoamaan koulutukseen, sekä opiskelupaikan vastaanottamista koskevien rajoitusten valvontaan. Lainkohdassa tarkoitettuna muuna korkeakoulujen tarjoamana koulutuksena on rekisteriin tällä hetkellä mahdollista tallentaa esimerkiksi tutkinnon osia, joita onkin tallennettuna tähän opiskelijavalintarekisterin osarekisteriin. Toiseen osarekisteriin eli 17 §:n 2 momentissa tarkoitettuun ammatillisen koulutuksen, lukiokoulutuksen ja muun perusopetuksen jälkeisen koulutuksen hakurekisteriin on käytännössä tallennettava perusopetuksen jälkeisen koulutuksen valtakunnallisesta hakumenettelystä annetussa valtioneuvoston asetuksessa (*yhteishakuasetus*) tarkoitettujen yhteishaussa mukana olevat koulutukset. Lisäksi oppilaitoksilla on mahdollisuus tallentaa rekisteriin koulutusta, joka ei ole mukana yhteishaussa. Ammatillisen koulutuksen, lukiokoulutuksen ja muun perusopetuksen jälkeisen koulutuksen hakurekisteriä käytetään 17 §:n 3 momentin 2 kohdan mukaan valittaessa opiskelijoita ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa ja lukiolaisissa tarkoitettuihin koulutuksiin ja tutkintoihin, tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta annetussa laissa tarkoitettuun koulutukseen ja vapaassa sivistystyössä järjestettyyn oppivelvollisille suunnattuun koulutukseen. Tarkoituksena on, että opetuksen ja koulutuksen järjestäjien ei tarvitsisi tallentaa uuteen koulutustarjonnan tietovarantoon tietoa sellaisesta koulutustarjonnasta, jonka ne ovat jo kertaalleen tallentaneet opiskelijavalintarekisteriin.

Koska Osaamispolun olisi tarkoitus tukea yksilöiden urasuunnittelua erityisesti toiselle asteelle hakeutumisesta alkaen, palveluun ei ehdoteta sisällytettäväksi tietoja varhaiskasvatuksen eikä lasten esi- ja perusopetuksen tarjonnasta. Ehdotetun 1 momentin mukaan tietovarantoon olisi kuitenkin tallennettava tiedot perusopetuslaissa tarkoitettujen aikuisten perusopetuksen tarjonnasta (1 kohta). Esitystä valmisteltaessa on tunnistettu, että aikuisten perusopetus ei ole kokonaisuudessaan tallennettuna nykyiseen opiskelijavalintarekisteriin, joten siltä osin aikuisten perusopetusta järjestäville tulisi uusi velvoite koulutustarjonnan tietojen tallentamiseen.

Ehdotetun 1 momentin mukaan tietovarantoon tallennettaisiin myös tiedot lukiolaissa tarkoitettun koulutuksen ja tutkintojen tarjonnasta (2 kohta) sekä ylioppilastutkinnosta annetussa laissa tarkoitettujen tutkintojen tarjonnasta (3 kohta). Vaikka ylioppilastutkinnon suorittamiseen pitää olla ensin suorittanut lukion oppimäärän, myös ylioppilastutkintojen suoritusmahdollisuuksista olisi perusteltua tallentaa tietovarantoon tietoja, jotka voivat nousta esille ehdotuksina osaamisen kehittämiseksi. Näin palvelu voisi ehdottaa ylioppilastutkinnon suorittamista esimerkiksi henkilölle, joka olisi eronnut lukiosta suoritettuaan lukion oppimäärän mutta ei vielä ylioppilastutkintoa. Ylioppilastutkintoja ei ole nykyisin tallennettava opiskelijavalintarekisteriin.

Lisäksi tietovarantoon olisi tallennettava tiedot ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa tarkoitettun koulutuksen, tutkintojen, niiden osien ja osaamisalojen tarjonnasta (4 kohta). Ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 13 §:n mukaan ammatilliset tutkinnot muodostuvat ammatillisista tutkinnon osista ja yhteisistä tutkinnon osista. Olisi perusteltua, että palvelu voisi ehdottaa käyttäjilleen osaamisen kehittämiseksi myös tutkintojen osia. Tutkintojen osien tarjonnasta räätälöidyt ehdotukset voisivat tukea opintojen suunnittelussa esimerkiksi ilman opiskelupaikkaa jääneitä henkilöitä. Lisäksi niistä räätälöidyt ehdotukset voisivat olla avuksi henkilöille, jotka haluaisivat kehittää osaamistaan mutta olisivat jo aiemmin suorittaneet tutkinnon. Päälekkäistä tutkintokoulutusta voisi vähentää, että henkilöt saisivat tietoa myös mahdollisuuksista täydentää osaamistaan pelkillä tutkinnon osilla. Ammatillisissa tutkinnoissa on eri osaamisaloja, joilla tutkinnon voi suorittaa, mutta kaikki ne muodostuvat tutkinnon osista. Osaamisalat mainittaisiin kuitenkin ehdotetussa kohdassa erikseen, sillä koulutusvaihtoehtoja harkitsevalle tieto osaamisaloista on olennainen. Ammatillisen koulutuksen osalta pakollisena tallennettava koulutustarjonta mukailisi ehdotetussa pykälässä tutkintorakennetta. Ammatillisiin tutkintoihin kuuluva henkilökohtaistaminen mahdollistaa sitä monipuolisemmat sisällöt, esimerkiksi tutkinnon osaa pienemmät kokonaisuudet eri tutkinnoista poimien. Henkilökohtaistamisessa koulutuksen järjestäjä käy yhdessä opiskelijan kanssa räätälöiden kaikki ammatillisen koulutuksen mahdollisuudet läpi ja sopii hankittavasta osaamisesta. Vaikka henkilökohtaistamisen rajattomia mahdollisuuksia osaamisen hankkimiseksi on haastavaa sisällyttää koulutustarjonnan tietovarantoon, henkilökohtaistamisen mahdollisuudesta voitaisiin antaa palvelussa tietoa tutkintorakenteen mukaisten tietojen yhteydessä.

Lisäksi koulutustarjonnan tietovarantoon olisi ehdotetun 1 momentin mukaan tallennettava tiedot ammattikorkeakoululaissa tarkoitettun tutkintokoulutuksen, tutkintojen osien, ammatillisen opettajakoulutuksen ja korkeakouluopintoihin valmentavan koulutuksen tarjonnasta (5 kohta). Ammatillisen opettajakoulutuksen järjestämiseen voidaan lain 8 §:n 2 momentin mukaan antaa oikeus ammattikorkeakoulun toimiluvassa. Ehdotetun 5 kohdan perusteella ammattikorkeakoulujen olisi tallennettava tietovarantoon tietoa myös tarjoamastaan ammattikorkeakoululain 10 §:n 3 momentissa tarkoitettusta maahanmuuttajien valmentavasta koulutuksesta, jonka tarkoituksena on antaa valmiuksia ammattikorkeakouluopintoja varten. Tietovarantoon tallennettaisiin myös tiedot yliopistolaissa tarkoitettun tutkintokoulutuksen ja tutkintojen osien tarjonnasta (6 kohta). Korkeakoulujen tarjoamien tutkinnon osien tallentamista perustelevat samat seikat, jotka on edellisessä kappaleessa tuotu esiin ammatillisen koulutuksen tutkintojen osien yhteydessä.

Osaamispolkuun tallennettaisiin lisäksi tiedot vapaasta sivistystyöstä annetun lain 7 a luvussa tarkoitettun oppivelvollisille suunnatun koulutuksen tarjonnasta (7 kohta) sekä tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta annetussa laissa tarkoitettun koulutuksen ja tutkintojen tarjonnasta (8 kohta), sillä näistä räätälöidyt ehdotukset voisivat tukea perusopetuksen päättävien tai päättäneiden pysymistä opintojen piirissä ja hakeutumista toiselle asteelle. Tutkintokoulutukseen valmentava koulutus on perusopetuksen jälkeiseen tutkintotavoitteiseen koulutukseen ohjaavaa ja valmistavaa koulutusta, joka antaa opiskelijalle valmiuksia hakeutua lukiokoulutukseen tai ammatilliseen tutkintokoulutukseen, ohjaa jatko-opinto- ja työelämäsuunnitelman

laadintaan sekä vahvistaa opiskelijan edellytyksiä suorittaa lukiokoulutuksen oppimäärä ja sen päätteeksi suoritettava ylioppilastutkinto tai ammatillinen tutkinto.

Lisäksi koulutustarjonnan tietovarantoon olisi tallennettava tiedot Maanpuolustuskorkeakoulusta annetussa laissa (1121/2008) tarkoitetun Maanpuolustuskorkeakoulun koulutustarjonnasta (9 kohta). Kyse on lakisääteisestä tehtävästä korkeakoulutasoiseen koulutukseen, josta tietovarannon olisi tarkoitus sisältää mahdollisimman kattavasti tietoa. Maanpuolustuskorkeakoulu on jo vapaaehtoisesti tallentanut koulutustarjonnastaan tietoa nykyiseen opiskelijavalintarekisteriin.

Ehdotetussa 2 momentissa säädettäisiin, että Opetushallituksen olisi toisinnettava tietovarantoon 1 momentissa tarkoitetut, opiskelijavalintarekisteriin sisältyvät tiedot. Toisintamisella olisi tarkoitus välttää sitä, että opetuksen ja koulutuksen järjestäjät joutuisivat tallentamaan tietoja eri palveluihin useaan kertaan. Toisintamisen sijaan Opetushallitus voisi sopia tietojen siirtymisestä vähintään yhtä kattavasti muusta palvelusta. Tämä voisi olla tarkoituksenmukaista esimerkiksi tilanteissa, joissa jonkin koulutustarjonnan tietoja olisi opiskelijavalintarekisteriä kattavammin tallennettuna muuhun palveluun ja kaksinkertaista tallentamista olisi mahdollista välttää enemmän, jos tiedot siirrettäisiin sieltä. Tietojen siirtäminen muista palveluista ei kuitenkaan olisi Opetushallitukselle velvoittavaa kuten tietojen toisintaminen opiskelijavalintarekisteristä, vaan se jäisi Opetushallituksen harkittavaksi tapauskohtaisesti. Momentissa tarkoitettu muu palvelu voisi olla esimerkiksi Digivisio 2030 -hankkeen Opin.fi-palvelu, jos tietojen siirtäminen sieltä auttaisi välttämään kahdenkertaista tallentamista.

Ehdotetun 3 momentin mukaan KEHA-keskuksen olisi siirrettävä tietovarantoon työvoimapalveluiden järjestämislain 121 §:ssä tarkoitetusta työvoimapalvelujen valtakunnallisesta tietovarannosta tiedot laissa tarkoitettujen koulutusten ja valmennusten tarjonnasta. Laissa tarkoitettuja koulutuksia ovat työvoimakoulutus ja muutosturvakoulutus.

Ehdotetussa 3 momentissa tarkoitetut työvoimakoulutukset sisältäisivät myös työvoimapalveluiden järjestämislain 62 §:n 1 momentissa tarkoitetut yhteishankintakoulutukset. Kyseisen momentin mukaan työvoimaviranomainen voi järjestää työvoimakoulutuksen yhdessä työnantajan, yrittäjäksi aikovan henkilön toimeksiantajan tai yrittäjyysoikeudet luovuttavan yrityksen kanssa siten, että tämä osallistuu koulutuksen rahoittamiseen. Yhteishankintakoulutus voidaan järjestää 1) koulutuksen rahoitukseen osallistuvan työnantajan palvelukseen tuleville tai palveluksessa oleville työntekijöille tai vuokratyöntekijöille tai 2) sellaiselle yrittäjäksi aikovalle, jolla olisi harvalukuisia toimeksiantajia tai joka on hankkimassa yrittäjyysoikeudet toiselta yritykseltä.

Ehdotetun 3 momentin perusteella tietovarantoon siirrettäisiin tiedot myös sellaisista kotoutumisen edistämisestä annetussa laissa (681/2023) tarkoitetuista kotoutumiskoulutuksista, jotka järjestetään työvoimakoulutuksena. Lain 27 §:n 2 momentin mukaan työnhakijaksi rekisteröityneen kotoutuja-asiakkaan kotoutumiskoulutus toteutetaan pääsääntöisesti työvoimakoulutuksena, josta säädetään työvoimapalveluiden järjestämislaisissa. Momentin mukaan kotoutumiskoulutus voidaan toteuttaa myös omaehtoisena opiskeluna, mutta omaehtoisena opiskeluna toteutettavat kotoutumiskoulutukset eivät sisältyisi ehdotetussa 3 momentissa tarkoitettuihin koulutuksiin, joiden tiedot KEHA-keskus siirtäisi koulutustarjonnan tietovarantoon. Omaehtoista kotoutumiskoulutusta voidaan kuitenkin järjestää sellaisena koulutuksena, jonka tarjontaa tallennettaisiin koulutustarjonnan tietovarantoon muiden ehdotettujen säännösten perusteella. Kotoutumisen edistämisestä annetun lain 26 §:n 5 momentin mukaan kotoutumiskoulutuksena voidaan toteuttaa luku- ja kirjoitustaitokoulutusta, jota annetaan Opetushallituksen vapaan sivistystyön lukutaitokoulutuksen opetussuunnitelmasuosituksen mukaisesti. Luku- ja kirjoitustaitokoulutusta toteuttavat vapaan sivistystyön oppilaitokset. Kotoutumiskoulutuksena voidaan järjestää myös aikuisten perusopetusta, jota annetaan Opetushallituksen aikuisten perusopetuksen

opetussuunnitelman perusteiden mukaisesti. Näitä kahta kotoutumiskoulutusta toteutetaan nykyisin yksinomaan omaehtoisena koulutuksena. Perusopetuslaissa tarkoitetun aikuisten perusopetuksen tarjonta olisi tallennettava koulutustarjonnan tietovarantoon ehdotettavan 22 b §:n 1 momentin 1 kohdan nojalla. Vapaan sivistystyön koulutusten tallentamisesta puolestaan säädetään ehdotettavan 22 b §:n 1 momentin 7 kohdassa ja 22 c §:n 1 momentin 2 kohdassa.

Lisäksi tietovarantoon siirrettäisiin ehdotetun 3 momentin mukaan tiedot myös työvoimapalveluiden järjestämislaissa tarkoitetuista valmennuksista. Työvoimapalvelujen valtakunnallisessa tietovarannossa on tietoa erilaisista valmennuksista, joissa on myös Osaamispolun kohderyhmille olennaista koulutustarjontaa. Lisäksi koulutukset ja valmennukset ovat sisällöllisesti lähellä toisiaan.

Tietojen tallentamisesta työvoimapalvelujen valtakunnalliseen tietovarantoon on säännös työvoimapalveluiden järjestämislain 121 §:ssä. Pykälän 1 momentin 1 kohdan mukaan työvoimaviranomaisella ja KEHA-keskuksella on velvollisuus tallentaa valtakunnalliseen tietovarantoon muun muassa tiedot, jotka ovat tarpeen työvoimapalvelujen järjestämiseksi ja tuottamiseksi. Pykälän 2 momentissa tarkennetaan, että 1 momentissa tarkoitettuja tietoja ovat ainakin 114 §:ssä tarkoitetut tiedot ja valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä valtakunnalliseen tietovarantoon tallennettavista muista tiedoista kuin henkilötiedoista. Lain 114 §:ssä säädetään, mitä tietoja voidaan käsitellä henkilöasiakkaasta, työvoimapalveluja hakevasta tai saavasta työnantajasta sekä työvoimapalvelujen tuottajasta. Työvoimapalvelujen valtakunnallisesta tietovarannosta säädettyä on ollut tarkoitus mahdollistaa se, että myös yksityiset toimijat pystyisivät kirjaamaan tietovarantoon palveluitaan.

22 c §. *Vapaaehtoisesti tallennettava koulutustarjonta.* Ehdotetussa pykälässä säädetäisiin, mitä koulutustarjontaa tietovarantoon olisi mahdollista tallentaa 22 b §:ssä tarkoitettujen tietojen lisäksi. Ehdotetussa 22 c §:ssä olisi kyse koulutustarjonnasta, jota opetuksen ja koulutuksen järjestäjät sekä Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskus voisivat halutessaan tallentaa tietovarantoon. Pykälässä tarkoitetun koulutustarjonnan tallentamiseen ei kuitenkaan olisi velvoitetta.

Pykälän 1 momentin mukaan opetuksen ja koulutuksen järjestäjät voisivat halutessaan tallentaa tietovarantoon tietoa ammattikorkeakoululaissa tai yliopistolaissa tarkoitetun erikoistumiskoulutuksen ja muun täydennyskoulutuksen kuin tutkintojen osien tarjonnasta (1 kohta). Kohta kattaisi sekä korkeakoulun että sen omistaman osakeyhtiön koulutustarjonnan. Olisi perusteltua, että tietovarantoon voisi palvelun käytettäväksi tallentaa tietoa myös korkeakoulujen omistamien osakeyhtiöiden täydennyskoulutuksesta, sillä tällainen koulutus on rinnastettavissa 1 kohdassa tarkoitettuun korkeakoulujen järjestämään täydennyskoulutukseen.

Lisäksi tietovarantoon voisi tallentaa tietoa muun kuin 22 b §:n 1 momentin 7 kohdassa tarkoitetun, vapaasta sivistystyöstä annetun lain mukaisen koulutuksen ja osaamismerkkien tarjonnasta (2 kohta). Vapaa sivistystyö on luonteeltaan vapaata ja voi käsittää monenlaista koulutusta lyhytkursseista lukuvuoden mittaisiin koulutuksiin. Kaiken vapaan sivistystyön koulutuksen tietoja ei viedä nykyiseen Opintopolkuun, vaan siellä on lähinnä pitkien linjojen opintotarjontaa. Oppilaitosten intressissä voisi olla viedä koulutustarjontaa Osaamispolkuun, mutta niitä ei olisi perusteltua velvoittaa siihen ilman lisärahoitusta, sillä oppilaitoksilla olisi hyvin vaihtelevasti resursseja veloitteen toteuttamiseen. Vapaan sivistystyön koulutuksen sisältöjä ei yleensä ohjata valtakunnallisilla opetussuunnitelman perusteilla tai vastaavilla opetushallinnon määräyksillä, minkä takia kaiken vapaan sivistystyön koulutustarjonnan tietojen tallentaminen järjestelmään olisi todennäköisesti työlästä. Lisäksi koska vapaan sivistystyön osalta olisi haastavaa valvoa tiedon tallentamisveloitteen noudattamista, vapaan sivistystyön oppilaitosten ylläpitäjille ei ehdoteta säädettyä velvoitetta vaan ainoastaan mahdollisuus tallentaa tietoja niiden

järjestämistä koulutusmahdollisuuksista. Tämä koskisi muuta kuin oppivelvollisille suunnattua, kansanopistojen järjestämää koulutusta, jonka tarjonta veloitettaisiin ehdotetussa 1 momentissa tallentamaan koulutustarjonnan tietovarantoon. Vapaan sivistystyön oppilaitoksen ylläpitäjällä olisi mahdollisuus tallentaa tietoa koulutusmahdollisuuksista koulutustarjonnan tietovarantoon myös siinä tapauksessa, vaikka ylläpitäjä ei käyttäisi nykyisen opinto- ja tutkintorekisterilain antamaa mahdollisuutta tallentaa nykyisiin tietovarantoihin opintosuoritusten tietoja.

Ehdotetun 1 momentin mukaan tietovarantoon voisi tallentaa tietoja myös Helsingin eurooppalaisesta koulusta annetussa laissa (1463/2007) tarkoitetun lukio-opetuksen tarjonnasta (3 kohta). Tietovarantoon voisi tallentaa tietoa myös Helsingin eurooppalaisesta koulusta annetussa laissa tarkoitetun lukio-opetuksen tarjonnasta. Helsingin eurooppalaisesta koulusta annetun lain 5 §:n 1 momentissa säädetään, että koulussa annettava opetus jakaantuu kaksivuotiseen esikouluun, viisivuotiseen alakouluun sekä seitsemävuotiseen yläkoululukioon siten kuin opetus- ja kulttuuriministeriön päätöksessä tarkemmin määrätään. Koska tietovarantoon tallennettaisiin 22 b §:n mukaan tiedot lukiolaissa tarkoitetusta opetuksesta, olisi perusteltua, että opinto- ja tutkintorekisterilain piiriin kuuluva Helsingin eurooppalainen yläkoululukio voisi halutessaan tallentaa tietovarantoon tiedot myös sen lukio-opetuksesta.

Lisäksi tietovarantoon voisi tallentaa tietoja taiteen perusopetuksesta annetussa laissa tarkoitetun koulutuksen tarjonnasta (4 kohta). Taiteen perusopetusta on tarjolla yli 85 prosentissa Suomen kuntia yhteensä noin 400 oppilaitoksessa, ja toimijakenttä on moninainen: Taiteen perusopetusta järjestetään sekä kunnallisissa että yksityisissä oppilaitoksissa, yhdeksällä eri taiteentalalla ja kahden eri oppimäärän laajuisena. Vuonna 2024 opetusta annetaan 138 taiteen perusopetusoppilaitoksissa taiteen perusopetuksen opetustuntikohtaisen valtiosuuden piirissä. Lisäksi taiteen perusopetuksesta annetun lain mukaista opetusta annetaan vapaan sivistystyön oppilaitoksissa vapaan sivistystyön valtiosuuden piirissä. Noin 120 kansalaisopistossa opetetaan taiteen perusopetusta vapaan sivistystyön alla, mikä tarkoittaa tuntimääräisesti noin kymmenesosaa taiteen perusopetusoppilaitoksissa toteutettavasta opetustuntimäärästä. Edellä mainittujen lisäksi taiteen perusopetusta annetaan myös oppilaitoksissa, jotka eivät ole opetustuntikohtaisen valtiosuuden piirissä. Näissä tapauksissa koulutuksen järjestäjä on taiteen perusopetuksesta annetun lain mukaisesti kunta. Taiteen perusopetuksesta olisi perusteltua säätää ehdotettavassa 4 a luvussa vastaavasti kuin vapaasta sivistystyöstä, jotta esimerkiksi kunnallisissa vapaan sivistystyön oppilaitoksissa voitaisiin toimia samalla tavalla riippumatta siitä, onko kyse taiteen perusopetuksesta tai vapaasta sivistystyöstä. Tieto mahdollisuudesta suorittaa taiteen perusopetusta voisi Osaamispolku-palvelussa tarjota aidosti arvokasta tietoa oppilaille, jotka ovat kiinnostuneita taiteen eri alojen jatko-opinnoista. Esimerkiksi taiteen perusopetuksessa kuvataidetta opiskelleelle nuorelle palvelu voisi tuoda esille vaihtoehdon hakea kuvataidelukioon tai taideyliopistoon. Palvelun kautta oppilas voisi saada neutraalia tietoa opiskelu- ja uramahdollisuuksistaan riippumatta siitä, miten hänen ympäristönsä suhtautuu eri uravaihtoehtoihin.

Koulutustarjonnan tietovarantoon voisi tallentaa tietoa myös Saamelaisalueen koulutuskeskuksesta annetussa laissa (252/2010) tarkoitetun saamen kielen ja kulttuurin opetuksen tarjonnasta (5 kohta). Saamelaisalueen koulutuskeskus järjestää myös ammatillisesta koulutuksesta annetun lain mukaista ammatillista koulutusta ja tutkintoja, jotka toisinnettaisiin tai tallennettaisiin palveluun sen perusteella, mitä edellä 22 b §:ssä säädettäisiin kyseisen lain mukaisesta koulutuksesta, tutkinnoista, niiden osista ja osaamismerkeistä.

Ehdotetun 2 momentin mukaan Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskuksesta annetussa laissa tarkoitettu palvelukeskus voisi tallentaa tietovarantoon tietoa lain 2 luvussa tarkoitetun, palvelukeskuksen rahoittaman tai hankkiman koulutuksen ja muiden osaamispalvelujen tarjonnasta. Tietoa näiden koulutusten ja osaamispalvelujen tarjonnasta voisivat tallentaa myös kyseisen koulutuksen tai osaamispalvelujen järjestäjät. Lain 8 §:n mukaan palvelukeskus voi

myöntää valtionavustusta 1) ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 5 §:ssä tarkoitettujen tutkintojen ja tutkinnon osien järjestämiseen; 2) vapaasta sivistystyöstä annetussa laissa tarkoitettujen oppilaitoksen ylläpitäjän järjestämään koulutukseen; 3) yliopistolain 7 §:ssä tarkoitettujen tutkintojen, erikoistumiskoulutuksen ja tutkintojen osia sisältävän koulutuksen järjestämiseen; 4) ammattikorkeakoululain 10 §:ssä tarkoitettujen tutkintojen, ammatillisen opettajankoulutuksen, erikoistumiskoulutuksen ja tutkinnon osia sisältävän koulutuksen sekä maahanmuuttajille tarkoitettujen koulutuksen järjestämiseen; 5) Saamelaisalueen koulutuskeskuksesta annetussa laissa (252/2010) tarkoitettujen saamen kielen ja kulttuurin opetuksen järjestämiseen; 6) koulutukseen hakeutumista ja osallistumista tukevaan toimintaan sekä 7) toimialaan kuuluvan toiminnan kehittämiseen ja kokeiluihin. Näin ollen suuri osa pykälässä tarkoitettua koulutuksesta tulisi tai voisi tulla tallennetuksi koulutustarjonnan tietovarantoon edellä esitettyjen muidenkin lakiviittausten perusteella.

Ehdotetun 22 c §:n 3 momentin mukaan myös muuta julkisesti rahoitettua koulutusta järjestävät voisivat tallentaa tietovarantoon tietoja julkisesti rahoitetun koulutuksensa tarjonnasta lukuun ottamatta varhaiskasvatusta sekä lasten esi- ja perusopetusta. Momentin perusteella tietoja koulutustarjonnastaan voisivat tallentaa palvelun hyödynnettäväksi esimerkiksi sisäministeriön alalla toimivat Poliisiammattikorkeakoulu, Pelastusopisto sekä Raja- ja merivartiokoulu. Poliisiammattikorkeakoulusta annetun lain (1164/2013) 13 §:n mukaan Poliisiammattikorkeakoulussa annetaan sisäisen turvallisuuden alalla korkeakoulututkintoon johtavaa opetusta sekä järjestetään ammatillisia erikoistumisopintoja ja muuta koulutusta. Lain 14 §:n mukaan Poliisiammattikorkeakoulussa voidaan suorittaa sisäisen turvallisuuden alalla ammattikorkeakoulututkintoja ja ylempiä ammattikorkeakoulututkintoja. Pelastusopistosta annetun lain (607/2006) 2 §:n mukaan Pelastusopisto antaa pelastustoimen ja hätäkeskustoiminnan ammatillista peruskoulutusta, pelastustoimen päällystön ammattikorkeakoulututkintoon johtavaa koulutusta sekä normaaliolojen häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin varautumiseen valmentavaa koulutusta. Rajavartiolaitoksen hallinnosta annetun lain (577/2005) 25 §:n mukaan Raja- ja merivartiokoulussa voidaan antaa rajavartiolaitoksen virkaan kelpoisuusvaatimukseksi säädettyä koulutusta sekä täydennys- ja erikoiskoulutusta rajavartiolaitoksen henkilökunnalle ja muille henkilöille. Lisäksi Raja- ja merivartiokoulussa voidaan järjestää Maanpuolustuskorkeakoulusta annetussa laissa tarkoitettua upseerin koulutusohjelmaan, jatko-opintoihin tai täydennyskoulutukseen kuuluvaa opetusta rajavartiolaitoksen toimialalla sen mukaan kuin Maanpuolustuskorkeakoulun kanssa asiasta erikseen sovitaan. Vartiolentolaiueessa voidaan järjestää rajavartiolaitoksen ilmailussa tarpeellista koulutusta yhteistoiminnassa Raja- ja merivartiokoulun sekä muiden oppilaitosten kanssa. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalla järjestetään erikoislääkäri- ja erikoishammaslääkärikoulutusta, maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalla puolestaan erikoiseläinlääkärikoulutusta.

Ehdotetun 22 c §:n 4 momentin mukaan Opetushallituksen olisi toisinnettava 1–3 momentissa tarkoitettut, opiskelijavalintarekisteriin tallennettavat tiedot, jos opetuksen tai koulutuksen järjestäjä tahtoi sisällyttää ne koulutustarjonnan tietovarantoon. Kuten 22 b §:n kohdalla, Opetushallitus voisi myös sopia tietojen siirtymisestä vähintään yhtä kattavasti muusta palvelusta.

22 d §. Vastuu tietojen täsmällisyydestä. Pykälässä säädettäisiin 22 b §:n 1 momentissa ja 22 c §:n 1–3 momentissa tarkoitettujen tietojen tallentajille velvollisuus huolehtia tietojen täsmällisyydestä ennen niiden tallentamista tietovarantoon. Tietojen täsmällisyys on yksi yleisen tietosuojasetuksen 5 artiklassa säädettyistä henkilötietojen käsittelyn periaatteista. Artiklan 1 kohdan d alakohdan mukaan henkilötietojen on oltava täsmällisiä ja tarvittaessa päivitettyjä. Käsittelyn tarkoituksiin nähden epätarkat ja virheelliset henkilötiedot tulee poistaa tai oikaista viipymättä. Vaikka henkilötietoja olisi koulutustietovarannon tiedoista vain vähäinen osa, pykälässä täsmällisyydellä ei tarkoitettaisi ainoastaan henkilötietojen vaan muidenkin koulutustarjonnan

tietojen täsmällisyyttä. Olisi perusteltua, että tietojen täsmällisyydestä ja esimerkiksi virheellisten tietojen oikaisemisesta vastaisivat tietojen tallentajat, sillä heillä on paremmat edellytykset selvittää oikeat tiedot järjestämistään koulutuksista kuin tietovarannon ylläpitäjäksi ehdotetulla Opetushallituksella. Jos yhteydenotto virheellisistä tiedoista tulisi Opetushallitukselle, se voisi olla yhteydessä tiedon tallentaneeseen tahoon.

Pykälä sisältäisi lisäksi informatiivisen viittauksen siitä, että vastuusta 22 b §:n 3 momentissa tarkoitettujen, työvoimapalvelujen valtakunnallisesta tietovarannosta siirrettävien tietojen täsmällisyydestä säädetään työvoimapalveluiden järjestämislain 123 §:ssä. Pykälän 1 momentin mukaan työvoimapalvelujen valtakunnallisen tietovarannon yhteisrekisterinpitäjiä ovat KEHA-keskus ja työvoimaviranomaiset. Vastuu tietojen täsmällisyydestä sisältyy 2 momentissa tarkoitettuihin muihin rekisterinpitäjän velvollisuuksiin, joista vastaavat työvoimaviranomaiset.

22 e §. Ylläpitäjän ja rekisterinpitäjän tehtävät. Pykälässä säädettäisiin, että koulutustarjonnan tietovarantoa ylläpitäisi ja sen rekisterinpitäjänä toimisi Opetushallitus. Opetushallituksen tehtävien sisältö muun muassa rekisterinpitäjänä ja tiedonhallintayksikkönä määräytyisi yleislainsäädännön kuten yleisen tietosuojalain, tietosuojalain ja tiedonhallintalain perusteella.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin, että Opetushallitus antaisi tarkempia määräyksiä 22 b ja 22 c §:ssä säädettyjen tietojen tietorakenteista ja siitä, miten tiedon tallentajien olisi pidettävä tallennettavat tiedot ajantasaisina. Opinto- ja tutkintorekisterilaki sisältää myös nykyisin vastaavia säännöksiä.

Ehdotuksen mukaan uusi 4 a luku ei sisältäisi säännöstä koulutustarjonnan tietovarannon tietojen säilytysajasta, vaan se jäisi rekisterinpitäjänä toimivan Opetushallituksen määritettäväksi tiedonhallintalain 21 §:n yleissäännöksen perusteella. Esimerkiksi opinto- ja tutkintorekisterilain 22 §:ssä säädetään tietojen säilytysajasta nykyisessä opiskelijavalintarekisterissä, josta Opetushallitus ehdotetun 1 momentin mukaan toisintaisi koulutustarjonnan tietoja koulustietovarantoon. Kyseisen pykälän mukaan opiskelijavalintarekisterin tiedot säilytetään viisi vuotta opiskelijavalintapäätöksen tekemisestä lukien mutta korkeakoulujen hakurekisteriin sisältyvät opiskelupaikan vastaanottamista koskevat tiedot pysyvästi. Lainkohdan perusteluissa (HE 72/2017 vp, s. 49) mukaan syynä pysyväälle säilytysajalle on se, että osa yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen opiskelupaikoista on yhteishaussa varattava niille, jotka eivät ole aikaisemmin suorittaneet Suomen koulutusjärjestelmän mukaista korkeakoulututkintoa eivätkä vastaanottaneet korkeakoulututkintoon johtavaa opiskelupaikkaa tai ovat ottaneet opiskelupaikan vastaan kevätlukukaudella 2014 tai sitä ennen alkaneesta koulutuksesta, mutta eivät ole suorittaneet korkeakoulututkintoa. Työvoimapalveluiden järjestämislain 122 §:n mukaan KEHA-keskuksen puolestaan on poistettava valtakunnallisesta tietovarannosta kaikki asiakasta tai palveluntuottajaa koskevat tiedot, kun asiakkuuden tai sopimussuhteen päättymisestä on kulunut neljä vuotta. Tietoa ei kuitenkaan tarvitse poistaa, jos se on tarpeen säännöksiin perustuvan tehtävän hoitamiseksi tai vireillä olevan asian johdosta.

Koska Osaamispolun kautta ei esimerkiksi haeta opintoihin eikä tehdä opiskelijavalintoja, koulutustietovarannon tietoja tarvittaisiin tiedonhallintalain 21 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettuun alkuperäiseen käyttötarkoitukseensa lähinnä niin kauan, kuin kyseistä koulutusta olisi tarjolla. Tämä aika voisi vaihdella koulutuksesta riippuen, sillä osa koulutuksista järjestetään mahdollisesti vain joitakin kertoja, kun taas esimerkiksi jotkin tutkinnot ovat suoritettavissa kymmeniä vuosia. Tästä syystä olisi tarkoituksenmukaista, että Opetushallitus voisi määrittää säilytysajat kunkin koulutustarjontatiedon tarpeiden ja ominaispiirteiden mukaan tiedonhallintalain 21 §:n yleissäännöksen nojalla.

Esimerkiksi tutkimuksen näkökulmasta koulutustietovarannon tiedot saattaisivat olla arvokas tietoaaineisto vuosienkin päästä. Arkistolaitos voi arkistolain (831/1994) 8 §:n 3 momentin nojalla määrätä tietojen pysyvistä säilyttämisestä tämänkaltaisia tarkoituksia varten.

Voimaantulosäännös. Ehdotettu laki sisältäisi lisäksi voimaantulosäännöksen. Esityksen mukaan laki olisi tarkoitettu tulemaan voimaan 1.7.2025.

7.3 Laki oppivelvollisuuslain 11 §:n muuttamisesta

11 §. *Hakeutumisvelvollisuuden ohjaus- ja valvontavastuu.* Pykälän 3 momentista muutettaisiin opinto- ja tutkintorekisterilain nimike vastaamaan ehdotettua uutta nimikettä, eli siihen lisättäisiin *koulutus*-sana. Kyse on kielellisestä muutoksesta.

7.4 Laki varhaiskasvatuslain muuttamisesta

68 §. *Tietojen tallentaminen tietovarantoon.* Pykälän 4 momentista muutettaisiin opinto- ja tutkintorekisterilain nimike vastaamaan ehdotettua uutta nimikettä, eli siihen lisättäisiin *koulutus*-sana. Kyse on kielellisestä muutoksesta.

71 §. *Tietojen tarkistaminen muista tietolähteistä.* Pykälästä muutettaisiin opinto- ja tutkintorekisterilain nimike vastaamaan ehdotettua uutta nimikettä, eli siihen lisättäisiin *koulutus*-sana. Kyse on kielellisestä muutoksesta.

72 §. *Tietovarannon tietojen säilytysaika.* Pykälän 5 momentista muutettaisiin opinto- ja tutkintorekisterilain nimike vastaamaan ehdotettua uutta nimikettä, eli siihen lisättäisiin *koulutus*-sana. Kyse on kielellisestä muutoksesta.

7.5 Laki ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 109 a §:n muuttamisesta

109 a §. *Tietojensaantioikeus opiskelijan henkilökohtaisesta osaamisen kehittämissuunnitelmasta.* Pykälän 1 momentista muutettaisiin opinto- ja tutkintorekisterilain nimike vastaamaan ehdotettua uutta nimikettä, eli siihen lisättäisiin *koulutus*-sana. Kyse on kielellisestä muutoksesta.

7.6 Laki ammattikorkeakoululain 28 a §:n ja 28 c §:n muuttamisesta

28 a §. *Yhteishaku ja erillisvalinnat.* Pykälän 1 momentista muutettaisiin opinto- ja tutkintorekisterilain nimike vastaamaan ehdotettua uutta nimikettä, eli siihen lisättäisiin *koulutus*-sana. Kyse on kielellisestä muutoksesta.

28 c §. *Opiskelupaikan vastaanottaminen.* Nykyisen pykälän 2 momentin mukaan ammattikorkeakoulun on viipymättä merkittävä tieto opiskelupaikan vastaanottamisesta opiskelijavalintarekisteristä, korkeakoulujen valtakunnallisesta tietovarannosta ja ylioppilastutkintorekisteristä annetun lain 1 §:ssä tarkoitettuun korkeakoulujen hakurekisteriin. Momentissa viitattu laki on kumottu nykyisellä opinto- ja tutkintorekisterilailla, ja korkeakoulujen hakurekisteri on 17 §:n mukaan opiskelijavalintarekisterin osarekisteri. Viittaus päivitetäisiin siten, että ammattikorkeakoulun olisi viipymättä merkittävä tieto opiskelupaikan vastaanottamisesta valtakunnallisista opinto-, koulutus- ja tutkintorekistereistä annetun lain 17 §:ssä tarkoitettuun korkeakoulujen hakurekisteriin. Kyse olisi ainoastaan kielellisestä päivityksestä.

7.7 Laki yliopistolain 36 a §:n ja 38 §:n muuttamisesta

36 a §. *Yhteishaku ja erillisvalinnat.* Pykälän 1 momentista muutettaisiin opinto- ja tutkintorekisterilain nimike vastaamaan ehdotettua uutta nimikettä, eli siihen lisättäisiin *koulutus*-sana. Kyse on kielellisestä muutoksesta.

28 c §. *Opiskelupaikan vastaanottaminen.* Nykyisen pykälän 2 momentin mukaan yliopiston on viipymättä merkittävä tieto opiskelupaikan vastaanottamisesta opiskelijavalintarekisteristä, korkeakoulujen valtakunnallisesta tietovarannosta ja ylioppilastutkintorekisteristä annetun lain 1 §:ssä tarkoitettuun korkeakoulujen hakurekisteriin. Momentissa viitattu laki on kumottu nykyisellä opinto- ja tutkintorekisterilaillla, ja korkeakoulujen hakurekisteri on 17 §:n mukaan opiskelijavalintarekisterin osarekisteri. Viittaus päivitetäisiin siten, että yliopiston olisi viipymättä merkittävä tieto opiskelupaikan vastaanottamisesta valtakunnallisista opinto-, koulutus- ja tutkintorekistereistä annetun lain 17 §:ssä tarkoitettuun korkeakoulujen hakurekisteriin. Kyse olisi ainoastaan kielellisestä päivityksestä.

7.8 Laki vapaasta sivistystyöstä annetun lain 6 b ja 6 c §:n muuttamisesta

6 b §. *Opetuksen ja koulutuksen valtakunnalliseen tietovarantoon tallennettavan koulutuksen laajuus ja arviointi.* Pykälästä muutettaisiin opinto- ja tutkintorekisterilain nimike vastaamaan ehdotettua uutta nimikettä, eli siihen lisättäisiin *koulutus*-sana. Kyse on kielellisestä muutoksesta.

6 c §. *Vapaan sivistystyön osaamismerkkit.* Pykälän 4 momentista muutettaisiin opinto- ja tutkintorekisterilain nimike vastaamaan ehdotettua uutta nimikettä, eli siihen lisättäisiin *koulutus*-sana. Kyse on kielellisestä muutoksesta.

7.9 Laki taiteen perusopetuksesta annetun lain 7 a §:n muuttamisesta

7 a §. *Opetuksen ja koulutuksen valtakunnalliseen tietovarantoon tallennettavan koulutuksen laajuus.* Pykälästä muutettaisiin opinto- ja tutkintorekisterilain nimike vastaamaan ehdotettua uutta nimikettä, eli siihen lisättäisiin *koulutus*-sana. Kyse on kielellisestä muutoksesta.

Voimaantulosäännökset. Kohdissa 7.3–7.9 tarkoitetut liitelait sisältäisivät voimaantulosäännöksen. Esityksen mukaan liitelakien kielelliset muutokset on tarkoitettu tulemaan voimaan samanaikaisesti opinto- ja tutkintorekisterilain nimikkeen muutoksen kanssa eli 1.7.2025.

8 Lakia alemman asteinen sääntely

Opinto- ja tutkintorekisterilakiin ehdotettu uusi 4 a luvun 22 e §:n 2 momentti sisältäisi säännöksen, jonka mukaan Opetushallitus antaisi tarkempia määräyksiä koulutustarjonnan tietovarantoon tallennettavien tietojen tietorakenteista. Kyse olisi teknisluonteisista määräyksistä esimerkiksi tietojen yhteentoimivuuden varmistamiseksi.

Työvoimapalveluiden järjestämislain 121 §:n 2 momentti sisältää nykyisin valtuuden antaa valtioneuvoston asetuksella tarkempia säännöksiä työvoimapalvelujen valtakunnalliseen tietovarantoon tallennettavista muista tiedoista kuin henkilötiedoista. Asetuksella voidaan tarvittaessa tarkentaa kyseiseen tietovarantoon tallennettavia koulutustarjonnan tietoja, jotka KEHA-keskus siirtäisi koulutustarjonnan tietovarantoon.

9 Voimaantulo

Ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.7.2025. Voimaantulon tai soveltamisen alkamisen ajankohta on jatkovalmistelussa tarkoitus tarkentaa yhtenevästi palvelun käyttöönoton kanssa.

10 Toimeenpano ja seuranta

Ehdotettujen lakien toimeenpanosta huolehtisivat osaamistietovarannon yhteisrekisterinpitäjinä Opetushallitus ja KEHA-keskus siten kuin valtakunnallisesta jatkuvan oppimisen osaamistietovarannosta annetun lain 5 §:ssä esityksen mukaan säädettäisiin. Opinto- ja tutkintorekisterilakiin ehdotetun uuden 4 a luvun toimeenpanosta huolehtisi pääosin Opetushallitus, joka esityksen mukaan toimisi koulutustarjonnan tietovarannon ylläpitäjänä ja rekisterinpitäjänä. KEHA-keskus osallistuisi uuden 4 a luvun toimeenpanoon siltä osin kuin sillä olisi esityksen mukaan velvollisuus huolehtia tietojen siirtämisestä uuteen koulutustarjonnan tietovarantoon.

Lain voimaantulon jälkeen olisi keskeistä seurata erityisesti sitä, miten laajasti koulutustarjonnan tietovarantoon tallennetaan sellaista koulutustarjontaa, jonka tallentaminen on esityksessä jätetty koulutusta järjestävien vapaaehtoisuuden varaan. Palveluun tallennettavaa koulutustarjontaa koskevaa sääntelyä on mahdollista muuttaa myöhemmin seurannassa havaittujen tarpeiden perusteella.

11 Suhde muihin esityksiin

11.1 Esityksen riippuvuus muista esityksistä

11.1.1 Esitys laeiksi työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain ja työttömyysturvalain muuttamisesta

Työ- ja elinkeinoministeriössä on valmisteilla [hallituksen esitys laeiksi työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain ja työttömyysturvalain muuttamisesta \(TEM025:00/2024\)](#). Loppukesän 2024 tilanteen perusteella esityksessä ehdotettaisiin mahdollisesti, että työnhakuprofiilit julkaistaisiin lähtökohtaisesti kaikista työnhakijoista muutamin poikkeuksin. Työnhakuprofiilin julkaisisi työvoimaviranomainen, ja profiili voisi sisältää tietoja työnhakijan koulutuksesta, työkokemuksesta, muusta osaamisesta ja työtoiveista. Työnhakuprofiilit olisivat lähtökohtaisesti anonyymeja, eli henkilö ei olisi tunnistettavissa niistä. Profiiliin ei saisi sisällyttää tietoja, jotka ovat laissa säädetty salassa pidettäviksi. Työnhakija voisi kuitenkin halutessaan lisätä työnhakuprofiiliinsa yhteydenottoa varten henkilötiedon kuten puhelinnumeron tai sähköpostiosoitteen – tämä olisi kuitenkin vapaaehtoista. Työnhakuprofiilin voisi julkaista työnhakijoiden lisäksi kuka tahansa muu henkilö, vaikka hän ei olisi rekisteröitynyt työnhakijaksi.

Ehdotettu työnhakuprofiilien julkaisun pakollisuus voisi vaikuttaa merkittävästi tietojen liikkumiseen työnhakuprofiilien ja tämän esityksen mukaisten osaamisprofiilien välillä. Työhallinnon URA-asiakastietojärjestelmästä saatavien tietojen perusteella noin 9 prosenttia työnhakijoista julkaisi työnhakuprofiilin aikavälillä 1.4.2023–31.3.2024. Yhteensä tuona ajankohtana työnhakuprofiileja julkaistiin noin 33 300 kappaletta. Ikäryhmittäin tarkasteltuna nuoremmat työnhakijat julkaisivat työnhakuprofiileja enemmän kuin vanhemmat työnhakijat. Työnvälitystilaston mukaan helmikuussa 2024 työnhakijana oli 508 654 henkilöä. Työnhakijoissa olisi siis arviolta yli 450 000 henkilöä, jotka voisivat julkaista työnhakuprofiilin, jos tähän olisi kaikilla työnhakijoilla mahdollisuus tai velvollisuus. Jos työnhakuprofiileja julkaistaisiin näin paljon enemmän, se lisäisi todennäköisesti sekä Työmarkkinatorin että Osaamispolku-palvelun tunnettuutta.

Lisäksi jos tietojen olisi tarkoitus olla siirrettävissä työnhakuprofiilien ja tämän esityksen mukaisten osaamisprofiilien välillä, se vaikuttaisi työnhakuprofiilien anonymisoinnin mahdollisuuksiin. Jotta tietoja voitaisiin siirtää näiden kahden profiilin välillä, tietojen olisi oltava riittävästi yhdistettävissä samaan henkilöön, esimerkiksi pseudonymisoituina. Tietojen siirtämiseksi tässä esityksessä ehdotetun osaamistietovarannon olisi keskusteltava työnhakuprofiilien tietovarannon tai työvoimapalvelujen valtakunnallisen tietovarannon kanssa. Tiedonhallintaan voi vaikuttaa, kumpaan tietovarantoon työnhakuprofiili päivittyisi ja kummasta tietovarannosta se kopioituisi kumpaan. Huomioon olisi kuitenkin otettava, että jatkuvan oppimisen digitaalisen palvelukokonaisuuden osaamisprofiilien ja osaamistietovarannon tarkoituksena ei olisi palvella työvoimaviranomaisen toimintoja. Osaamisprofiilin näkökulmasta ei myöskään olisi ratkaisevaa, olisiko työnhakuprofiili julkaistu Työmarkkinatorissa vaan olisiko ylipäätään tallennettuna Työmarkkinatoriin tietoa, joka voisi siirtyä työnhakuprofiilin kautta osaamisprofiiliin.

Esityksen valmisteluun liittyvästä arviomuistiosta, [Työvoimapalveluiden palveluprosessin uudistustarpeet ja yksityisen työnvälityksen mahdollisuus saada tietoja työnhakijasta](#), pyydettiin lausuntoja loppukeväästä 2024. Arviomuistion mukaan esitys annettaisiin eduskunnalle syksyllä 2025 ja lainsäädäntömuutokset voisivat tulla voimaan aikaisintaan vuoden 2026 alusta.

11.1.2 Taiteen perusopetusta koskevan lainsäädännön uudistaminen

[Taiteen perusopetusta koskeva lainsäädäntö on parhailaan uudistettavana](#). Koska opinto- ja tutkintorekisterilakiin ehdotettavan uuden 4 a luvun 22 c §:n 1 momentin 4 kohdassa viitattaisiin taiteen perusopetuksesta annettuun lakiin, uudistus voi vaikuttaa kyseiseen viittaukseen.

11.2 Suhde talousarvioesitykseen

Kohdassa 4.2 kuvattujen kustannusten rahoitus ja suhde talousarvioesitykseen täydennetään esityksen jatkovalmistelussa.

12 Suhde perustuslakiin ja säättämisyjärjestys

12.1 Lakisidonnaisuus viranomaisten ylläpitämässä palvelussa

Osaamispolku-palvelu on yksilöille vapaaehtoinen käyttää, vaikka kyse on viranomaisten ylläpitämästä palvelusta. Tästä syystä valmistelussa on ollut esillä vaihtoehto, ettei palvelun tarjoamisesta säädetäisi laissa vaan henkilötietojen käsittely perustuisi yleisen tietosuojasetuksen mukaiseen suostumukseen. Jos käsittelyperusteena olisi yleisen tietosuojasetuksen mukainen suostumus, siitä ei olisi kansallista liikkumavaraa tai velvoitetta säätää laissa, toisin kuin lakisääteisestä velvoitteesta, joka on tässä esityksessä katsottu henkilötietojen käsittelyperusteeksi tarjottaessa palvelua yksilöille.

Perustuslakivaliokunta (PeVL 20/2020 vp, s. 7–8) on katsonut, että yleisen tietosuojasetuksen tarkoittamaa suostumusta voidaan joissakin poikkeuksellisissa tilanteissa pitää riittävänä perusteena henkilötietojen käsittelylle myös valtiosääntöisestä näkökulmasta. Tällainen on ollut esimerkiksi Koronavilkku-tietojärjestelmä, jonka käyttäminen on ollut yksilöille vapaaehtoista. Valiokunta on pitänyt suostumusta riittävänä käsittelyperusteena sen vuoksi, että Koronavilkun tapauksessa rekisteröidyn ja rekisterinpitäjän välillä ei ole ollut sellaista epäsuhtaista tilannetta, etteikö suostumusta voitaisi pitää vapaaehtoisesti annettuna kaikissa olosuhteissa. Valiokunta on tässä yhteydessä viitannut yleisen tietosuojasetuksen johdantokappaleeseen 43, jonka mukaan suostumuksen ei pitäisi olla pätevä oikeudellinen peruste henkilötietojen käsittelylle sellaisessa erityistilanteessa, jossa rekisteröidyn ja rekisterinpitäjän välillä on selkeä epäsuhta. Lisäksi valiokunta on viitannut siihen, että johdantokappaleen 42 mukaan suostumusta ei voida

pitää vapaaehtoisesti annettuna, jos rekisteröidyllä ei ole todellista vapaan valinnan mahdollisuutta ja jos hän ei voi myöhemmin kieltäytyä suostumuksen antamisesta tai peruuttaa sitä ilman, että siitä aiheutuu hänelle haittaa.

Perustuslakivaliokunta (PeVL 1/2018 vp ja PeVL 20/2020 vp, s. 8) on katsonut, että suostumus ei välttämättä ole aidosti vapaaehtoinen esimerkiksi silloin, jos se annetaan hallinnollisessa menettelyssä tai asiakaspalvelutilanteessa. Tällaisessa tilanteessa asiakkaalla ei ole välttämättä tosiasiallisia mahdollisuuksia harkita suostumuksen merkitystä. Tästä syystä esimerkiksi terveystietojen luovuttaminen kehittämis- ja innovaatiotoimintaan ei valiokunnan mukaan voi perustua epätasapainoisessa tilanteessa annettuun suostumukseen. Sen sijaan esimerkiksi etsivää nuorisotyötä leimaa sellainen palvelun järjestäjän ja tuen tarpeessa olevan nuoren välinen vapaaehtoisuuteen perustuva yhteistyösuhde, että kyseisessä sääntelykontekstissa voidaan valiokunnan mukaan tukeutua suostumukseen perustuvaan henkilötietojen käsittelyyn, vaikka kyseessä olisi viranomaistoiminta (PeVL 42/2016 vp, s. 4 ja PeVL 20/2020 vp, s. 5).

Ehdotettavan lain mukaan yksilöille tarjottaisiin mahdollisuus hyödyntää Osaamispolku-palvelua, mutta ehdotettavan lain nojalla heitä ei voitaisi velvoittaa siihen. Palvelun sisältämiä yksilöiden osaamistietoja ei myöskään voitaisi käyttää esimerkiksi yksilön asiakaspalvelutilanteessa muutoin kuin yksilön suostumuksella, joka olisi ehdotettavassa laissa säädetty valtiosääntöoikeudellinen suoja. Osaamispolku-palvelua olisi kuitenkin mahdollista hyödyntää monenlaisissa tilanteissa. Esimerkiksi oppilaanohjauksen tunneilla kouluissa oppilaita voitaisiin ohjata hyödyntämään palvelua. Tällaisissa tilanteissa oppilailta tai heidän huoltajiltaan ei välttämättä saataisi palvelun käyttöön aidosti vapaaehtoista suostumusta.

Perustuslakivaliokunta on lähtökohtaisesti pitänyt suostumusta ongelmallisena, jos kyse on perusoikeusrajoituksen kohteeksi joutumisesta esimerkiksi siitä syystä, että tietojärjestelmässä käsitellään arkaluonteisia henkilötietoja. Valiokunta on korostanut suurta pidättyväisyyttä suostumuksen käyttämisessä perusoikeuksiin puuttumisen oikeutusperusteena, sillä se ei ole helposti sovitettavissa yhteen sen perustuslain 2 §:n 3 momentissa vahvistettuun oikeusvaltioperiaatteen sisältyvän vaatimuksen kanssa, jonka mukaan julkisen vallan käytön tulee perustua lakiin. (PeVL 20/2020 vp, s. 6–7.) Osaamispolku olisi Opetushallituksen ja KEHA-keskuksen ylläpitämä palvelu, eivätkä palvelun ylläpitäjän ja rekisterinpitäjän tehtävät sisälly Opetushallitusta ja KEHA-keskusta koskevaan nykyiseen lainsäädäntöön. Nykyisin erityislaeissa on säädetty vastaavasti näiden viranomaisten ylläpitämistä digitaalisista palveluista kuten opinto- ja tutkintorekisterilain mukaisista rekistereistä ja tietovarannoista sekä Työmarkkinatorin työnhakuprofiilista. Perustuslakivaliokunta (PeVL 14/2022 vp, s. 3) on kiinnittänyt lakisidonnaisuuteen huomiota käsitellessään muun muassa työnhakuprofiileja koskevaa lakiesitystä. Valiokunnan mukaan kehitettäessä hallinnon toimintaa ja esimerkiksi palvelualustan toiminnallisuuksia on huolehdittava siitä, että julkisen vallan käyttö perustuu lakiin ja että yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteista säädetään lailla. Perustuslakivaliokunnan mukaan toimivaltasääntely on yleensä merkityksellistä myös perustuslaissa turvattujen perusoikeuksien kuten henkilötietojen suojan näkökulmasta (PeVL 14/2018 vp, s. 6 ja PeVL 51/2006 vp, s. 2/I).

Erityisesti lakisidonnaisuuden vuoksi Osaamispolusta olisi esityksen mukaan perusteltua säätää laissa, ja käsittelyperusteeksi ehdotetaan suostumuksen sijaan osin lakisääteistä velvoitetta sekä osin yleistä etua. Anonymisoimattomien henkilötietojen hyödyntäminen yleisen edun mukaisiin tarkoituksiin edellyttäisi kuitenkin lisäksi suoja-toimena suostumusta, jonka edellytyksistä olisi säädetty ehdotettavassa laissa.

12.2 Arkaluonteisten henkilötietojen käsittely

Perustuslakivaliokunnan mukaan muun muassa terveydentilatiedot ovat valtiosääntöisesti arkaluonteisiksi arvioitavia henkilötietoja (PeVL 20/2020 vp, s. 3 ja siinä viitatus lausunnot). Perustuslakivaliokunta on arvioinut erityisesti arkaluonteisten tietojen käsittelyn sallimisen koskevan yksityiselämään kuuluvan henkilötietojen suojan ydintä. Sen vuoksi tällaisia tietoja sisältävien rekisterien perustamista on valiokunnan mukaan arvioitava perusoikeuksien rajoitusedellytysten, erityisesti rajoitusten hyväksyttävyyden ja oikeasuhtaisuuden, kannalta. Lisäksi perustuslakivaliokunta kiinnittänyt erityistä huomiota siihen, että arkaluonteisten tietojen käsittely on syytä rajata täsmällisillä ja tarkkarajaisilla säännöksillä vain välttämättömään, jotta voitaisiin välttää arkaluonteisten tietojen käsittelyn aiheuttamia uhkia ja riskejä perusoikeuksille ja -vapauksille. Tällaista rajausta on valiokunnan uudemmassa käytännössä pidetty sääntämisyjärjestyskysymyksenä. (PeVL 7/2019 vp, s. 3–4 ja siinä viitatus lausunnot.) Lakiehdotuksen käsittelemiseksi tavallisen lain sääntämisyjärjestyksessä perustuslakivaliokunta on edellyttänyt kattavaa sääntelyä terveydentilatietojen ja muiden arkaluonteisten henkilötietojen käsittelystä tietovarannossa. Vaihtoehtoisesti laki voi olla sellainen, että sen perusteella tietovarannossa ei käsiteltäisi terveydentilatietoja tai muita arkaluonteisia tietoja. (PeVL 17/2018 vp, s. 7.)

Perustuslakivaliokunnan mukaan ei ole aivan ongelmatonta, jos lakiehdotusta ole laadittu arkaluonteisten tietojen käsittelyn välttämättömyysvaatimusta silmälläpitäen eikä sääntelyä pidetä välttämättömänä sen tarkoituksen kannalta. Digitaalisen palvelun käytön ehdotettu vapaaehtoisuus korostaa valiokunnan mukaan sitä, että henkilötietojen käsittely ei olisi välttämätöntä. Toisaalta merkityksellistä on myös se, jos henkilötietojen käsittely tietojärjestelmässä perustuu aitoon vapaaehtoisuuteen. Merkityksellistä on lisäksi käsittelyn tarkoitus yksilöön kohdistuvan julkisen vallan käytön mahdollistajana. Valiokunta on kiinnittänyt huomiota muun muassa siihen, että digitaalisen palvelun käyttöä ei ole edes välillisesti säädetty minkään julkisen vallan vastuulla olevan palvelun, etuuden tai muun suorituksen saamisen edellytykseksi. Toiseksi valiokunta on painottanut, voiko jokainen olla halutessaan käyttämättä sovellusta ilman, että siitä aiheutuu hänelle haittaa. Koronavilkun yhteydessä merkityksellistä on ollut valiokunnan mukaan myös se, että terveydenhuollossa tietojen käsittelyyn sovelletaan tavanomaiseen tapaan potilaslakia. Tällaisessa tilanteessa valiokunta on pitänyt esimerkiksi Koronavilkkuun koskevaa lakiehdotusta perusratkaisultaan perustuslain mukaisena, vaikka kyseessä on ollut vapaaehtoisesti käytettävä palvelu. Valiokunnan mukaan henkilötietojen suojan kannalta keskeisenä on pidettävä myös tiedollista itsemääräämisoikeutta. Sen kannalta merkityksellistä on muun muassa sääntely lakiin perustuvasta oikeudesta arkaluonteisten henkilötietojen käsittelyyn suostumuksen peruuttamisen jälkeen. Perustuslakivaliokunnan käytännössä itsemääräämisoikeuden on katsottu kiinnittyvän useisiin perusoikeuksiin, erityisesti perustuslain 7 §:n säännöksiin henkilökohtaisesta vapaudesta ja koskemattomuudesta sekä perustuslain 10 §:n säännöksiin yksityiselämän suojasta. (PeVL 20/2020 vp, s. 5–6 ja siinä viitatus lausunnot.)

Lakiesityksen lähtökohtana olisi kieltä sisällyttää osaamisprofiiliin salassapidettäviä tietoja ja erityisiä henkilötietoja. Esitystä valmisteltaessa on kuitenkin katsottu välttämättömäksi, että Osaamispolku-palvelussa voitaisiin käsitellä myös koulutus- ja uravaihtoehtojen kannalta olennaisia arkaluonteisia henkilötietoja. Sen vuoksi 1. lakiesityksen 2 §:n mukaan palvelussa voitaisiin käsitellä sellaisia salassapidettäviä tietoja ja erityisiä henkilötietoja, jotka olisivat koulutus- ja uravaihtoehtojen kannalta välttämättömiä. Esimerkiksi suoritettujen koulutusten tai työkokemuksen tiedoista voi ilmetä tietoja henkilön terveydentilasta tai vammaisuudesta. Tällaisten tietojen käsittely voi myös olla välttämätöntä, jotta henkilö saisi palvelusta mahdollisimman paljon hyötyä suunnitellessaan koulutustaan ja uraansa. Jos salassapidettävien tai erityisten henkilötietojen käsittelyä ei sallittaisi Osaamispolku-palvelussa, henkilöt eivät pystyisi hyödyntämään palvelua tilanteissa, joissa tällaiset tiedot olisivat keskeisiä heidän urasuunnittelussaan.

Tällöin osa yksilöistä saattaisi joutua epätasa-arvoiseen asemaan palvelua käyttäessään esimerkiksi terveydentilansa vuoksi. Arvioidessaan vammaisten henkilöiden asemaa koulutusjärjestelmässä perustuslakivaliokunta (PeVL 60/2010 vp, s. 3/I ja PeVL 17/2018 vp, s. 3) on korostanut perustuslain 6 §:n yhdenvertaisuussäännöstä. Lisäksi valiokunta on painottanut perustuslain 16 §:n 2 momenttia, jonka perusteella julkisen vallan on turvattava jokaiselle yhtäläinen mahdollisuus saada kykyjensä ja erityisten tarpeidensa mukaisesti myös muuta kuin perusopetusta. Viittauksella erityisten tarpeiden mukaisuuteen tarkoitetaan valiokunnan mukaan muun muassa sitä, että julkisen vallan on pyrittävä vähentämään ja poistamaan terveydentilan tai vammaisuuden opiskelulle aiheuttamia mahdollisia esteitä. Valiokunta on tässä yhteydessä kiinnittänyt huomiota myös Yhdistyneiden kansakuntien vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevaan yleissopimukseen. Sopimuksen 24 artiklassa korostetaan muun muassa sitä, ettei vammaisia henkilöitä saa sulkea koulutusjärjestelmän ulkopuolelle ja että heitä varten tehdään heidän yksilöllisten tarpeidensa mukaisia kohtuullisia mukautuksia.

Vaikka henkilö antaisi palveluun arkaluonteisia tietoja, jotka olisivat välttämättömiä koulutus- ja uravalintojen kannalta, tietoja ei anonymisoimattomina voitaisi hyödyntää edelleen ilman yksilön tai hänen laillisen edustajansa suostumusta. Tältä osin yksilöllä olisi laaja itsemääräämisoikeus palveluun antamiinsa tietoihin. Silloin kun tietoja käytettäisiin yksilön suostumuksella, tietoja käsiteltäessä tulisivat sovellettaviksi kutakin käsittelykontekstia koskevat muut yleis- ja erityislait. Ongelmallista voisi kuitenkin olla se, jos yksilöt antaisivat palvelun vapaisiin tekstikenttiin sellaista arkaluonteista tietoa, joka ei ole välttämätöntä heidän koulutus- ja urasuunnittelussaan. Tätä on pyritty estämään 1. lakiesityksen 2 §:ään sisältyvällä ylläpitäjän tiedottamisvelvollisuudella, mutta riskiä ei voida kokonaan sulkea pois. Riski epäolennaisten arkaluonteisten tietojen antamiseen ei ole suurempi kuin muissakaan viranomaisten digitaalisissa palveluissa, joissa palvelun käyttäjä voi kertoa tilanteestaan avoimessa tekstikentässä.

12.3 Henkilötietojen suojan suhde julkisuusperiaatteeeseen

Perustuslakivaliokunta (PeVL 14/2018 vp, s. 7–8 ja siinä viitatus lausunnot) on korostanut, että yleisen tietosuojasetuksen mukainen henkilötietojen suoja on kansallista liikkumavaraa käytettäessä sovitettava yhteen eräiden muiden oikeuksien ja intressien kuten julkisuusperiaatteen kanssa. Valtiosääntöisessä arvioinnissa ovat merkityksellisiä esimerkiksi paitsi yksityiselämän ja henkilötietojen suojan asettamat sisällölliset vaatimukset, myös muiden informaatioon liittyvien perusoikeuksien suojan suhde yksityiselämän ja henkilötietojen suojaan. Perustuslakivaliokunta painottaa, että yksityiselämän ja henkilötietojen suoja tulee suhteuttaa toisiinsa perus- ja ihmisoikeuksiin sekä muihin painaviin yhteiskunnallisiin intresseihin. Lainsäätäjän tulee turvata yksityiselämän ja henkilötietojen suoja tavalla, jota voidaan pitää hyväksyttävänä perusoikeusjärjestelmän kokonaisuudessa.

Perustuslain 12 §:n 2 momentissa säädetyn julkisuusperiaatteen mukaan viranomaisen hallussa olevat asiakirjat ja muut tallenteet ovat julkisia, jollei niiden julkisuutta ole välttämättömien syiden vuoksi lailla erikseen rajoitettu. Jokaisella on oikeus saada tieto julkisesta asiakirjasta ja tallenteesta. Viranomaisen henkilörekisteriin talletettavat tiedot ovat perustuslain 12 §:n 2 momentissa tarkoitettuja viranomaisen hallussa olevia tallenteita (PeVL 3/2009 vp, s. 2/I ja PeVL 7/2019 vp, s. 6). Perustuslakivaliokunnan mukaan esimerkiksi viranomaisen ylläpitämän Työmarkkinatorin työnhakuprofiilien tiedot kuuluvat viranomaisen asiakirjoina julkisuusperiaatteen soveltamisalaan (PeVL 14/2022 vp, s. 3).

Perustuslain 12 §:n 2 momentissa tarkoitettut, lailla erikseen säädettävät rajoitukset voivat merkitä asiakirjojen ja muiden tallenteiden salaisuutta tai luvanvaraista julkisuutta (PeVM 25/1994 vp, s. 9 ja PeVL 43/1998 vp, s. 2/II). Lainsäätäjän toimivaltaan kuuluu pelkästään sellaisten

julkisuuden rajoitusten asettaminen, joita voidaan pitää perustuslaissa tarkoitetulla tavalla välttämättöminä (PeVL 43/1998 vp, s. 3/I). Välttämättömyysvaatimus ei rajoitu yksin salassapitosäännöksiin, vaan julkisuusperiaatteen rajoitusta voi merkitä myös esimerkiksi henkilötietojen luovuttamisen laaja sitominen käyttötarkoitukseen. Välttämätön syy rajoittaa lailla viranomaisen hallussa olevien asiakirjojen julkisuutta voi valiokunnan mukaan olla se, että rajoituksella edistetään toista perusoikeutta kuten 10 §:n 1 momentissa turvattua yksityiselämän suojaa. Julkisuusperiaatteen rajoitukselle voi siten olla osoitettavissa esimerkiksi perustuslain 10 §:ään nojautuvat hyväksyttävät perusteet. Yksityiselämän ja henkilötietojen suojalla ei kuitenkaan ole etusijaa muihin perusoikeuksiin nähden, vaan arvioinnissa on kyse kahden tai useamman perusoikeussäännöksen yhteensovittamisesta ja punninnasta. Valiokunta on korostanut erityisesti asiakirjajulkisuuden ja henkilötietojen suojan välistä tasapainoa. (PeVL 14/2018 vp, s. 8 ja 15–16 ja niissä viitattut lausunnot.)

Perustuslakivaliokunnan mukaan esimerkiksi keskitettyä ja tietosisällöltään laajaa väestötietojärjestelmää koskevan sääntelyn yhteydessä yksityiselämän ja henkilötietojen suojaan liittyvät näkökohdat ovat olleet siinä määrin painavia, että muiden kuin tavanomaisten nimi-, osoite- ja muiden yhteystietojen luovuttamisen sitominen tietojen käyttötarkoitukseen ei ole ollut perustuslain 12 §:n 2 momentin kannalta ongelmallista (PeVL 3/2009 vp, s. 2/II). Perustuslakivaliokunta on katsonut myös julkisuuslakiehdotuksen 24 §:n mukaiset, salassapitosäännösten avulla suojattaviksi tarkoitetut edut sellaisiksi "välttämättömiksi syiksi", joiden perusteella asiakirjojen ja muiden tallenteiden julkisuutta voidaan rajoittaa (PeVL 43/1998 vp, s. 4/II).

Esityksessä rajoitettaisiin osaamistietovarannon tietojen julkisuutta sitomalla muiden kuin anonymisoitujen tietojen luovuttaminen yksilön suostumukseen ja lakiesityksessä täsmennettyihin käyttötarkoituksiin. Tämä tarkoittaisi, että muita kuin anonymisoituja osaamistietoja ei saisi luovuttaa julkisuuslain nojalla ilman yksilön tai hänen laillisen edustajansa suostumusta. Ehdotetuilla rajoituksilla on tarkoitus edistää paitsi perustuslain 10 §:n 1 momentissa turvattua yksityiselämän suojaa, myös perustuslain 16 §:n 2 momentissa jokaiselle turvattua oikeutta kehittää itseään. Osaamispolku-palvelun ensisijaisena tarkoituksena olisi tukea yksilöitä urasuunnittelussa, ja palvelun käyttö olisi yksilöille vapaaehtoista. Valmistelussa on arvioitu, että yksilöt hyödyntäisivät palvelua sitä laajemmin, mitä laajemmin heillä olisi itse oikeus säädellä tietojensa käyttöä ja luovuttamista palvelun kautta. Henkilötietojen ja yksityisyyden suoja on esityksessä pyritty sovittamaan yhteen julkisuusperiaatteen kanssa siten, että Opetushallituksella olisi kuitenkin oikeus anonymisoida osaamistietovarannon sisältämät tiedot lakiesityksessä täsmennettyjä yleisen edun mukaisia tarkoituksia varten. Anonymisoidut tiedot muodostaisivat todennäköisesti sellaisen aineiston, joka riittäisi moniin yleisen edun mukaisiin tarkoituksiin. Toisaalta anonymisoitu tieto ei välttämättä aina riittäisi esimerkiksi kaiken tutkimuksen tarpeisiin. Tällaisessa tilanteessa käytettävissä olisivat vain sellaisten henkilöiden osaamistiedot, jotka olisivat antaneet nimenomaisen suostumuksensa käyttää tietojaan tutkimukseen. Todennäköistä on, että suostumuksenvaraisia tietoja saadaan lähinnä osalta aikuisia palvelun käyttäjiä. Toisaalta jos tietojen luovuttamiseen ei edellytettäisi suostumusta ja se vähentäisi palvelua käyttävien yksilöiden määrää, käytettävissä oleva tietopohja kapenisi myös tällöin eikä yhtä laajaa tietopohjaa olisi myöskään anonymisoituna.

Julkisuuslain 26 §:ssä suostumus on säädetty yhdeksi perusteeksi antaa salassa pidettävästä viranomaisen asiakirjasta tietoa. Perustuslakivaliokunnan (PeVL 20/2020 vp, s. 7–8 ja siinä viitattut lausunnot) mukaan tällainen asiakirja voi sisältää myös arkaluonteisia henkilötietoja. Valiokunnan mukaan perusoikeussuoja ei kuitenkaan voi oikeudellisena kysymyksenä menettää aina merkitystään pelkästään siksi, että laissa säädetään jonkin toimenpiteen vaativan kohdehenkilön suostumusta. Perusoikeussuojaa ei voida millaisessa asiassa tahansa jättää riippumaan asianomaisen suostumuksesta. Valiokunta on pitänyt tässä suhteessa oleellisena sitä, mitä voi-

daan pitää oikeudellisesti relevanttina suostumuksena tietyssä tilanteessa. Silloin kun henkilötietojen käsittelyssä ei yleisen tietosuojasetuksen mukaan ole kyse suostumukseen perustuvasta käsittelystä eikä 7 artikla tule sovellettavaksi, perustuslakivaliokunta on edellyttänyt lakiehdotukseen suostumusta koskevaa täsmällistä sääntelyä tietosuojasetuksen suojatoimien sääntelylle sallimissa puitteissa. Jotta lakiesitys on tällaisessa tilanteessa voitu käsitellä tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä, valiokunta on edellyttänyt lakiehdotukselta seuraavia asioita: Sääntelyyn tulee sisältyä säännökset suostumuksen antamisen ja sen peruuttamisen tavasta sekä suostumuksen aitouden ja vapaaseen tahtoon perustuvuuden varmistamisesta. Sääntelyssä on myös varmistettava suostumuksen perustuminen riittävään tietoon myös eri käyttötarkoitusten ja esimerkiksi tietojen luovutusten suhteen. Esimerkiksi Koronavilkun kohdalla valiokunta edellytti suostumuksesta ilmenevän, ettei sitä ole annettu sosiaali- ja terveydenhuollon asiakaspalvelutilanteessa tai muussakaan viranomaismenettelyssä. Lisäksi valiokunta on edellyttänyt suostumuksenvaraisesti perusoikeussuojaan puuttavalta lailta muun muassa tarkkuutta ja täsmällisyyttä sekä sääntelyn välttämättömyyttä.

Arvioidessaan viranomaisten tietojen saamista ja luovuttamista salassapitovelvollisuuden estämättä koskevaa sääntelyä perustuslain 10 §:n 1 momentissa säädetyn yksityiselämän ja henkilötietojen suojan kannalta perustuslakivaliokunta (PeVL 31/2017 vp, s. 2 ja PeVL 15/2018 vp, s. 39 sekä niissä viitatu lausunnot) on kiinnittänyt huomiota muun muassa siihen, mihin ja ketä koskeviin tietoihin tiedonsaantioikeus ulottuu ja miten tiedonsaantioikeus sidotaan tietojen välttämättömyyteen. Viranomaisen tietojensaantioikeus ja tietojenluovuttamismahdollisuus ovat voineet liittyä jonkin tarkoituksen kannalta "tarpeellisiin tietoihin", jos tarkoitetut tietosisällöt on pyritty luettelemaan laissa tyhjentävästi. Jos taas tietosisältöjä ei ole samalla tavoin luetteloitu, sääntelyyn on pitänyt sisällyttää vaatimus "tietojen välttämättömyydestä" jonkin tarkoituksen kannalta. Valiokunta (PeVL 14/2018 vp, s. 5, PeVL 15/2018 vp, s. 39 ja PeVL 7/2019 vp, s. 7) on antanut merkitystä luovutettavien tietojen luonteelle arkaluonteisina tietoina arvioidessaan sääntelyn täsmällisyyttä ja sisältöä. Erottelussa tietojen saamisen tai luovuttamisen tarpeellisuuden ja välttämättömyyden välillä on perustuslakivaliokunnan mukaan (PeVL 15/2018 vp, s. 39, PeVL 7/2019 vp, s. 7 ja niissä viitatu lausunnot) kyse tietosisältöjen laajuuden ohella myös siitä, että salassapitosäännösten edelle menevässä tietojensaantioikeudessa on viime kädessä kysymys siitä, että tietoihin oikeutetun tarpeet syrjäyttävät intressit, joita salassapidon avulla suojataan. Mitä yleisluonteisempi tietojensaantiin oikeuttava sääntely on, sitä suurempi on vaara, että tällaiset intressit voivat syrjäytyä hyvin automaattisesti. Mitä täydellisemmin tietojensaantioikeus kytketään säännöksissä asiallisiin edellytyksiin, sitä todennäköisemmin yksittäistä tietojensaantipyyntöä joudutaan käytännössä perustelemaan. Myös tietojen luovuttajan on tällöin mahdollista arvioida pyyntöä luovuttamisen laillisten edellytysten kannalta. Tietojen luovuttaja voi lisäksi kieltäytymällä tosiasiallisesti tietojen antamisesta saada aikaan tilanteen, jossa tietojen luovuttamisvelvollisuus eli säännösten tulkinta saattaa tulla ulkopuolisen viranomaisen tutkittavaksi. Tämä mahdollisuus on tärkeä tiedonsaannin ja salassapitointressin yhteensovittamiseksi. Valiokunnan (PeVL 7/2019 vp, s. 7 ja siinä viitatu lausunnot) mielestä erotelua puoltavat seikat saavat erityisen painoarvon säädettäessä viranomaisen oikeudesta saada tai luovuttaa tietoja salassapitosäännösten estämättä sähköisessä toimintaympäristössä.

Jos sääntelyllä perustetaan tiedonsaantioikeus salassapidettäviin ja arkaluonteisiin terveydentietoihin, sääntelyyn tulee perustuslakivaliokunnan (PeVL 17/2018 vp, s. 7 ja PeVL 15/2018 vp, s. 39–41) mukaan noudattaa käytäntöä, joka koskee viranomaisten tietojen saamista ja luovuttamista salassapitovelvollisuuden estämättä. Valiokunta (PeVL 15/2018 vp, s. 39–41) on pitänyt myös tätä edellytyksenä sille, että lakiesitys voidaan käsitellä tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä. Valiokunnan mukaan säännös ei sanamuotonsa puolesta mahdollista salassapidet-
tävien tietojen antamista, ellei sanamuotoon sisälly velvollisuutta tai oikeutta antaa siinä mainitut tiedot salassapitosäännösten estämättä.

Edellä mainitut valiokunnan ilmaisemat edellytykset lainsäätämisykselle on otettu huomioon ehdotettavan 1. lakiesityksen 7 ja 8 §:ssä, joissa säädetään tietojen luovuttamisesta ja suostumuksen edellytyksistä. Ehdotettu 7 § sisältää säännöksen tietojen luovuttamisesta salassapitovelvollisuuden estämättä, ja luovutettavat salassapidettävät tiedot on siinä rajattu välttämättömiin tietoihin 7 §:ssä mainittuihin käyttötarkoituksiin. Myös salassapidettävien tietojen luovuttaminen edellyttäisi pykälän mukaan suostumusta kuten muidenkin tietovarannon tietojen luovuttaminen. Suostumuksesta huolimatta salassapidettävistä tiedoista voitaisiin kuitenkin aina luovuttaa vain välttämättömät tiedot pykälässä määriteltyihin käyttötarkoituksiin. Suostumuksen edellytyksistä säädetäisiin 8 §:ssä perustuslakivaliokunnan edellä selostetun käytännön pohjalta.

Edellä mainituilla perusteilla lakiehdotukset voidaan käsitellä tavallisessa lainsäätämisyksessä. Hallituksen esitys on suotavaa saattaa perustuslakivaliokunnan arvioitavaksi ottaen huomioon edellä esitetyt rajoitukset julkisuusperiaatteeseen.

Ponsi

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki

valtakunnallisesta jatkuvan oppimisen osaamistietovarannosta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Palvelukokonaisuuden tarkoitus

Tässä laissa säädetään digitaalisesta palvelusta ja osaamistietovarannosta, jotka kuuluvat palvelukokonaisuuteen yksilöiden tukemiseksi koulutukseen ja työelämään hakeutumisessa sekä niihin liittyvissä siirtymissä. Lisäksi tässä laissa säädetään osaamistietovarannon tietojen hyödyntämisestä yksilön ohjauksessa ja neuvonnassa sekä koulutuksen ja työhallinnon kehittämissä tehtävissä.

2 §

Osaamisprofiilin sisältö ja tarkoitus

Yksilö voi luoda palveluun osaamisprofiilin sekä ylläpitää ja hallinnoida siihen sisältyviä tietojaan.

Yksilö päättää, mitä tietoja profiiliinsa itse antaa osaamisestaan ja sen kehittämisestä. Profiili ei kuitenkaan saa sisältää salassapidettäviä tietoja eikä erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja, elleivät ne ole koulutus- ja uravaihtoehtojen kannalta välttämättömiä. Ennen profiilin laatimista Opetushallituksen on tiedotettava profiilin laatijaa annettavien tietojen rajoituksista, vaikutuksesta hänen henkilötietojensa suojaan sekä yksilön mahdollisuudesta hallinnoida tietojaan palvelussa.

Yksilö voi siirtää osaamisprofiiliinsa tietojaan valtakunnallisista opinto- ja tutkintorekistereistä annetussa laissa (884/2017) tarkoitetuista rekistereistä ja tietovarannoista. Lisäksi hän voi siirtää tietojaan osaamisprofiilin ja työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain (380/2023) 14 luvussa tarkoitetun palvelualustalla olevan työnhakuprofiilin välillä.

Yksilö päättää itse tietojensa käyttämisestä eri tarkoituksiin ja voi valitsemiensa rajausten tai osaamisprofiilinsa tietojen perusteella saada palvelussa ehdotuksia koulutus- ja uravaihtoehtoista. Opetushallituksen oikeudesta anonymisoida tiedot säädetään 7 §:n 1 momentissa.

3 §

Ohjaajasta tallennettavat tiedot

Edellä 2 §:ssä tarkoitettujen tietojen lisäksi osaamisprofiili voi sisältää ohjaajaan liittyvää tietoa, jonka hän vapaaehtoisesti tuottaa palveluun saadakseen suosituksia materiaaleista ohjaustyön ja ammatillisen osaamisen kehittämisen tueksi.

4 §

Osaamistietovaranto

Osaamisprofiilien tiedoista muodostuu osaamistietovaranto, jonka tarkoituksena on tukea palvelua käyttäviä yksilöitä koulutukseen ja työelämään hakeutumisessa, niihin liittyvissä siirtymissä, oman osaamisen ylläpitämisessä sekä omien koulutus- ja uratietojen hyödyntämisessä. Lisäksi tietovarannon tarkoituksena on tukea yksilöiden ohjausta ja neuvontaa sekä osaamisen ja koulutuksen arviointia, tutkimusta, kehittämistä, tilastointia, muuta seurantaa ja suunnittelua.

Osaamistietovarannon tiedot säilytetään, kunnes henkilö itse poistaa osaamisprofiilinsa palvelusta, elleivät yhteisrekisterinpitäjät määrittele tiedoille muuta säilytysaikaa julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annetun lain (906/2019) 21 §:n 1 momentissa tarkoitetuilla perusteilla.

5 §

Yhteisrekisterinpitäjät ja vastuiden jako

Tietovarannon yhteisrekisterinpitäjiä ovat Opetushallitus sekä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten sekä työ- ja elinkeinotoimistojen kehittämis- ja hallintokeskus.

Yhteisrekisterinpitäjät määrittelevät yhdessä henkilötietojen käsittelyn tarkoitukset ja keinot luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2016/679 (*yleinen tietosuoja-asetus*) 4 artiklan 7 kohdassa ja 26 artiklassa tarkoitettulla tavalla. Lisäksi yhteisrekisterinpitäjät vastaavat yhdessä:

- 1) yleisen tietosuoja-asetuksen 5 artiklan 2 kohdassa tarkoitettua osoitusvelvollisuudesta;
- 2) yleisen tietosuoja-asetuksen 6 artiklassa tarkoitettua käsittelyn lainmukaisuudesta;
- 3) rekisteröidyn tunnistamistarpeen arvioimisesta yleisen tietosuoja-asetuksen 11 artiklan ja muun lainsäädännön mukaisesti;
- 4) yleisen tietosuoja-asetuksen IV luvun 1 jakson mukaisista rekisterinpitäjää ja henkilötietojen käsittelijää koskevista yleisistä velvollisuuksista;
- 5) yleisen tietosuoja-asetuksen 33–34 artiklassa tarkoitetuista tietoturvaloukkauksia koskevista ilmoitusvelvollisuuksista;
- 6) yleisen tietosuoja-asetuksen IV luvun 3 jakson mukaisesta tietosuojan vaikutustenarvioinnista ja ennakkokuulemisesta;
- 7) yleisen tietosuoja-asetuksen IV luvun 4 jaksossa tarkoitettua tietosuojavastaavasta;
- 8) tietosuojalain (1050/2018) 6 §:n 2 momentin 3 kohdassa tarkoitettua tietosuojavastavan nimittämisestä;
- 9) tietosuojalain 6 §:n 2 momentin 9 kohdassa tarkoitetuista erityisistä menettelysäännöistä;
- 10) tietosuojalain 6 §:n 2 momentin 10 kohdassa tarkoitettua tietosuojan vaikutustenarvioinnin laatimisesta; sekä
- 11) tietosuojalain 6 §:n 2 momentin 11 kohdassa tarkoitetuista muista menettelyllisistä ja organisatorisista toimenpiteistä.

Tiedon siirtyessä muista rekistereistä alkuperäinen rekisterinpitäjä vastaa kuitenkin tallentamiansa tietojen täsmällisyydestä yleisen tietosuoja-asetuksen 5 artiklan 1 kohdan d alakohdan mukaisesti. Lisäksi alkuperäinen rekisterinpitäjä vastaa 16 artiklan mukaisesta rekisteröidyn oikeudesta tietojen oikaisemiseen.

Muista rekisterinpitäjän tehtävistä vastaa Opetushallitus.

6 §

Yhteisrekisterinpitäjien tiedonsaantioikeus

Yhteisrekisterinpitäjät voivat salassapitosäännösten estämättä luovuttaa toisilleen 5 §:ssä säädettyjen tehtävien hoitamiseksi välttämättömät tiedot.

7 §

Tietoaineistot ja tietojen luovuttaminen

Opetushallitus voi anonymisoida osaamistietovarannon tiedot seuraaviin tarkoituksiin:

- 1) tuottaakseen opetuksen, koulutuksen ja osaamisen arvioinnin, tutkimuksen, kehittämisen, tilastoinnin ja muun seurannan sekä ohjauksen ja suunnittelun edellyttämiä anonymisoituja tietoaineistoja;
- 2) luovuttaakseen anonymisoituja tietoja opetuksen, koulutuksen ja osaamisen arviointia, tutkimusta, kehittämistä, tilastointia ja muuta seurantaa sekä ohjausta ja suunnittelua varten; sekä
- 3) tässä laissa tarkoitettuun palvelukokonaisuuteen kuuluvan avoimen tietopalvelun tuottamista varten.

Opetushallitus voi luovuttaa osaamistietoja 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettuihin käyttötarkoituksiin anonymisoimattomina, jos henkilö tai hänen laillinen edustajansa on palvelussa antanut suostumuksensa siihen. Salassapitosäännösten estämättä voidaan tällöin luovuttaa vain välttämättömät tiedot. Ilman henkilön tai hänen laillisen edustajansa suostumusta osaamistietovarannon tietoja ei saa anonymisoimatta käyttää tai luovuttaa muihin tarkoituksiin kuin 2 ja 3 §:ssä tarkoitettun palvelun tarjoamiseen yksilöille eikä arkistoida.

8 §

Suostumuksen edellytykset

Edellä 7 §:n 2 momentissa tarkoitettun suostumuksen voi antaa ja sen voi milloin tahansa perua palvelun kautta. Suostumuksesta tulee käydä ilmi, että se on annettu vapaaehtoisesti ja nimenomaisesti sekä tietoisena siitä, mihin tarkoituksiin osaamistietoja voidaan käyttää ja luovuttaa. Suostumuksesta on myös käytävä ilmi, ettei sitä ole annettu työvoimahallinnon asiakaspalvelutilanteessa eikä viranomaismenettelyssä. Alaikäiseltä lapselta tarvitaan tietojen käyttöön ja luovuttamiseen myös tämän huoltajan tai muun laillisen edustajan suostumus.

Suostumus ja ilmoitus sen perumisesta on säilytettävä yhtä pitkään kuin henkilöön yhdistettävissä olevat tiedot. Suostumuksen peruminen ei vaikuta sitä ennen suostumuksen perusteella tehtyihin tiedonluovutuksiin.

9 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

2.

Laki

valtakunnallisista opinto- ja tutkintorekistereistä annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan valtakunnallisista opinto- ja tutkintorekistereistä annetun lain (884/2017) nimike ja 2 §, sellaisena kuin se on osaksi laeissa 944/2022 ja 1213/2023, sekä
lisätään 17 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi laissa 1221/2020, uusi 4 momentti ja lakiin uusi 4 a luku seuraavasti:

Laki valtakunnallisista opinto-, koulutus- ja tutkintorekistereistä

2 §

Soveltamisala

Tätä lakia sovelletaan koulutukseen, tutkintoihin ja osaamismerkkeihin, joista säädetään:

- 1) perusopetuslaissa (628/1998);
- 2) lukiolaissa (714/2018);
- 3) ylioppilastutkinnosta annetussa laissa (502/2019);
- 4) ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa (531/2017);
- 5) ammattikorkeakoululaissa (932/2014);
- 6) yliopistolaissa (558/2009);
- 7) vapaasta sivistystyöstä annetussa laissa (632/1998);
- 8) tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta annetussa laissa (1215/2020)
- 9) Helsingin eurooppalaisesta koulusta annetussa laissa (1463/2007);
- 10) taiteen perusopetuksesta annetussa laissa (633/1998);
- 11) Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskuksesta annetussa laissa (682/2021).

Lain 4 a lukua sovelletaan 1 momentissa tarkoitettujen koulutusten, tutkintojen ja osaamismerkkien lisäksi koulutuksiin, joista säädetään työvoimapalveluiden järjestämisestä annetussa laissa (380/2023). Lisäksi 4 a lukua sovelletaan muuhun koulutukseen siten kuin jäljempänä kyseisessä luvussa säädetään.

Tässä laissa säädetään oppijanumerosta ja oppijanumerorekisteristä, opetuksen ja koulutuksen valtakunnallisesta tietovarannosta, oppivelvollisuusrekisteristä, ylioppilastutkintorekisteristä, opiskelijavalintarekisteristä, jatkuvan oppimisen koulutustarjonnan tietovarannosta, korkeakoulujen valtakunnallisesta tietovarannosta sekä Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskuksen (palvelukeskus) hankkiman muun kuin säännellyn koulutuksen rekisteristä. Laissa säädetään myös Opetushallituksen ylläpitämästä opinto- ja tutkintotietojen luovutuspalvelusta.

17 §

Opiskelijavalintarekisterin käyttötarkoitus

Opiskelijavalintarekisteriin tallennettuja koulutustarjonnan tietoja hyödynnetään myös 4 a luvussa tarkoitettussa koulutustarjonnan tietovarannossa siten kuin kyseisessä luvussa säädetään.

4 a luku

Jatkuvan oppimisen koulutustarjonnan tietovaranto

22 a §

Tietovarannon käyttötarkoitus

Jatkuvan oppimisen koulutustarjonnan tietovarantoon tallennettuja tietoja on tarkoitus käyttää kohdennetuista koulutusmahdollisuuksista tiedottamiseen valtakunnallisesta jatkuvan oppimisen osaamistietovarannosta annetussa laissa (xxx/20xx) tarkoitetussa palvelussa.

Tietovarannon tarkoituksena on lisäksi tukea opetuksen ja koulutuksen arviointia, tutkimusta, kehittämistä, tilastointia ja muuta seurantaa sekä ohjausta ja suunnittelua.

22 b §

Tietovarantoon tallennettava koulutustarjonta

Opetuksen ja koulutuksen järjestäjien on tallennettava tietovarantoon tiedot seuraavasta koulutustarjonnasta, elleivät ne ole jo tallennettuina tämän lain 4 luvussa tarkoitettuun opiskelijavalintarekisteriin:

- 1) perusopetuslaissa tarkoitetun aikuisten perusopetuksen tarjonta;
- 2) lukiolaissa tarkoitetun koulutuksen ja tutkintojen tarjonta;
- 3) ylioppilastutkinnosta annetussa laissa tarkoitettujen tutkintojen tarjonta;
- 4) ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa tarkoitetun koulutuksen, tutkintojen, niiden osien ja osaamisalojen tarjonta;
- 5) ammattikorkeakoululaissa tarkoitetun tutkintokoulutuksen, tutkintojen osien, ammatillisen opettajankoulutuksen ja korkeakouluopintoihin valmentavan koulutuksen tarjonta;
- 6) yliopistolaissa tarkoitetun tutkintokoulutuksen ja tutkintojen osien tarjonta;
- 7) vapaasta sivistystyöstä annetun lain 7 a luvussa tarkoitetun oppivelvollisille suunnatun koulutuksen tarjonta;
- 8) tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta annetussa laissa tarkoitetun koulutuksen ja tutkintojen tarjonta; sekä
- 9) Maanpuolustuskorkeakoulusta annetussa laissa (1121/2008) tarkoitetun Maanpuolustuskorkeakoulun koulutustarjonta.

Opetushallituksen on toisinnettava tietovarantoon 1 momentissa tarkoitetut, opiskelijavalintarekisteriin sisältyvät tiedot, tai se voi sopia tietojen siirtymisestä vähintään yhtä kattavasti muusta palvelusta.

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten sekä työ- ja elinkeinotoimistojen kehittämis- ja hallintokeskuksen on siirrettävä tietovarantoon työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain 121 §:ssä tarkoitettua työvoimapalvelujen valtakunnallisesta tietovarannosta tiedot laissa tarkoitettujen koulutusten ja valmennusten tarjonnasta.

22 c §

Vapaaehtoisesti tallennettava koulutustarjonta

Opetuksen ja koulutuksen järjestäjät voivat tallentaa tietovarantoon tietoa myös:

- 1) ammattikorkeakoululaissa tai yliopistolaissa tarkoitetun erikoistumiskoulutuksen ja muun täydennyskoulutuksen kuin tutkintojen osien tarjonnasta;

- 2) muun kuin 22 b §:n 1 momentin 7 kohdassa tarkoitetun, vapaasta sivistystyöstä annetun lain mukaisen koulutuksen ja osaamismerkkien tarjonnasta;
- 3) Helsingin eurooppalaisesta koulusta annetussa laissa tarkoitetun lukio-opetuksen tarjonnasta;
- 4) taiteen perusopetuksesta annetussa laissa tarkoitetun koulutuksen tarjonnasta; sekä
- 5) Saamelaisalueen koulutuskeskuksesta annetussa laissa (252/2010) tarkoitetun saamen kielen ja kulttuurin opetuksen tarjonnasta.

Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskuksesta annetussa laissa tarkoitettu palvelukeskus voi tallentaa tietovarantoon tietoa lain 2 luvussa tarkoitetun, palvelukeskuksen rahoittaman tai hankkiman koulutuksen ja muiden osaamispalvelujen tarjonnasta. Tietoa näiden koulutusten ja osaamispalvelujen tarjonnasta voivat tallentaa myös kyseisen koulutuksen tai osaamispalvelujen järjestäjät.

Myös muuta julkisesti rahoitettua koulutusta järjestävät voivat tallentaa tietovarantoon tietoja julkisesti rahoitetun koulutuksensa tarjonnasta lukuun ottamatta varhaiskasvatusta sekä lasten esi- ja perusopetusta.

Opetushallituksen on toisinnettava 1–3 momentissa tarkoitetut, opiskelijavalintarekisteriin tallennettavat tiedot, jos opetuksen tai koulutuksen järjestäjä tahtoo sisällyttää ne koulutustarjonnan tietovarantoon. Opetushallitus voi myös sopia tietojen siirtymisestä vähintään yhtä kattavasti muusta palvelusta.

22 d §

Vastuu tietojen täsmällisyydestä

Edellä 22 b §:n 1 momentissa ja 22 c §:n 1–3 momentissa tarkoitettujen tietojen tallentajien on huolehdittava tietojen täsmällisyydestä ennen niiden tallentamista tietovarantoon. Vastuusta 22 b §:n 3 momentissa tarkoitettujen, työvoimapalvelujen valtakunnallisesta tietovarannosta siirrettävien tietojen täsmällisyydestä säädetään työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain 123 §:ssä.

22 e §

Ylläpitäjän ja rekisterinpitäjän tehtävät

Jatkuvan oppimisen koulutustarjonnan tietovarantoa ylläpitää ja sen rekisterinpitäjänä toimii Opetushallitus.

Opetushallitus antaa tarkempia määräyksiä 22 b ja 22 c §:ssä säädettyjen tietojen tietorakenteista ja siitä, miten tiedon tallentajien on pidettävä tallennettavat tiedot ajantasaisina.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

3.

Laki

oppivelvollisuuslain 11 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan oppivelvollisuuslain (1214/2020) 11 §:n 3 momentti seuraavasti:

11 §

Hakeutumisvelvollisuuden ohjaus- ja valvontavastuu

Koulutuksen järjestäjä selvittää oppivelvollisen hakeutumista ja opintojen aloittamista koskevat tiedot valtakunnallisista opinto-, koulutus- ja tutkintorekistereistä annetussa laissa (884/2017) tarkoitettuihin rekistereihin tallennettujen tietojen perusteella. Oppivelvollisen tulee koulutuksen järjestäjän pyynnöstä toimittaa selvitys hakeutumisesta ja opintojen aloittamisesta, jos tiedot eivät käy ilmi edellä tarkoitetuista rekistereistä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

4.

Laki

varhaiskasvatuslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan varhaiskasvatuslain (540/2018) 68 §:n 4 momentti, 71 § ja 72 §:n 5 momentti seuraavasti:

68 §

Tietojen tallentaminen tietovarantoon

Tallennettaessa henkilöstä ensimmäistä kertaa tässä laissa tarkoitettuja tietoja tiedon tallentajan tulee saada Opetushallitukselta tieto henkilön oppijanumerosta. Jos henkilöllä ei ole oppijanumeroa, tulee Opetushallituksen luoda oppijanumero valtakunnallisista opinto-, koulutus- ja tutkintorekistereistä annetun lain (884/2017) 3 §:n mukaisesti.

71 §

Tietojen tarkistaminen muista tietolähteistä

Kunnan, kuntayhtymän tai yksityisen palveluntuottajan tallentamien 70 §:ssä tarkoitettujen yksilöinti- ja yhteystietojen sekä lapsen huoltajan oikeuksien tarkistamiseksi tietovarantoon tulee luovuttaa tarvittavat tiedot valtakunnallisista opinto-, koulutus- ja tutkintorekistereistä annetun lain mukaisesta oppijanumerorekisteristä.

72 §

Tietovarannon tietojen säilytysaika

Oppijanumero sekä ne yksilöivät tunnistetiedot, joiden perusteella oppijanumero on annettu, säilytetään oppijanumerorekisterissä siten kuin valtakunnallisista opinto-, koulutus- ja tutkintorekistereistä annetussa laissa säädetään.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

5.

Laki

ammattillisesta koulutuksesta annetun lain 109 a §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan ammatillisesta koulutuksesta annetun lain (531/2017) 109 a §:n 1 momentti, sellaisena kuin se on laissa 569/2019, seuraavasti:

109 a §

Tietojensaantioikeus opiskelijan henkilökohtaisesta osaamisen kehittämissuunnitelmasta

Koulutuksen järjestäjällä on oikeus saada teknisen rajapinnan avulla tai muussa sähköisessä muodossa tiedot opiskelijansa henkilökohtaisista osaamisen kehittämissuunnitelmista. Tiedoilla tarkoitetaan valtakunnallisista opinto-, koulutus- ja tutkintorekistereistä annetun lain (884/2017) 9 §:n nojalla tietovarantoon tallennettuja henkilökohtaisiin osaamisen kehittämissuunnitelmiin sisältyviä tietoja.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

6.

Laki

ammattikorkeakoululain 28 a ja 28 c §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan ammattikorkeakoululain (932/2014) 28 a §:n 1 momentti, sellaisena kuin se on osaksi laissa 1368/2018, ja 28 c §:n 2 momentti, sellaisena kuin se on laissa 257/2015, seuraavasti:

28 a §

Yhteishaku ja erillisvalinnat

Opiskelijoiden valinta ammattikorkeakoulututkintoon ja ylempään ammattikorkeakoulututkintoon johtaviin opintoihin järjestetään korkeakoulujen yhteishaussa. Yhteishaussa käytetään valtakunnallisista opinto-, koulutus- ja tutkintorekistereistä annetussa laissa (884/2017) tarkoitettua opiskelijavalintarekisteriä. Yhteishaun toimittamisesta ja siihen liittyvistä menettelyistä säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

28 c §

Opiskelupaikan vastaanottaminen

Opiskelijaksi hyväksytyn on ammattikorkeakoulun hyväksymisilmoituksessa mainittavan määräajan kuluessa ilmoitettava ammattikorkeakoululle opiskelupaikan vastaanottamisesta tai hän menettää opiskelupaikkansa. Ammattikorkeakoulun on viipymättä merkittävä tieto opiskelupaikan vastaanottamisesta valtakunnallisista opinto-, koulutus- ja tutkintorekistereistä annetun lain 17 §:ssä tarkoitettuun korkeakoulujen hakurekisteriin.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

7.

Laki

yliopistolain 36 a §:n ja 38 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan yliopistolain (558/2009) 36 a §:n 1 momentti, sellaisena kuin se on osaksi laissa 1368/2018, ja 38 §:n 2 momentti sellaisena kuin se on laissa 256/2015, seuraavasti:

36 a §

Yhteishaku ja erillisvalinnat

Tutkintoon johtavan koulutuksen opiskelijavalinta järjestetään korkeakoulujen yhteishakuna lukuun ottamatta valintaa jatkotutkintoon johtavaan koulutukseen. Yhteishaussa käytetään valtakunnallisista opinto-, koulutus- ja tutkintorekistereistä annetussa laissa (884/2017) tarkoitettua opiskelijavalintarekisteriä. Yhteishaun toimittamisesta ja siihen liittyvistä menettelyistä säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

38 §

Opiskelupaikan vastaanottaminen

Opiskelijaksi hyväksytyn on yliopiston hyväksymisilmoituksessa mainittavan määräajan kuluessa ilmoitettava yliopistolle opiskelupaikan vastaanottamisesta. Jollei opiskelijaksi hyväksytty tee ilmoitusta määräajassa, hän menettää opiskelupaikkansa. Yliopiston on viipymättä merkittävä tieto opiskelupaikan vastaanottamisesta valtakunnallisista opinto-, koulutus- ja tutkintorekistereistä annetun lain 17 §:ssä tarkoitettuun korkeakoulujen hakurekisteriin.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

8.

Laki

vapaasta sivistystyöstä annetun lain 6 b ja 6 c §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan vapaasta sivistystyöstä annetun lain (632/1998) 6 b §, sellaisena kuin se on laissa 479/2021, ja 6 c §:n 4 momentti, sellaisena kuin se on laissa 1212/2023, seuraavasti:

6 b §

Opetuksen ja koulutuksen valtakunnalliseen tietovarantoon tallennettavan koulutuksen laajuus ja arviointi

Tallennettaessa vapaan sivistystyön muita kuin tämän lain 7 a luvussa taikka oppivelvollisuuslain (1214/2020) 5 §:n 2 momentissa tarkoitettua koulutuksen tietoja valtakunnallisista opinto-, koulutus- ja tutkintorekistereistä annetun lain (884/2017) 2 luvun mukaiseen tietovarantoon koulutuksen laajuus on määriteltävä opintopisteinä ja se on kuvattava ja arvioitava osaamisperusteisesti. Koulutuksen laajuus määritellään opintopisteinä siten, että opiskelijan keskimäärin 27 tunnin työpanos vastaa yhtä opintopistettä. Opiskelijan osaaminen arvioidaan soveltaen, mitä tämän lain 25 g §:n 4 momentissa ja 25 k §:ssä säädetään. Osaaminen arvioidaan arvosanalla hyväksytyt tai hylätyt taikka asteikkoarvioinnilla.

6 c §

Vapaan sivistystyön osaamismerkki

Tiedot osaamismerkkien suorituksista voidaan tallentaa valtakunnallisista opinto-, koulutus- ja tutkintorekistereistä annetun lain 2 luvun mukaiseen tietovarantoon.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

9.

Laki

taiteen perusopetuksesta annetun lain 7 a §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan taiteen perusopetuksesta annetun lain (633/1998) 7 a §, sellaisena kuin se on laissa 945/2022, seuraavasti:

7 a §

Opetuksen ja koulutuksen valtakunnalliseen tietovarantoon tallennettavan koulutuksen laajuus

Tallennettaessa taiteen perusopetuksen tietoja valtakunnallisista opinto-, koulutus- ja tutkintorekistereistä annetun lain (884/2017) 2 luvun mukaiseen tietovarantoon koulutuksen laajuus on määriteltävä opintopisteinä. Koulutuksen laajuus määritellään opintopisteinä siten, että opilaan keskimäärin 27 tunnin työpanos vastaa yhtä opintopistettä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Helsingissä x.x.20xx

Pääministeri

Etunimi Sukunimi

..ministeri Etunimi Sukunimi

2.

Laki

valtakunnallisista opinto- ja tutkintorekistereistä annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan valtakunnallisista opinto- ja tutkintorekistereistä annetun lain (884/2017) nimike ja 2 §, sellaisena kuin se on osaksi laeissa 944/2022 ja 1213/2023, sekä
lisätään 17 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi laissa 1221/2020, uusi 4 momentti ja lakiin uusi 4 a luku seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Laki valtakunnallisista opinto- ja tutkintorekistereistä	Laki valtakunnallisista opinto-, koulutus- ja tutkintorekistereistä
2 §	2 §
<i>Soveltamisala</i>	<i>Soveltamisala</i>
<p>Tätä lakia sovelletaan koulutukseen, tutkintoihin ja osaamismerkkeihin, joista säädetään:</p> <ol style="list-style-type: none">1) perusopetuslaissa (628/1998);2) lukiolaissa (714/2018);3) ylioppilastutkinnosta annetussa laissa (502/2019);4) ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa (531/2017);5) ammattikorkeakoululaissa (932/2014);6) yliopistolaissa (558/2009);7) vapaasta sivistystyöstä annetussa laissa (632/1998);8) tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta annetussa laissa (1215/2020)9) Helsingin eurooppalaisesta koulusta annetussa laissa (1463/2007);10) taiteen perusopetuksesta annetussa laissa (633/1998);11) Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskuksesta annetussa laissa (682/2021). <p>Tässä laissa säädetään oppijanumerosta ja oppijanumerorekisteristä, opetuksen ja koulutuksen valtakunnallisesta tietovarannosta, op-</p>	<p>Tätä lakia sovelletaan koulutukseen, tutkintoihin ja osaamismerkkeihin, joista säädetään:</p> <ol style="list-style-type: none">1) perusopetuslaissa (628/1998);2) lukiolaissa (714/2018);3) ylioppilastutkinnosta annetussa laissa (502/2019);4) ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa (531/2017);5) ammattikorkeakoululaissa (932/2014);6) yliopistolaissa (558/2009);7) vapaasta sivistystyöstä annetussa laissa (632/1998);8) tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta annetussa laissa (1215/2020)9) Helsingin eurooppalaisesta koulusta annetussa laissa (1463/2007);10) taiteen perusopetuksesta annetussa laissa (633/1998);11) Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskuksesta annetussa laissa (682/2021). <p><i>Lain 4 a lukua sovelletaan 1 momentissa tarkoitettujen koulutusten, tutkintojen ja osaamismerkkien lisäksi koulutuksiin, joista säädetään työvoimapalveluiden järjestämisestä annetussa laissa (380/2023). Lisäksi 4 a lukua</i></p>

pivelvollisuusrekisteristä, ylioppilastutkintorekisteristä, opiskelijavalintarekisteristä, korkeakoulujen valtakunnallisesta tietovarannosta sekä Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskuksen (palvelukeskus) hankkiman muun kuin säännellyn koulutuksen rekisteristä. Laissa säädetään myös Opetushallituksen ylläpitämästä opinto- ja tutkintotietojen luovutuspalvelusta.

17 §

Opiskelijavalintarekisterin käyttötarkoitus

Opiskelijavalintarekisteriä käytetään:

- 1) opinnoista ja opiskelijavalinnoista tiedottamiseen;
- 2) koulutukseen hakeutumisen, opiskelijavalinnan ja opiskelupaikan vastaanottamisen järjestämiseen sekä koulutukseen hakeutumisen ja opiskelijavalinnan seuraamiseen;
- 3) opiskelijoiden valintaa, valintojen kehittämistä ja opintojen järjestämistä varten tarpeellisten tietojen antamiseen yliopistoille, ammattikorkeakouluille, ammatillisen ja lukiokoulutuksen järjestäjille, tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen järjestäjille ja vapaan sivistystyön oppilaitosten ylläpitäjille;
- 4) tiedottamiseen koulutusmahdollisuuksista ilman opiskelupaikkaa jääneille hakijoille;
- 5) tietojen tuottamiseen hakijoista ja opiskelijaksi otetuista koulutusjärjestelmän seuranta ja arviointia varten;
- 6) muihin opiskelijoiden valitsemista varten tarpeellisiin toimintoihin;
- 7) oppivelvollisuuslain 10 §:ssä tarkoitetun hakeutumisvelvollisuuden seuraamiseen.

Opiskelijavalintarekisteri jakaantuu osarekistereihin, jotka ovat korkeakoulujen hakurekisteri sekä ammatillisen koulutuksen, lukio-koulutuksen ja muun perusopetuksen jälkeisen koulutuksen hakurekisteri.

Opiskelijavalintarekisterin osarekistereistä käytetään:

- 1) korkeakoulujen hakurekisteriä valittaessa opiskelijoita yliopistolaissa tarkoitettuihin alempiin ja ylempiin korkeakoulututkintoihin

sovelletaan muuhun koulutukseen siten kuin jäljempänä kyseisessä luvussa säädetään.

Tässä laissa säädetään oppijanumerosta ja oppijanumerorekisteristä, opetuksen ja koulutuksen valtakunnallisesta tietovarannosta, oppivelvollisuusrekisteristä, ylioppilastutkintorekisteristä, opiskelijavalintarekisteristä, *jatkuvan oppimisen koulutustarjonnan tietovarannosta*, korkeakoulujen valtakunnallisesta tietovarannosta sekä Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskuksen (palvelukeskus) hankkiman muun kuin säännellyn koulutuksen rekisteristä. Laissa säädetään myös Opetushallituksen ylläpitämästä opinto- ja tutkintotietojen luovutuspalvelusta.

17 §

Opiskelijavalintarekisterin käyttötarkoitus

Opiskelijavalintarekisteriä käytetään:

- 1) opinnoista ja opiskelijavalinnoista tiedottamiseen;
- 2) koulutukseen hakeutumisen, opiskelijavalinnan ja opiskelupaikan vastaanottamisen järjestämiseen sekä koulutukseen hakeutumisen ja opiskelijavalinnan seuraamiseen;
- 3) opiskelijoiden valintaa, valintojen kehittämistä ja opintojen järjestämistä varten tarpeellisten tietojen antamiseen yliopistoille, ammattikorkeakouluille, ammatillisen ja lukiokoulutuksen järjestäjille, tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen järjestäjille ja vapaan sivistystyön oppilaitosten ylläpitäjille;
- 4) tiedottamiseen koulutusmahdollisuuksista ilman opiskelupaikkaa jääneille hakijoille;
- 5) tietojen tuottamiseen hakijoista ja opiskelijaksi otetuista koulutusjärjestelmän seuranta ja arviointia varten;
- 6) muihin opiskelijoiden valitsemista varten tarpeellisiin toimintoihin;
- 7) oppivelvollisuuslain 10 §:ssä tarkoitetun hakeutumisvelvollisuuden seuraamiseen.

Opiskelijavalintarekisteri jakaantuu osarekistereihin, jotka ovat korkeakoulujen hakurekisteri sekä ammatillisen koulutuksen, lukio-koulutuksen ja muun perusopetuksen jälkeisen koulutuksen hakurekisteri.

johtaviin opintoihin ja ammattikorkeakouluissa tarkoitettuun ammattikorkeakoulututkintoon ja ylempään ammattikorkeakoulututkintoon johtaviin opintoihin sekä yliopiston ja ammattikorkeakoulun harkinnan mukaan myös muuhun korkeakoulun tarjoamaan koulutukseen, sekä opiskelupaikan vastaanottamista koskevien rajoitusten valvontaan;

2) ammatillisen koulutuksen, lukiokoulutuksen ja muun perusopetuksen jälkeisen koulutuksen hakurekisteriä valittaessa opiskelijoita ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa ja lukiolaissa tarkoitettuihin koulutuksiin ja tutkintoihin, tutkintokoulutukseen valmistavasta koulutuksesta annetussa laissa tarkoitettuun koulutukseen ja vapaassa sivistystyössä järjestettyyn oppivelvollisille suunnattuun koulutukseen. (30.12.2020/1221)

Opiskelijavalintarekisterin osarekistereistä käytetään:

1) korkeakoulujen hakurekisteriä valittaessa opiskelijoita yliopistolaissa tarkoitettuihin alempiin ja ylempiin korkeakoulututkintoihin johtaviin opintoihin ja ammattikorkeakouluissa tarkoitettuun ammattikorkeakoulututkintoon ja ylempään ammattikorkeakoulututkintoon johtaviin opintoihin sekä yliopiston ja ammattikorkeakoulun harkinnan mukaan myös muuhun korkeakoulun tarjoamaan koulutukseen, sekä opiskelupaikan vastaanottamista koskevien rajoitusten valvontaan;

2) ammatillisen koulutuksen, lukiokoulutuksen ja muun perusopetuksen jälkeisen koulutuksen hakurekisteriä valittaessa opiskelijoita ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa ja lukiolaissa tarkoitettuihin koulutuksiin ja tutkintoihin, tutkintokoulutukseen valmistavasta koulutuksesta annetussa laissa tarkoitettuun koulutukseen ja vapaassa sivistystyössä järjestettyyn oppivelvollisille suunnattuun koulutukseen. (30.12.2020/1221)

Opiskelijavalintarekisteriin tallennettuja koulutustarjonnan tietoja hyödynnetään myös 4 a luvussa tarkoitettussa koulutustarjonnan tietovarannossa siten kuin kyseisessä luvussa säädetään.

4 a luku

Jatkuvan oppimisen koulutustarjonnan tietovaranto

22 a §

Tietovarannon käyttötarkoitus

Jatkuvan oppimisen koulutustarjonnan tietovarantoon tallennettuja tietoja on tarkoitus käyttää kohdennetuista koulutusmahdollisuuksista tiedottamiseen valtakunnallisesta jatkuvan oppimisen osaamistietovarannosta annetussa laissa (xxx/20xx) tarkoitettussa palvelussa.

Tietovarannon tarkoituksena on lisäksi tukea opetuksen ja koulutuksen arviointia, tutkimusta, kehittämistä, tilastointia ja muuta seuranta- ja ohjausta ja suunnittelua.

22 b §

Tietovarantoon tallennettava koulutustarjonta

Opetuksen ja koulutuksen järjestäjien on tallennettava tietovarantoon tiedot seuraavasta koulutustarjonnasta, elleivät ne ole jo tallennettuina tämän lain 4 luvussa tarkoitettuun opiskelijavalintarekisteriin:

- 1) *perusopetuslaissa tarkoitetun aikuisten perusopetuksen tarjonta;*
- 2) *lukiolaissa tarkoitetun koulutuksen ja tutkintojen tarjonta;*
- 3) *ylioppilastutkinnosta annetussa laissa tarkoitettujen tutkintojen tarjonta;*
- 4) *ammattillisesta koulutuksesta annetussa laissa tarkoitetun koulutuksen, tutkintojen, niiden osien ja osaamisalojen tarjonta;*
- 5) *ammattikorkeakoululaissa tarkoitetun tutkintokoulutuksen, tutkintojen osien, ammatillisen opettajankoulutuksen ja korkeakouluopintoihin valmentavan koulutuksen tarjonta;*
- 6) *yliopistolaissa tarkoitetun tutkintokoulutuksen ja tutkintojen osien tarjonta;*
- 7) *vapaasta sivistystyöstä annetun lain 7 a luvussa tarkoitetun oppivelvollisille suunnatun koulutuksen tarjonta;*
- 8) *tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta annetussa laissa tarkoitetun koulutuksen ja tutkintojen tarjonta; sekä*
- 9) *Maanpuolustuskorkeakoulusta annetussa laissa (1121/2008) tarkoitetun Maanpuolustuskorkeakoulun koulutustarjonta.*

Opetushallituksen on toisinnettava tietovarantoon 1 momentissa tarkoitetut, opiskelijavalintarekisteriin sisältyvät tiedot, tai se voi sopia tietojen siirtymisestä vähintään yhtä kattavasti muusta palvelusta.

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten sekä työ- ja elinkeinotoimistojen kehittämis- ja hallintokeskuksen on siirrettävä tietovarantoon työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain 121 §:ssä tarkoitetusta työvoimapalvelujen valtakunnallisesta tietovarannosta

tiedot laissa tarkoitettujen koulutusten ja valmennusten tarjonnasta.

22 c §

Vapaaehtoisesti tallennettava koulutustarjonta

Opetuksen ja koulutuksen järjestäjät voivat tallentaa tietovarantoon tietoa myös:

- 1) ammattikorkeakoululaissa tai yliopistolaissa tarkoitetun erikoistumiskoulutuksen ja muun täydennyskoulutuksen kuin tutkintojen osien tarjonnasta;
- 2) muun kuin 22 b §:n 1 momentin 7 kohdassa tarkoitetun, vapaasta sivistystyöstä annetun lain mukaisen koulutuksen ja osaamismerkkien tarjonnasta;
- 3) Helsingin eurooppalaisesta koulusta annetussa laissa tarkoitetun lukio-opetuksen tarjonnasta;
- 4) taiteen perusopetuksesta annetussa laissa tarkoitetun koulutuksen tarjonnasta; sekä
- 5) Saamelaisalueen koulutuskeskuksesta annetussa laissa (252/2010) tarkoitetun saamen kielen ja kulttuurin opetuksen tarjonnasta.

Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskuksesta annetussa laissa tarkoitettu palvelukeskus voi tallentaa tietovarantoon tietoa lain 2 luvussa tarkoitetun, palvelukeskuksen rahoittaman tai hankkiman koulutuksen ja muiden osaamispalvelujen tarjonnasta. Tietoa näiden koulutusten ja osaamispalvelujen tarjonnasta voivat tallentaa myös kyseisen koulutuksen tai osaamispalvelujen järjestäjät.

Myös muuta julkisesti rahoitettua koulutusta järjestävät voivat tallentaa tietovarantoon tietoja julkisesti rahoitetun koulutuksensa tarjonnasta lukuun ottamatta varhaiskasvatusta sekä lasten esi- ja perusopetusta.

Opetushallituksen on toisinnettava 1–3 momentissa tarkoitetut, opiskelijavalintarekisteriin tallennettavat tiedot, jos opetuksen tai koulutuksen järjestäjä tahtoo sisällyttää ne koulutustarjonnan tietovarantoon. Opetushallitus voi myös sopia tietojen siirtymisestä vähintään yhtä kattavasti muusta palvelusta.

22 d §

Vastuu tietojen täsmällisyydestä

Edellä 22 b §:n 1 momentissa ja 22 c §:n 1–3 momentissa tarkoitettujen tietojen tallentajien on huolehdittava tietojen täsmällisyydestä ennen niiden tallentamista tietovarantoon. Vastuusta 22 b §:n 3 momentissa tarkoitettujen, työvoimapalvelujen valtakunnallisesta tietovarannosta siirrettävien tietojen täsmällisyydestä säädetään työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain 123 §:ssä.

22 e §

Ylläpitäjän ja rekisterinpitäjän tehtävät

Jatkuvan oppimisen koulutustarjonnan tietovarantoa ylläpitää ja sen rekisterinpitäjänä toimii Opetushallitus.

Opetushallitus antaa tarkempia määräyksiä 22 b ja 22 c §:ssä säädettyjen tietojen tietorakenteista ja siitä, miten tiedon tallentajien on pidettävä tallennettavat tiedot ajantasaisina.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

3.

Laki

oppivelvollisuuslain 11 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan oppivelvollisuuslain (1214/2020) 11 §:n 3 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

11 §

11 §

Hakeutumisvelvollisuuden ohjaus- ja valvontavastuu

Hakeutumisvelvollisuuden ohjaus- ja valvontavastuu

Koulutuksen järjestäjä selvittää oppivelvollisen hakeutumista ja opintojen aloittamista koskevat tiedot valtakunnallisista opinto- ja tutkintorekistereistä annetussa laissa (884/2017) tarkoitettuihin rekistereihin tallennettujen tietojen perusteella. Oppivelvollisen tulee koulutuksen järjestäjän pyynnöstä toimittaa selvitys hakeutumisesta ja opintojen aloittamisesta, jos tiedot eivät käy ilmi edellä tarkoitetuista rekistereistä.

Koulutuksen järjestäjä selvittää oppivelvollisen hakeutumista ja opintojen aloittamista koskevat tiedot valtakunnallisista opinto-, *koulutus-* ja tutkintorekistereistä annetussa laissa (884/2017) tarkoitettuihin rekistereihin tallennettujen tietojen perusteella. Oppivelvollisen tulee koulutuksen järjestäjän pyynnöstä toimittaa selvitys hakeutumisesta ja opintojen aloittamisesta, jos tiedot eivät käy ilmi edellä tarkoitetuista rekistereistä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20

..

4.

Laki

varhaiskasvatuslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan varhaiskasvatuslain (540/2018) 68 §:n 4 momentti, 71 § ja 72 §:n 5 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

68 §

68 §

Tietojen tallentaminen tietovarantoon

Tietojen tallentaminen tietovarantoon

Tallennettaessa henkilöstä ensimmäistä kertaa tässä laissa tarkoitettuja tietoja tiedon tallentajan tulee saada Opetushallitukselta tiet henkilön oppijanumerosta. Jos henkilöllä ei ole oppijanumeroa, tulee Opetushallituksen luoda oppijanumero valtakunnallisista opinto- ja tutkintorekistereistä annetun lain (884/2017) 3 §:n mukaisesti.

Tallennettaessa henkilöstä ensimmäistä kertaa tässä laissa tarkoitettuja tietoja tiedon tallentajan tulee saada Opetushallitukselta tiet henkilön oppijanumerosta. Jos henkilöllä ei ole oppijanumeroa, tulee Opetushallituksen luoda oppijanumero valtakunnallisista opinto-, *koulutus*- ja tutkintorekistereistä annetun lain (884/2017) 3 §:n mukaisesti.

71 §

71 §

Tietojen tarkistaminen muista tietolähteistä

Tietojen tarkistaminen muista tietolähteistä

Kunnan, kuntayhtymän tai yksityisen palveluntuottajan tallentamien 70 §:ssä tarkoitettujen yksilöinti- ja yhteystietojen sekä lapsen huoltajan oikeuksien tarkistamiseksi tietovarantoon tulee luovuttaa tarvittavat tiedot valtakunnallisista opinto- ja tutkintorekistereistä annetun lain mukaisesta oppijanumerorekisteristä.

Kunnan, kuntayhtymän tai yksityisen palveluntuottajan tallentamien 70 §:ssä tarkoitettujen yksilöinti- ja yhteystietojen sekä lapsen huoltajan oikeuksien tarkistamiseksi tietovarantoon tulee luovuttaa tarvittavat tiedot valtakunnallisista opinto-, *koulutus*- ja tutkintorekistereistä annetun lain mukaisesta oppijanumerorekisteristä.

72 §

72 §

Tietovarannon tietojen säilytysaika

Tietovarannon tietojen säilytysaika

Oppijanumero sekä ne yksilöivät tunnistetiedot, joiden perusteella oppijanumero on an-

nettuna, säilytetään oppijanumerorekisterissä siten kuin valtakunnallisista opinto-, *koulutus*-

Voimassa oleva laki

nettu, säilytetään oppijanumerorekisterissä siten kuin valtakunnallisista opinto- ja tutkintorekistereistä annetussa laissa säädetään.

Ehdotus

ja tutkintorekistereistä annetussa laissa säädetään.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20

..

LUONNOS

5.

Laki

ammattillisesta koulutuksesta annetun lain 109 a §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan ammatillisesta koulutuksesta annetun lain (531/2017) 109 a §:n 1 momentti, sellaisena kuin se on laissa 569/2019, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

109 a §

Tietojensaantioikeus opiskelijan henkilökohtaisesta osaamisen kehittämissuunnitelmasta

Koulutuksen järjestäjällä on oikeus saada teknisen rajapinnan avulla tai muussa sähköisessä muodossa tiedot opiskelijansa henkilökohtaisista osaamisen kehittämissuunnitelmista. Tiedoilla tarkoitetaan valtakunnallisista opinto- ja tutkintorekistereistä annetun lain (884/2017) 9 §:n nojalla tietovarantoon tallennettuja henkilökohtaisiin osaamisen kehittämissuunnitelmiin sisältyviä tietoja.

Ehdotus

109 a §

Tietojensaantioikeus opiskelijan henkilökohtaisesta osaamisen kehittämissuunnitelmasta

Koulutuksen järjestäjällä on oikeus saada teknisen rajapinnan avulla tai muussa sähköisessä muodossa tiedot opiskelijansa henkilökohtaisista osaamisen kehittämissuunnitelmista. Tiedoilla tarkoitetaan valtakunnallisista opinto-, *koulutus*- ja tutkintorekistereistä annetun lain (884/2017) 9 §:n nojalla tietovarantoon tallennettuja henkilökohtaisiin osaamisen kehittämissuunnitelmiin sisältyviä tietoja.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20

...

6.

Laki

ammattikorkeakoululain 28 a ja 28 c §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan ammattikorkeakoululain (932/2014) 28 a §:n 1 momentti, sellaisena kuin se on osaksi laissa 1368/2018, ja 28 c §:n 2 momentti, sellaisena kuin se on laissa 257/2015, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

28 a §

28 a §

Yhteishaku ja erillisvalinnat

Yhteishaku ja erillisvalinnat

Opiskelijoiden valinta ammattikorkeakoulututkintoon ja ylempään ammattikorkeakoulututkintoon johtaviin opintoihin järjestetään korkeakoulujen yhteishaussa. Yhteishaussa käytetään valtakunnallisista opinto- ja tutkintorekistereistä annetussa laissa (884/2017) tarkoitettua opiskelijavalintarekisteriä. Yhteishaun toimittamisesta ja siihen liittyvistä menettelyistä säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

Opiskelijoiden valinta ammattikorkeakoulututkintoon ja ylempään ammattikorkeakoulututkintoon johtaviin opintoihin järjestetään korkeakoulujen yhteishaussa. Yhteishaussa käytetään valtakunnallisista opinto-, *koulutus-* ja tutkintorekistereistä annetussa laissa (884/2017) tarkoitettua opiskelijavalintarekisteriä. Yhteishaun toimittamisesta ja siihen liittyvistä menettelyistä säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

28 c §

28 c §

Opiskelupaikan vastaanottaminen

Opiskelupaikan vastaanottaminen

Opiskelijaksi hyväksytyn on ammattikorkeakoulun hyväksymisilmoituksessa mainittavan määräajan kuluessa ilmoitettava ammattikorkeakoululle opiskelupaikan vastaanottamisesta tai hän menettää opiskelupaikkansa. Ammattikorkeakoulun on viipymättä merkittävä tieto opiskelupaikan vastaanottamisesta opiskelijavalintarekisteristä, korkeakoulujen valtakunnallisesta tietovarannosta ja ylioppilastutkintorekisteristä annetun lain 1 §:ssä tarkoitettuun korkeakoulujen hakurekisteriin.

Opiskelijaksi hyväksytyn on ammattikorkeakoulun hyväksymisilmoituksessa mainittavan määräajan kuluessa ilmoitettava ammattikorkeakoululle opiskelupaikan vastaanottamisesta tai hän menettää opiskelupaikkansa. Ammattikorkeakoulun on viipymättä merkittävä tieto opiskelupaikan vastaanottamisesta *valtakunnallisista opinto-, koulutus- ja tutkintorekistereistä annetun lain 17 §:ssä* tarkoitettuun korkeakoulujen hakurekisteriin.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20

..

7.

Laki

yliopistolain 36 a ja 38 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan yliopistolain (558/2009) 36 a §:n 1 momentti, sellaisena kuin se on osaksi laissa 1368/2018, ja 38 §:n 2 momentti sellaisena kuin se on laissa 256/2015, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

36 a §

36 a §

Yhteishaku ja erillisvalinnat

Yhteishaku ja erillisvalinnat

Tutkintoon johtavan koulutuksen opiskelijavalinta järjestetään korkeakoulujen yhteishakuna lukuun ottamatta valintaa jatkotutkintoon johtavaan koulutukseen. Yhteishaussa käytetään valtakunnallisista opinto- ja tutkintorekistereistä annetussa laissa (884/2017) tarkoitettua opiskelijavalintarekisteriä. Yhteishaun toimittamisesta ja siihen liittyvistä menettelyistä säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

Tutkintoon johtavan koulutuksen opiskelijavalinta järjestetään korkeakoulujen yhteishakuna lukuun ottamatta valintaa jatkotutkintoon johtavaan koulutukseen. Yhteishaussa käytetään valtakunnallisista opinto-, *koulutus-* ja tutkintorekistereistä annetussa laissa (884/2017) tarkoitettua opiskelijavalintarekisteriä. Yhteishaun toimittamisesta ja siihen liittyvistä menettelyistä säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

38 §

38 §

Opiskelupaikan vastaanottaminen

Opiskelupaikan vastaanottaminen

Opiskelijaksi hyväksytyn on yliopiston hyväksymisilmoituksessa mainittavan määräajan kuluessa ilmoitettava yliopistolle opiskelupaikan vastaanottamisesta. Jollei opiskelijaksi hyväksytty tee ilmoitusta määräajassa, hän menettää opiskelupaikkansa. Yliopiston on viipymättä merkittävä tieto opiskelupaikan vastaanottamisesta opiskelijavalintarekisteristä, korkeakoulujen valtakunnallisesta tietovarannosta ja ylioppilastutkintorekisteristä annetun lain 1 §:ssä tarkoitettuun korkeakoulujen hakurekisteriin.

Opiskelijaksi hyväksytyn on yliopiston hyväksymisilmoituksessa mainittavan määräajan kuluessa ilmoitettava yliopistolle opiskelupaikan vastaanottamisesta. Jollei opiskelijaksi hyväksytty tee ilmoitusta määräajassa, hän menettää opiskelupaikkansa. Yliopiston on viipymättä merkittävä tieto opiskelupaikan vastaanottamisesta *valtakunnallisista opinto-, koulutus- ja tutkintorekistereistä annetun lain 17 §:ssä* tarkoitettuun korkeakoulujen hakurekisteriin.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20

..

8.

Laki

vapaasta sivistystyöstä annetun lain 6 b ja 6 c §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan vapaasta sivistystyöstä annetun lain (632/1998) 6 b §, sellaisena kuin se on laissa 479/2021, ja 6 c §:n 4 momentti, sellaisena kuin se on laissa 1212/2023, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

6 b §

Opetuksen ja koulutuksen valtakunnalliseen tietovarantoon tallennettavan koulutuksen laajuus ja arviointi

Tallennettaessa vapaan sivistystyön muita kuin tämän lain 7 a luvussa taikka oppivelvollisuuslain (1214/2020) 5 §:n 2 momentissa tarkoitettua koulutuksen tietoja valtakunnallisista opinto- ja tutkintorekistereistä annetun lain (884/2017) 2 luvun mukaiseen tietovarantoon koulutuksen laajuus on määriteltävä opintopisteinä ja se on kuvattava ja arvioitava osaamisperusteisesti. Koulutuksen laajuus määritellään opintopisteinä siten, että opiskelijan keskimäärin 27 tunnin työpanos vastaa yhtä opintopistettä. Opiskelijan osaaminen arvioidaan soveltaen, mitä tämän lain 25 g §:n 4 momentissa ja 25 k §:ssä säädetään. Osaaminen arvioidaan arvosanalla hyväksytty tai hylätty taikka asteikkoarvioinnilla.

6 c §

Vapaan sivistystyön osaamismerkki

Tiedot osaamismerkkien suorituksista voidaan tallentaa valtakunnallisista opinto- ja tutkintorekistereistä annetun lain 2 luvun mukaiseen tietovarantoon.

Ehdotus

6 b §

Opetuksen ja koulutuksen valtakunnalliseen tietovarantoon tallennettavan koulutuksen laajuus ja arviointi

Tallennettaessa vapaan sivistystyön muita kuin tämän lain 7 a luvussa taikka oppivelvollisuuslain (1214/2020) 5 §:n 2 momentissa tarkoitettua koulutuksen tietoja valtakunnallisista opinto-, *koulutus*- ja tutkintorekistereistä annetun lain (884/2017) 2 luvun mukaiseen tietovarantoon koulutuksen laajuus on määriteltävä opintopisteinä ja se on kuvattava ja arvioitava osaamisperusteisesti. Koulutuksen laajuus määritellään opintopisteinä siten, että opiskelijan keskimäärin 27 tunnin työpanos vastaa yhtä opintopistettä. Opiskelijan osaaminen arvioidaan soveltaen, mitä tämän lain 25 g §:n 4 momentissa ja 25 k §:ssä säädetään. Osaaminen arvioidaan arvosanalla hyväksytty tai hylätty taikka asteikkoarvioinnilla.

6 c §

Vapaan sivistystyön osaamismerkki

Tiedot osaamismerkkien suorituksista voidaan tallentaa valtakunnallisista opinto-, *koulutus*- ja tutkintorekistereistä annetun lain 2 luvun mukaiseen tietovarantoon.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20

..

9.

Laki

taiteen perusopetuksesta annetun lain 7 a §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan taiteen perusopetuksesta annetun lain (633/1998) 7 a §, sellaisena kuin se on laissa 945/2022, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

7 a §

7 a §

Opetuksen ja koulutuksen valtakunnalliseen tietovarantoon tallennettavan koulutuksen laajuus

Opetuksen ja koulutuksen valtakunnalliseen tietovarantoon tallennettavan koulutuksen laajuus

Tallennettaessa taiteen perusopetuksen tietoja valtakunnallisista opinto- ja tutkintorekistereistä annetun lain (884/2017) 2 luvun mukaiseen tietovarantoon koulutuksen laajuus on määriteltävä opintopisteinä. Koulutuksen laajuus määritellään opintopisteinä siten, että oppilaan keskimäärin 27 tunnin työpanos vastaa yhtä opintopistettä.

Tallennettaessa taiteen perusopetuksen tietoja valtakunnallisista opinto-, *koulutus*- ja tutkintorekistereistä annetun lain (884/2017) 2 luvun mukaiseen tietovarantoon koulutuksen laajuus on määriteltävä opintopisteinä. Koulutuksen laajuus määritellään opintopisteinä siten, että oppilaan keskimäärin 27 tunnin työpanos vastaa yhtä opintopistettä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20

..